РЕСПУБЛИКАДИН ОБЩЕСТВЕННО–ПОЛИТИЧЕСКИЙ ГАЗЕТ

ЛезГи Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр хуьх!

“Южный щит” форум

Накь Махачкъалада, Милли библиотекада “Южный щит” лишандик кваз форум кьиле фена. Адан кІвалахда СКФО-да Россиядин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил Сергей Меликова, Кеферпатан Кавказда авай МВД-дин управленидин кьил Сергей Ченчика, РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидова, министерствойриннни ведомствойрин руководителри иштиракна. Форумдал агъадихъ галай месэлайриз килигна: жегьилриз ахлакьдин тербия гунин карда диндин къуллугъчийрин роль; РД-дин Духовный управлениди образованидин ва илимдин министерстводихъ галаз санал кІвалахун ва дуьз рекьел хкунин жигьетдай комиссиядин кІвалах.

Форумдал вичин рахунра Сергей Меликова алай вахтунда экстремизмдин идеологиядихъ галаз гьикІ женг чІугвазватІа, гьадан патахъай суьгьбетна ва анжах вири къурулушри къуватар сад авурла общество терроризмдин къурхулувиликай хуьз жедайди къейдна.

Форумдай гегьенш материал газетдин къведай нумрада гуда.

1920–йисалай акъатзава **N 27** (10620) **хемис 3–июль,** 2014–йис **WWW.LEZGI.ETNOSMI.RU** Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - **10 манат**

СКФО вилик тухунин стратегия

къуват гун хаммал гьялдай промышленностдин алай аямдин цІийи карханаяр тешкилун ашкъиламишун - ибур промышленность хкажунин барадай СКФО вилик тухунин Стратегиядин кар алай везифаяр я”, - лагьана Д.Медведева.

Ада Дагъустандин территорияда промышленностдин кьуд парк тешкилунин кІвалах гъиле кьнувайди къейдна.

Заседанидин кІвалахда РФ-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель Александр Хлопонина, СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил Сергей Меликова, Кеферпатан Кавказдин крарин рекьяй Россиядин Федерациядин министр Лев Кузнецова, РФ-дин образованидин ва илимдин министр Дмитрий Ливанова, РФ-дин промышленностдин ва алишвериштдин министр Денис Мантурова, РФ-дин энергетикадин министр Александр Новака талукь тир ведомствойрин векилри, регионрин кьилери иштиракна.

РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипова ва РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидова Кеферпатан Кавказдин федеральный округ яшайишдинни экономикадин жигьетдай вилик тухунин месэлайрай Гьукуматдин комиссиядин заседанида иштиракна.

РФ-дин Гьукуматдин Председатель Дмитрий Медведева Кеферпатан Осетияда кьиле тухвай и заседанидал СКФО-дин территорияда государстводин промышленный политика кьилиз акъудзавай гьал ва а политикадихъ галаз алакъалу яз кадрияр гьазурунин месэлаярни веревирдна.

Вичин рахунра Дмитрий Медведева СКФО-дин промышленность 2025-йисалди СКФО яшайишдинни экономикадин жигьетдай вилик тухунин барадай РФ-дин Гьукуматди тестикьарнавай Стратегиядин сергьятра аваз вилик тухузвайди къейдна.

Хаммал гьялдай промышленностдин карханаяр цІийи хъувуниз ва вилик тухуниз

Министрдихъ галаз гуьруьш

Москвада мугьманвиле авай чІавуз Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипов РФ-дин промышленностдин ва алишвериштдин министр Денис Мантуровахъ галаз гуьруьшмиш хьана.

Гуьруьш кьиле фидай чІавуз “КЭМЗ” концернда, Каспийскдин дуьм-дуьз механикадин заводда, “Электросигнал” карханада, гьакІни Дагъустан Республикадин промышленностдин са жерге маса карханайра авай гьалар веревирдна.

Д.Мантурова малумарайвал, производствояр вилик финик алава яз рум кутун патал, гьа гьисабдай государстводи заказар гунин ва корпорациядик экечІунин рекьелдини, гьа карханайрин кІвалахдиз талукь месэлаяр веревирдда.

Рамазан Абдулатипова министр “Нергиз Дагъустан” ЗАО-да кьилиз акъудзавай инвестиционный проектдин патахъай хабардар авуна. А проектдал асаслу яз парча храдай чІехи производство тешкилун лазим я. Министрдин тапшуругъдалди, государстводи куьмек гунин серенжемар тайинарунин мураддалди проектдиз Россиядин Федерациядин промышленностдин ва алишвериштдин министр Виктор Евтухов килигда.

Гуьруьш кьиле фидай чІавуз республикадин территорияда, гьа гьисабдай Каспийск шегьерда, индустриальный паркар вилик тухунин месэлаярни веревирдна. Каспийскда кардик кутадай проект гьазур я. Месэла веревирддай чІавуз терефар, индустриальный паркар вилик тухун ашкъиламишунин программа кардик кутадай чІавуз гьа проектдизни государстводи куьмек гудайвал, ам галай-галайвал кьилиз акъудунин меслятдал атана.

Дагъустандин Кьили Денис Мантуроваз Дагъустандин цІийи индустриализациядин программадихъ галаз таниш хьун теклифна. Вичин нубатдай яз министрди республикада промышленный производство вилик тухунихъ рекье тунвай проектар бажармишунал къуватар желб авун, и жигьетдай тухузвай кІвалах алакъалу авун чарасуз тирди къейдна, хабар гузва РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информациядин управлениди.

РД-дин Халкьдин Собранидин 38-сессиядал РД-дин Халкьдин Собранидин Председатель Х.Шихсаидован рахунар

Нетижаяр кьуна

- Гьуьрметлу юлдашар, теклифнавай ксар!

Заз Дагъустан Республикадин Халкьдин Собраниди гъиле авай йисан ругуд вацран вахтунда тухванвай кІвалахдин са бязи нетижаяр кьаз кІанзава, вучиз лагьайтІа чун отпускда жеда ва кьве вацран вахтунда чун сад-садаз аквадач.

Гьелбетда, парламентди бегьерлудаказ, дурумлудаказ кІвалахна. Чна парламентдин кІвалах виликан йисарив гекъигна. Гьа йисарив гекъигайла, кьабулай законрин, парламентда тухвай яб акалунрин, тешкилай элкъвей столрин кьадар гзаф я. Къейд авун лазим я хьи, и кардик вири депутатрин - и залда ацукьнавай гьар са касдин лайихлу пай ква.

▸ 2

ЮБИЛЕЙ

50 йисалайни гзаф вахтунда Агъасиеван тІварунихъ галай колхозда, “Ахтынский” совхозда фялевилин, звеноводвилин гьар жуьре кІвалахар тамамарна. Совхоздин лапагар гьисаб хъувун патал кьве сеферда зун Мугьандизни рекье туна.

▸ 6

СПОРТ

Чи редакциядиз нубатдин сеферда атай мугьманрихъ галаз танишарин: яргъал тир Тюменский областдин Урай шегьерда кІелзавай ва спортдал машгъул жезвай стхаяр тир Саид ва Рашид Шихведедовар.

▸ 22

Кьилин редактордин гаф

Къурху гьатнава рикIе

Чи йикъара хана, хвена, чIехи авур веледар алакьардай гаф-чIал виридавай жагъуриз жезмач. Гзаф диде-бубайри эвленмишай жегьилар гъиле-гъилди чара авун хийирлу яз гьисабзава. КIвал-югъ яргъа хьайитIани, гьуьрмет-берекат амукьда арайра, лугьузва абуру.

Аквазвайвал, гъвечIи хизанрани веледрихъ, мукьва-кьилийрихъ галаз къал-къиж тавуна яшамиш жедай рекьер жагъурун са акьван регьят кар яз амач. Аннамиша гила, чIехи уьлквеяр, вири дуьнья ислягьвилин рекье аваз фин патал гьихьтин чалишмишвилер, алахъунар авуна кIанзаватIа.

Бубайри и дуьнья гзаф кьуьзуь дуьнья я, гьавайда лугьудачир. Вагьшивилер кIамай кьван авунай. Патав гвай Азербайжанда тахминан 150-160 йис идалай вилик кучудай Шамилан наиб Гьажимурадан кьил къени Санкт-Петербургдин архивра хуьзма. "Вахце, мейит авай сура кучуд хъийин" лагьайлани, садани яб гузвач.

Инсаният, асул гьисабдай, авамвилел эхир эцигнавай девирда яшамиш жезва. Гьавиляй инсанар, гьелбетда, чаз ислягьвилелди, барабар ихтиярар аваз, генг - булвилелди яшамиш хьана кIанзава. Гьайиф хьи, чIехи девлетар гъиле гьатнавай ампайриз халкьари чпиз гардан кIирна кIанзава. Гьатта Сад хьанвай Миллетрин Организацияди (ООН) кьабулнавай къанунрал, къайдайрални кваз абуру амалзавач.

Исятда саки граждан дяве кьиле физвай Украинадал акъвазин. Ана вич Днепропетровский областдин губернатор тир карчи Игорь Коломойскийди агъзурдалай гзаф украинвийрикай вичин гвардия арадал гьанва. Ада гьатта президент Петр Порошенкодизни яб гузвач. Донбассда автономия истемишзавай урусар вири вичи яна рекьида лугьузва. Гьа Петр Порошенкони майдандиз тарашнавай девлетар хуьн ва мадни артмишун патал экъечIнавайдал шак алач. ИкI туширтIа, ада урус чIал хуьн, автономия гун истемишзавай, Украинада уьмуьрлух яшамиш жезвай урусриз башуьсте, автономия гуда лугьудай. Ада лагьайтIа, хайи чIал хуьн, автономия гун истемишзавайбурукай сепаратистар, террористар, урусрин шпионар, жасусар авунва.

Америкадин президент хьайи Авраам Линкольна конфедерация гун истемишай америкавияр садрани террористрив гекъигначир. Ада ара датIана тикрарнай: "Граждан дяведи гьихьтин еке бедбахтвилер арадал гьайитIани, заз зи гражданар Америкадин Садхьанвай Штатринбур яз амукьна кIанзаватIа".

Къе Украина Республикадин кьилиз атанвайбурувай ихьтин гафар лугьуз жезвач. Ваъ, абуруз ихьтин рехъ кьуник эсиллагь кьил кутаз кIанзавач, абуру гьатта ачухдиз чна квез ахьтин экв къалурдач лугьузва. Гьа са вахтунда чпин девлетар мадни артмишуникай абуру ксанвай месикни фикирзава. И мурад кьилиз акъудун патал гьатта Донбассдин къван къванцел тан тийизни, ана яшамиш жезвай урусар тамамвилелди къирмишизни гьазур хьанва. Къван къванцел танни ийизвач, гъиле серфе гьатайла, абуру къирмишни ийизва.

И делилри чаз квекай хабар гузва? Гьелбетда, инсанвилин законралди чун гьелелиг яшамиш тежезвайдакай. ООН-ди кьабулнавай къанунри, къайдайри бес кьадар кIвалах тийизвайдакай. ООН-ди, месела, государствойрин арайра арадал къвезвай чуьруькрал, къуват ишлемиш тавуна, къуватдалди къурхуяр гун тавуна, ислягьвилин рекьералди эхир эцигун, государствойрин къене патан месэлайрик къаришмиш тахьун, вири халкьариз сад хьтин ихтиярар гун, гьар са халкьдиз чара хьана, кьилди яшамиш жедай ихтияр хьун истемишзава. Гьакъикъатда лагьайтIа, ООН-дин къанунрал, къайдайрал амал тийизвайбур алай вахтунда садавайни жавабдарвилиз чIугваз жезвач. Мад, икI яз хьайила, и организациядикай вучзавайди я кьван?

Советрин Союз тергайдалай инихъ Америка дуьньядиз агъавал ийиз алахънава. Идалайни гъейри, гила майдандиз дуьньяда агъавал ийиз кIанзавай девлетлуйрин дестеярни экъечIнава. Абурун чинебан тешкилатри гьатта государствоярни кваз кьазмач. Гуьзчивал ийиз тежезвай абурун сад хьанвай дестейрин гьерекатар себеб яз дуьньядин лап зурба кризис арадал атайдини гила вирида хиве кьазва. Транснациональный чIехи корпорацийрихъни банкарихъ, гьакI абурун альянсрихъ авай девлетрин кьадар къе дуьньядин вири государствойрин милли девлетрилай артух хьанва эхир. Гьавиляй абурулай неинки чпин государствояр чпи ийизвай истемишунар кьилиз акъудуниз мажбур ийиз алакьзава, абуру гьатта амай государствойривайни къенепатан ва къецепатан политика чпиз кIандай жуьреда тухун истемишни ийизва.

Вахтунихъ галаз кам-камуна аваз фин, дуьньяда ислягьвал хуьн патал ООН-дин Устав цIийи хъувунин лазимвал арадал атанва. ТахьайтIа, Украинада урус халкь хьиз, амай государствойрани гъвечIи халкьар чIехибурун пацукай садрани хкат тийидайдал шак алач. ИкI хьайитIа, гьатта гъвечIи халкьарин дердер-гъамар мадни чIехибуруз элкъуьрдай Порошенкойрин, Коломойскийрин дестеяр артмиш жедайдал кIусни шак алач.

Гзаф йисар идалай вилик чи "Лезги газетдин" редакциядиз рутул халкьдин ашукь, шаир, рагьметлу Жамесеб Саларов атанай. А чIавуз рутулрихъ гьеле чпин чIалалди кхьиз-квадардай шартIар хьанвачир. Дидед чIалакай ихтилат кватайла, ада заз лагьанай: "Ваз зун дидеди хайила акуназ кIандай, хтул. Зун дидедиз хьайила лацу, лацу жив хьтин гада тир. И дуьньядин дердер, гъамар акуна, акуна, акуна, гила закай гьа ваз аквазвай чIулав купI хьтинди хьанва". Украинадай катзавай кьван урусрин вилерин накъвар аквазвай чакайни, гьа Жамесеб Саларова лагьайвал, чIулав купIар хьтинбур хьунин къурху гьатнава зи рикIе. Гьайиф!

Нетижаяр кьуна

1 ◂

Гьелбетда, вири депутатри сад хьтин дережада бегьерлудаказ кIвалахнач. Идан патахъайни ачухдаказ лагьана кIанда. Гьайиф хьи, са бязи депутатар Халкьдин Собранидин заседанийриз къвезвачир, сечкичийрихъ галаз абурун алакъа квахьнава. Алай вахтунда Государстводин Думади вири и месэлаяр фикирда кьазвай закон гьазурзава, ам къуватда гьатай чIавуз жавабдарвилиз чIугунин кIеви серенжемар кьабулда, гьа вахтунда, за фикирзавайвал, Халкьдин Собранида низамни хкаж жеда. Санлай къачурла, чина хъсанвилихъ дегишвилер жезва, амма чахъ архайин хьана акъваздай бинеяр авач.

Чак мад куь секинсузвал кутазва? Чна республикадин Гьукуматдихъ галаз бегьерлудаказ кIвалахна. Гьукуматдин членри чахъ галаз ачухдаказ алакъаяр хвена, абур, гьатта Гьукуматдин Председателни, комитетрин заседанийриз атана, фракцийрихъ галаз гуьруьшмиш хьана ва вири месэлаяр ачухдаказ веревирдна. Кардин макьсаддал гьалтайла, чахъай гьич са затIни чуьнуьхнач. Амма, гьайиф хьи, Халкьдин Собранидин регламентдал амал авунал гьалтайла, чина вири крар къайдадик квач, вучиз лагьайтIа документар тайинарнавай вахтунда агакьарзавач, талукь тирвал, абуруз комитетрани вахтунда килигзавач. Гележегда Гьукуматди и кар фикирда кьун ва ихьтин нукьсанриз рехъ тагун лазим я.

Сессийрал фракцийрин векилар рахунин къайда хъсанди яз гьисабиз жеда. Квезни сагърай лугьуз кIанзава, вучиз лагьайтIа общественностдин, сифтени-сифте республикадин Кьилин ва Гьукуматдин фикир желб авун патал ина лап важиблу месэлаяр къарагъарна. Гьакъикъатдани, и кар себеб яз хейлин месэлайриз гъиле-гъилди килигна, абуруз талукь яз къарарар кьабулна. Имни сечкичийриз акуна кIанзавай ва абуру РД-дин Халкьдин Собранидин депутатриз сагърай лагьана кIанзавай хьтин кар я.

Мадни къейд авун лазим я хьи, Халкьдин Собранида кардик квай вири фракцияр виридалайни важиблу месэлайриз килигунив гьамиша государстводин интересар вилив хуьналди, дуьзгуьндаказ эгечIиз хьана. Чи гъавурда акьунай, чаз куьмек гунай, кIвалахдив и саягъда эгечIунай куьн мад сеферда сагърай.

Идалайни гъейри къейд ийиз кIанзава хьи, РД-дин Халкьдин Собранидиз ийизвай интерес артух хьанва. Ихьтин са мисал гъин: Интернетдин сетда гьахьунин кьадарар пуд агъзурдав агакьнава. И чIавалди ихьтин дережадив агакьариз хьайиди туш. Инсанри, сечкичийри квехъ галаз саналди чна гьялзавай месэлайриз интерес ийизва. Чи заседанияр кьиле физвай гьал энгел тавуна гьа гъиле-гъил аваз къалурзава, гьакI хьайила чна чи кIвалах сечкичийрин, агьалийрин вилик ачухдаказ тухузва. Им лап хъсан кар я. И кIвалах гележегдани давамарна кIанда.

РД-дин Халкьдин Собранидив агакьзавай арзайрин, шикаятрин кьадарни гзаф я. Квез чизвайвал, Федеральный Собранидин Федерациядин Советдин Председатель Валентина Матвиенкодин месляттдалди чна коррупциядин месэлайрай гьар гьи вахтунда хьайитIани зенг ийиз жедай телефондин линия ачухнава. Вири депутатри гражданар общественный приемныйра кьабулзава. Имни лап чIехи кIвалах я. А кIвалах куьне авурди я. Ана куьне активдаказ иштиракна. Дугъри я, са бязибур и кIвалахдивай къерех хьана. Абурни и кардал желб ийидайвал чна къайгъу чIугун лазим я.

Гьикьван гьайиф къведай кар ятIани, чаз магьрумвилерни хьана. Квез чизвайвал, Халкьдин Собранидин кьве депутат - Муса Абдулмаликович Иславов ва Чупалав Алиевич Омаров бедбахтвилин гьалара телеф хьана. Абур республикадин баркаллу рухваяр, общественный деятелар, гьейратлу ва викIегь ксар тир. Абурун экуь къаматар чи рикIера гьамишалугъ яз амукьда.

За умуд кутазвайвал, цIийи депутатри чпин лап хъсан ерияр ачухарда ва парламентда чпин сечкичийрин интересар лайихлудаказ хуьда.

Парламентдин каникулрилай гуьгъуьниз чун пландал асаслу яз 40-далай виниз месэлайриз килигун лазим я. Им кьуд вацран вахтунда гьар сессидал 10 месэладиз килигна кIанзава лагьай чIал я. Идалайни гъейри, гьа икьван месэлаяр законар акъудунин барадай инициатива къалурдай ихтияр авай маса субъектрин патайни агакьда. Чун и кIвалахдиз лап рикIивай гьазур хьун лазим я.

Мад са месэладал акъвазин. Къведай йисан апрелдиз РД-дин Халкьдин Собранидин 20 йис тамам жезва. Чна серенжемар туькIуьрнава, абур кардик кутунал Халкьдин Собранидин вири депутатар желбнава. Гьавиляй за квевай и кIвалахдив гьакъисагъвилелди эгечIун тIалабзава. Серенжемрин план авазва, ана месэлаяр гьялдай вахтар, кар кьилиз акъуддай ксар къалурнава, гьавиляй чна и рекьяй сих алакъада аваз кIвалахда.

Дагъустан Республика вилик тухунин кар алай проектрикай рахайтIа, имни квехъ галаз санал чна тухвана кIанзавай кIвалах я, вучиз лагьайтIа ида экономика вилик тухуниз таъсирзава, гьакI хьайила чун и месэлайривай къерех хьана виже къведач.

Россиядин Федерациядин Президентдин майдин указра эвелни-эвел муаллимрин ва духтуррин мажибар хкажун къалурнава. Месэла Интернетда, массовый информациядин такьатра, Халкьдин Собранидин сессийрал лап мукьвал-мукьвал кудзава. Гьакъикъатдани, чна и категориядик акатзавай ксарин мажибар хкаж тавуртIа, образование ва здравоохранение исятда авай дережада амукьда. Гьавиляй нубатдин йис патал бюджетдиз килигдай чIавуз и месэла фикирдай акъудна виже къведач. Са бязи рекьерай пулар тIимил харж авунни герек я жеди, амма и категориядин ксариз, са шакни алачиз, куьмек гана кIанда.

Парламентдихъ галаз сих алакъада аваз кIвалах авунай заз чи республикадин Кьил Рамазан Гьажимурадович Абдулатиповаз разивилин келимаяр лугьуз кIанзава. Гьакъикъатдани, чна кьил кутазвай вири крариз Рамазан Гьажимурадовича къуват гузва. Ада икI лугьузва: "Эгер парламентдин ахтармишун кьиле тухванатIа, са гьи ятIа министерствода, ведомствода, муниципальный тешкилатда гьалар пайгардик квачтIа, зун кадрийриз талукь къарарар кьабулиз, а идарайрин руководителар масадбуралди эвез ийиз гьазур я". Гьавиляй и барадай чун сад-садан гъавурда тамамвилелди акьазва. Ам чи саки гьар са заседанидиз къвезва, активдаказ раханни ийизва, гьар са заседанидилай гуьгъуьниз чна вири месэлаяр веревирдзава ва Гьукуматдиз тапшуругъар гузва. Гьавиляй и карни акван тйизвайдай кьуна виже къведач.

Заз отпускайра авай вахтунда куьне сечкичийрихъ галаз хуьзвай алакъаяр атIана кIанзавач, зун гъавурда авазва, ял ягъиз, сагъар хъийиз маса чкайриз фин герек я, амма гьар гьикI ятIани кьве варз - им тIимил вахт туш ва заз куьне, хуьрериз, шегьерриз физ, агьалийрихъ галаз гуьруьшмишвилер кьиле тухвана кIанзава, вучиз лагьайтIа анра хейлин месэлаяр арадал къвезвайди я. Чун жуван сечкичийривай къакъатна виже къведач, гьикI хьи, сечкичийри чи вилик месэлаяр эцигзава, гуьгъуьнлай абур чна квехъ галаз санал ина веревирдзава.

Заз мад сеферда кIвалахдай квез сагърай лугьуз, куьне гьакъикъатдани сечкичийрин, агьалийрин патай векилвалзавайди къейд ийиз кIанзава. Заз квехъ сагъламвал, агалкьунар, ислягьвал ва хушбахтвал хьана кIанзава. Жуван заместителризни за разивилин кьетIен келимаяр лугьузва.

Санал кІвалахунин стратегия веревирдна

Россия - Азербайжан: цІийи мумкинвилер

Чна гьеле хабар гайивал, "Регионри санал кІвалахун: хкаж хьунин цІийи мумкинвилер" лишандик кваз Россиядинни Азербайжандин V форум кьиле фена. Адан кІвалахда РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипован регьбервилик кваз Дагъустандин делегациядини иштиракна.

РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информациядин управленидай хабар гайивал, мярекат Россиядин регионар вилик тухунин министр **Игорь СЛЮНЯЕВАН**, Азербайжан Республикадин экономикадин ва промышленностдин министр **Шахин МУСТАФАЕВАН**, Россиядин Федерациядин субъектрин, Азербайжан Республикадин регионрин ва шегьеррин, государстводин пайни квай компанийрин векилрин иштираквал аваз кьиле фена.

Пленарный заседанидал докладчидихъ яб акалунив эгечІдалди вилик регионрин арада ва къецепатан уьлквейрихъ галаз культурадин рекьяй алакъаяр хуьнин месэлайрай Россиядин Президентдин управленидин начальник **Владимир ЧЕРНОВА** государстводин Кьил **Владимир ПУТИНАН** тебрик кІелна. Азербайжан Республикадин Президент **Илгьам АЛИЕВАН** тІварунихъай кІватІ хьанвайбур Азербайжан Республикадин президентдин Администрациядин обществено-политический месэлайрай отделдин заведующий **Али Мегьамедали огълу ГЬАСАНОВА** тебрикна.

Вичин рахунра Россиядин регионар вилик тухунин министр Игорь Слюняева къейд авурвал, Азербайжандин накьварал нубатдин чІехи гуьруьш кьиле тухуни кьве государстводин президентар тир Владимир Путинани Ильгьам Алиева кьуд йисан идалай вилик бине кутур хъсан адетдиз къуват гана ва ам регионрин арада авай алакъаяр гегьеншарунал желбдай хъсан такьатдиз элкъвезва. "Чун вичиз асирра арадал атанвай адетар, гележег авай шегьер лугьузвай Габалада вад лагьай сеферда кІватІ хьун лишанлу кар я. Азербайжан республика лап цІийи вири тарихда Россия патал кьетІен жуьредин амадаг я. Чи халкьар гьамиша садсадаз мукьва яз хьайиди я, абур сихдаказ алакъалу я, абур меденивилин ва руьгьдин жигьетдай вилик физ, абуру сада-сад девлетлу ийиз хьана", - лагьана И.Слюняева.

Минрегиондин кьили Россиядинни Азербайжандин арада товаррин оборот дурумлудаказ артух жезвайди къейдна: 2012-йисуз сада-садаз товарар маса гун, 2010-йисав гекъигайла, цІуд сеферда, 2012-йисав гекъигайла, 2013-йисуз, талукь тирвал, ругуд сеферда артух хьана. Алай вахтундани экономика вилик финиз талукь тир делилар, алатай йисанбурув гекъигайла, винизбур я.

"Регионрин арада авай алакъаяр къвердавай гегьенш жезва. Россиядин Федерациядин 75 субъектди Азербайжанда фадлай бегьерлудаказ кІвалахзава. Гьа и саягъда Россияда Азербайжандин къурулушрини кІвалахзава.

2014-йисуз Роснефтдини Азербайжандин нафтІадин компанийри санал кІвалахунин ва нафт агакьарунин шартІарин гьакъиндай икьраррал къулар чІугуна. Россиядинни Азербайжандин сад тир энергосистемади пайгардик кваз кІвалахун таьминарунин гьакъиндай икьрарарни къуватда ава. АвтоВазди, КамАЗди, "Россиядин вертолетар" компанияди ва масадбуру промышленностдин рекьяй санал кІвалахун гегьеншарзава.

Азербайжандин оборонадин министерстводи, МЧС-ди, Минтрансди, Азербайжан Республикадин промышленностдин чІехи компанийри ва холдингри Россиядин карханайрин продукция маса къачузва. Дагъустандини Азербайжанди алишверишдинни экономикадин жигьетдай санал кІвалахунин рекьяй комиссияди кІвалахзава. Гьа ихьтин комиссияр Азербайжандини Московский областди, Санкт-Петербургди, Москвади, Татарстанди санал кІвалахунин рекьяйни тешкилнава", - къейдна ведомстводин кьили.

Россиядин Федерацияда Азербайжандин регионрин милли культурный 13 автономия ва чкадин дережадин 40 автономия кардик ква. Азербайжандин чІал ва культура машгьур авунин кІвалах кьиле физва, Россиядин вузра кІелзавай Азербайжандин студентрин кьадар артух жезва, образованидин хиле саналди тир хейлин программаяр ва проектар бажармишзава.

Россиядинни Азербайжандин виликан, кьуд лагьай форумдал кутІуннавай икьрарар вири хилера - экономикада, образованида, туризмда -агалкьунралди кьилиз акъудзава, - разивилелди малумарна И.Слюняева.

Минрегиондин кьили эхирдай хабардар авурвал, Государстводин Думади "Государстводи стратегиядин жигьетдай планламишунин гьакъиндай" Закон - Азербайжандин терефдиз Россияда шей гьасилдай къуватриз чка гунин къурулушдай кьил акъуддай мумкинвал гузвай асул дибдин документ кьабулнава. "Инвестицияр желб авунин карда агалкьун хьун бизнесдин къурулушар идара авунин еридилай аслу я. Азербайжандихъ галаз чна хуьзвай алакъайра дуьзгуьн, пайгардик кутунвай стратегия герек я. За гьисабзавайвал, санал кІвалахун патал чи государствойрихъ лазим тир вири шартІар авазва. Къуй хъсан, сада-садаз къуват гузвай ва нетижалу икьрар кутІунунал гъидай цІийи менфятлу алакъаяр мадни гзаф кьадарра тайинариз хьурай", - къейдна И.Слюняева.

Форумдин пленарный заседанидал рахай Дагъустан Республикадин Кьил Рамазан Абдулатипова малумарайвал, къе Габаладиз - Азербайжандин вири миллетдин регьбер Гьейдар Алиеван ва адан кар давамарзавай Илгьам Алиеван фикир - хиялдихъ галаз кьадайвал, аваданламишнавай шегьердиз къведай мумикнвал хьун Дагъустандин делегация патал лап важиблу я.

Им а ксари чеб патал ваъ, халкь патал арадал гъанвай памятник я. И проект гьикІ кьилиз акъудайди ятІа ва инсанривай михьивал, сиришта хуьналди яшамиш жез, мешреб алаз майдандиз экъечІиз, мугьманар лап вини дережада кьабулиз гьикІ алакьзавайди ятІа, гьа кар аннамишун герек я. Ина заз аквазвай вири крар Европадин кІалубрихъ галаз кьазва, амма Европада авай чІавуз за икІ лугьудай: вири и крар хейлин жигьетрай Европадин дережадилай вине авай Габаладин кІалубрихъ галаз кьазва.

Габала Кавказдин руьгьдин мескен я. Дегьдевиррилай Дагъустандихъни Азербайжандихъ сад-садаз мукьва культура, умуми тарих ава. Гьавиляй цІийи шартІара чи алакъаяр вилик фин лап важиблу я. Чи далудихъ къудратлу, кІвачел ахкьалтзавай Россия гала. Властдин кьилиз Владимир Владимирович Путин атай чІавуз Россиядин власть, уьлкве гьихьтин гьалда авайтІа, зи рикІел алама. И йисара гьикьван гзаф крар ийиз алакьнаватІа килиг. В.Путин гьукумдин кьилиз атай чІавуз уьлкведин милли девлет 5 триллион манатдиз барабар тиртІа, къе ам 50 триллион манатдив агакьнава. Ихьтин дережадив кризисдин шартІара, гьатта виликан дустаризни кваз Россия гужлу хьунихъай кичІезвай агъур политический макъамда агакьарна.

Вичин вахтунда Гьейдар Алиева, Россиядин роль къейд авуналди, "Квекай КПСС-дин ЦК-дин генсек хьанайтІа (гьахьтин мумкинвал авазвай), Куьне СССР чукІуриз тадайни?" - лагьай зи суалдиз ихьтин жаваб хганай: "За ам гьич садрани чукІуриз тадачир. Культурадал, экономикадал ва маса терефрал гьалтайла, СССР гуьнгуьна хутаз жеда, амма психологиядин жигьетдай ам гуьнгуьна хутаз жедач". И карни фикирда кьуна кІанда", - къейдна Р.Абдулатипова.

"Чи интеграциядин союз гуьнгуьна хтун, - давамарна Дагъустандин Кьили, - гьа им чи уьлквеяр экономикадин ва культурадин жигьетдай вилик финин лап хъсан адетар арадал хкун лагьай чІал я. Регионрин алакъаяр еке гележег авайбур я. Алай аямдин дуьньяда экономикадин ва культурадин жигьетдай вилик финин барадай алакъаяр государствойрин арада аваз ваъ, регионрин дережада аваз иллаки гзаф вилик физвайди я. Эгер регионри активдаказ кІвалах тавуртІа, государствойрин арада авай алакъаяр политикадин дережада, стратегиядин дережада аваз амукьда. А алакъаяр лагьайтІа, гьакъикъатда тайин тир метлебдив ахцІурун герек я".

Дагъустандин Кьили чна сада-садахъ галаз бес кьадарда сих алакъаяр хуьн тийизвайди къейдна: "Ингье зун Юнус-Бек Евкурован, Россиядин Игитдин, Ингушетиядин Президентдин патав ацукьнава. Чна сада-садахъ галаз стхавилин рафтарвалзава, амма чахъ экономикадин, культурадин жигьетдай саналди бажармишнавай гьич са проектни авач. Активдаказ вилик физвай стха Чечнядикай, Ставропольский крайдай тир стхайрикайни гьа икІ лугьуз жеда. Чна и мукьвара Владимир Владимировичахъ галаз са шумуд проект фикирдиз къачуна. Гьакъикъатда чна и кІвалах са затІни арадал алачир чкадилай башламишзавайди хьиз аквазва.

Азербайжандихъ галаз авай алакъаярни тахминан гьа ихьтин гьалда ава. Чаз саналди тир дуьзгуьн проектар герек я. Лугьун хьи, пуд миллион кас агьалияр яшамиш жезвай Дагъустанди гурлудаказ вилик физвай Азербайжан Республикадихъ галаз санал кІвалахун вуч лагьай чІал я? Ам 231 миллион доллардиз барабар я. Идакайни 160 миллион доллар анжах импортдал гьалтзава. Им эсиллагь виже къведай кар туш. Чна чун сад-садав агуддай алакъаяр гегьеншарун герек я. Лугьун хьи, алай вахтунда Дагъустанди са жерге хилер вилик финин барадай чешне къалурзава.

Къачун курортризни ял ягъуниз талукь месэлаяр. Дагъустандихъ 500 километрдин мензилда гьулуьн къумадин кьер ава. Адакай виликдай, Советрин Союздин девирда, менфят къачузвайди тир, къе лагьайтІа, гьакъикъатда ам ишлемишзавач, вучиз лагьайтІа чи туристар Туьркиядиз, Египетдиз ва маса чкайриз физва. Биологиядин жигьетдай виридалайни жанлу гьуьл - им Каспий я, амма чина адакай дуьздаказ менфят къачунин барадайни адетар тІимил ама. Ингье Президент Путина Азербайжан - им Россиядин куьгьне, умудлу амадаг я лугьузва. Идани Дагъустандиз чи алакъаяр вилик тухун патал хъсан бинеяр ачухзава.

И мукьвара зун Азербайжан Республикадин делегациядихъ, адан регьбер Ильгьам Алиевахъ галаз гуьруьшмиш хьана. Заз абуру чи проектриз лап дериндай итиж ийизвайди акуна. Къе Азербайжандин терефди чалай гзаф активвал къалурзава, чи амадагри 50 миллион доллардилай виниз пулдин такьатар кардик кутазва, чна интерес ийизвай са жерге проектар - гьам АПК-дин, гьам гуманитарный рекьяй - бажармишзава.

Алай вахтунда чна Дербентдин 2000 йис тамам хьунихъ галаз алакъалу программа кьилиз акъудзава. Инани чахъ санал тир

▶ 4

Алексей Семенов Дербентда

Къагьриман ИБРАГЬИМОВ

Дербентдин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гузвайвал, иниз шегьердихъ галаз таниш жез СКФО-да Россиядин Федерациядин Президентдин Векилханадин къенепатан политикадин месэлайрай департаментдин начальник **Алексей СЕМЕНОВ** атана ва ам Дербент шегьердин кьил **Имам ЯРАЛИЕВАХЪ** галаз гуьруьшмиш хьана.

Имам Яралиева адаз къадим шегьердин тарихдикай гегьеншдиз суьгьбетна.

Гуьруьшда гьакІ РД-дин "Дербент-2000" ГКУ-дин руководитель А.Нурмегьамедова, шегьердин администрациядин кьилин заместителар тир С.Азимова, М.Къафарова, С.Ханукаева, шегьердин администрациядин аппаратдин руководитель А.Аванесова, "Сад тир заказчикдин-застройщикдин дирекция" МБУ -дин начальник С.Къазибегова иштиракна.

Шегьерда мугьманда авай вахтунда А.Семенов юбилейдин вилик цІийи кьилелай туькІуьр хъийизвай Женгинин баркаллувилин паркдиз, А.Алиеван куьчедиз ва Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидин депутат, чехиррин заводдин директор М.Садулаева вичин хсуси харжийрихъ цІийи кьилелай туькІуьр хъувунвай А.Гильядован куьчедиз килигна.

Ахпа абур Нарын-къеледал хкаж хьана ва къадим Жуьмя мискІиндиз фена.

2014-йисан июлдиз РД-дин Халкьдин Собранидин депутатрин центрада гражданар кьабулунин

График

1. МЕГЬАМЕДОВ Гьамидулагь Исмаилович 03.07
2. ГЬАМЗАТОВ Тимур Гьамзатович 08.07
3. КАРАЧАЕВ Сапиюлла Абдулманапович 10.07
4. РАБАДАНОВ Муртазали Хулатаевич 15.07
5. ГЬАЗИЕВ Гъази Мулинович 16.07
6. АЛИЕВ Омаргьажи Омарович 22.07
7. АСВАРОВ Нариман Асварович 23.07
8. АГЬМЕДОВ Эседуллагь Исакьович 29.07
9. ИСАКЬОВ Сейфулагь Бейдулагьович 30.07
10. Омаров Муса Муьгьуьттинович 31.07

2014-йисан июлдиз, чкайрал фена, тайин месэлайрай кьабулунар

ИБРАГЬИМОВ Абдуъмумин Мегьамедович, Махачкъала шегьердин депутатрин Собранидин председатель, 09.07.2014, 10.00-13.00

САЛИМОВ Мегьамедзагьир Мегьамедсултанович, РД-да авай суддин Кьилин приставдин заместитель, 24.07.2014, 10.00-13.00

ИСАКЬОВ Сейфулагь Бейдулагьович, политический партиядин региондин общественный приемныйдин руководитель, Кьиблепатан Сухокумск шегьер, 15.07.2014, 10.00-13.00

КЪЕЙД: винидихъ къалурнавай йикъара пакаман сятдин 10-далай нянин сятдин 5-далди кьабулзава; ял ядай вахт: нисинин сятдин 1-далай 2-далди.

Санал кІвалахунин стратегия веревирдна

Россия - Азербайджан: цІийи мумкинвилер

3 ◂

тарих, санал тир агалкьунар ава. Гьавиляй Азербайжан юбилей къейд авунин серенжемар кьилиз акъудунив гьакьван рикІ гваз эгечІзава. Чна гьисабзавайвал, ида хъсан нетижаярни гуда. Идалайни башкъа, чи Россиядин регьбер Владимир Путина дуьньядин майданда гьикьван бегьерлудаказ, кесерлудаказ кІвалахзаватІа, виридаз аквазва. Чавай Олимпиададин къугъунар кьиле тухуз алакь тийидайдакай гьикьван рахунар авунай, гьар гьикІ ятІани чалай а къугъунар неинки кьиле тухуз, гьакІ гъалибвал къазанмишизни алакьна, чахъ гьахьтин зурба месэлаяр гьялдай мумкинвилер ава.

Эхирдай заз мад сеферда къейд ийиз кІанзава: къе Азербайжанда ийизвай вири крарай Гьейдар Алиеван руьгь гьисс ийиз, Азербайжан Республикадин гилан Президент Ильгьам Гьейдарович Алиева вичин бубадин руьгьдин виликни жавабдарвал аннамишзавайди гьисс ийиз жезва. Вири крар халкьдин хушбахтвал патал, гьакІ хьайила, чи арада авай терефриз менфятлу, хъсан къуншивилин алакъаяр вилик фин патални ийизва".

Пленарный заседанидин сергьятра аваз Россиядинни Азербайжандин регионри санал кІвалахун вилик тухунин, санал кІвалахунин договоррин ва правовой бинеяр мягькемарунин, кьве уьлкведин регионрин инвестицийрин проектар кьилиз акъудунин месэлаяр веревирдна. Сада-садан инвестицияр хуьнин ва абур желб авунин кІвалахдик рум кутуниз талукь месэладизни килигна, гьа и вахтунда хуьруьн майишатда, гуманитарный, энергетикадин ва транспортдин хилера санал кІвалахун гегьеншарун чарасуз тирди къейдна.

* * *

Элкъвей столдин заседанидал Азербайжан Республикадинни Россиядин Федерациядин регионрин арада гуманитарный хиляй алакъаяр вилик тухунин гележег авай рекьер веревирдна. Кьилди къачуртІа, гуманитарный, илимдинни образованидин, культурадин жигьетдай санал кІвалахун гегьеншарунин, санай-саниз жегьилар ракъурунин, информациядин ва яшайишдин хилерай хуьзвай алакъаяр мадни мягькемарунин месэлайрал акъвазна.

РД-дин милли политикадин рекьяй министр Алексей Гьасанова Азербайжанда яшамиш жезвай миллетдал гьалтайла чеб дагъустанвияр тир агьалийри ва Дагъустанда яшамиш жезвай азербайжанвийри дидед чІалар чирун авай гьалдиз талукь месэла къарагъарна: "И месэла гьялунин карда чахъ ишлемиш тавунвай хейлин резервияр ава. Гьар са халкьдин милли къанажагъ хкаж жезвай шартІара дидед чІалар ва культура чируниз фикир гунихъ кьетІен мелеб жезва. Миллетдал гьалтайла дагъустанвияр тир школьникри дидед чІалал кІелунин менфятлувал мадни хкажунин мурадралди чна умуми образованидин школаяр дидед чІаларал учебный пособийралди таъминарунин кІвалах къайдадик кутун лазим яз гьисабзава. Дагъустан Республикада яшамиш жезвай, миллетдал гьалтайла азербайжанар тир школьникриз тарсар гуникай рахайтІа, абур дидед чІалан учебникралди тамамвилелди таъмин я".

Эхирдай министрди Дагъустанди Россия патал геополитикадин, геостратегиядин жигьетдай кьазвай чкадикай дуьзгуьндаказ менфят къачун важиблу тирди рикІел хкана. Кьилди къачуртІа, алай аямдин транспортдинни алакъадин системаяр, логистикадин центраяр арадал гъун фикирда кьуналди, Дагъустандин, Азербайжандин ва Гуржистандин сергьятрин патарив гвай территорийри терефриз менфятлудаказ экономикадин жигьетдай алакъаяр геьеншарун лазим тирди, идани республикадиз капиталар желб авунин карда важиблу роль къугъвадайди къейдна.

* * *

Форумдин нетижаяр кьур Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипова кьве йикъан къене хейлин месэлаяр веревирд авурдан гьакъиндай малумарна: "А месэлаяр экономикадиз, культурадиз, регионрин арада авай алакъайриз, инвестицийриз талукьбур тир ва икІ мад. Чна са шумуд майдандиз, сифтени-сифте Габаладин майдандиз кьетІен итиж авуна. Адан майдан бес кьадар вини дережада аваз тешкилнавай", - лагьана Рамазан Абдулатипова.

Шегьердин виликан къамат рикІел хкуналди, республикадин Кьили къейдна: "Исятда чун алай чка вацІ хилер-хилер хьанвай, чІехи къванери кьунвай чка тир. Инаг са куьруь вахтунда къайдадиз гъана. И барадай чна, са шакни алачиз, чешне къачун лазим я, вучиз лагьайтІа чи шегьеррани алай аямдин къурулушар арадал гъун герек я. Дагъустанвийриз лайихлудаказ, хушбатдаказ яшамиш жедай ихтияр авайди я. Хъсан тежрибадихъ галаз таниш хьун патал республикадин шегьеррин ва районрин кьилер иниз атун лазим я. Абуру неинки чпин кІвалер, хизанар, мукьва-кьилияр патал, гьакІ чпин шегьер, вири Дагъустан патални къулай шартІар яратмишун герек я!" - малумарна Р.Абдулатипова.

Дагъустандинни Азербайжан Республикадин арада экономикадин жигьетдай авай алакъаяр гьелелиг зайифбур тирди къейд авуналди, Рамазан Абдулатипова а алакъаяр вилик тухунин жигьетдай активдаказ кІвалахун лазим яз гьисабна: и кар патал Азербайжандин терефдихъ хъсан мумкинвилер ава: сад лагьайди, инвестицияр желб авунин барадай еке мумкинвилер, кьвед лагьайди, девлетлу тежриба ава. Чи амадагривай а тежриба Дагъустандихъ галазни пайиз жеда. Вири и месэлаяр чун Азербайжандин президентдихъ галаз гуьруьшмиш хьйи вахтунда веревирдна. А гуьруьшдин нетижайрал асаслу яз, Илгьам Алиева кар бажармишдай къурулушриз талукь тир тапшуругъар гана. Чи патай и месэлайрал Дагъустандин парламентдин руководитель Хизри Шихсаидов, Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидов, Халкьдин Собранидин депутатар, са жерге министерствойринни ведомствойрин руководителар машгъул жезва. Азербайжандин терефдихъ галаз чна са бязи хилерай дуьзгуьн алакъаяр тайинарнава: Дагъустандин территорияда, сифте нубатда Дербентда, саналди тир са жерге проектар кьилиз акъудзава. Санал кІвалахун патал чахъ зурба мумкинвилер ава, абурукай менфят къачунни лазим я".

Рамазан Абдулатипова и мукьвара Баку шегьерда Дагъустан Республикадин векилханадин руководителвиле цІийи кас тайинарнавайди рикІел хкана: "Адан вилик чпин патахъай Азербайжанда авай Россиядин Федерациядин посольствадихъ ва Россиядин экономикадин министерствадихъ галаз меслятнавай цІийи везифаяр эцигнава. Алай вахтунда чун Азербайжан Республикада авай Россиядин Алишверишдин векилханадин са кьадар векилвилер чи векилханадив вахкудайвал авун патал чалишмиш жезва".

Эхирдай Дагъустандин Кьили къейдна: "И форум важиблуди ва менфятлуди хьана. Чаз нубатдин форум Кеферпатан Кавказда тухун теклифиз кІанзава. Чаз гьикьван гьайиф къведай кар ятІани, Дагъустанда алай аямдин къурулушар, гьа гьисабдай виниз тир дережадин мугьманханаяр авачирвиляй, чавай ихьтин дережадин серенжемар тешкилиз жезвач. Амма чун и кар ийиз чалишмиш хьана кІанда".

Дегишвилер авачиз туш

ЗАСЕДАНИЕ

Мегьамед ИБРАГЬИМОВ

Алатай гьафтедин хемис юкъуз Махачкъалада Дуствилин кІвале Дагъустандин Общественный палатадин заседание кьиле фена. Ана республикадин парламентдин вице-спикер **Юрий ЛЕВИЦКИЙДИ**, Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председателдин заместитель **Арсен ГЬАСАНОВА**, РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин руководителдин заместитель **Артур ИСРАПИЛОВА**, РД-да инсанрин ихтияррин рекьяй Уполномоченный **Уммупазиль Омаровади**, Общественный палатадин членри, республикадин исполнительный властдин органрин, СМИ-рин векилри иштиракна.

- Дагъустандин Общественный палатади республикада авай общественно-политический гьалар хъсан патахъ дегишарунин карда важиблу роль къугъвазва, - къейдна Ю. Левицкийди. - Адан теклифдалди Дагъларин уьлкведа кьиле фейи экономикадин тешкилатрин конференция, дидейрин форум, Дагъустандин жегьилрин, лежберрин съездар ва са жерге маса мярекатар республикадин уьмуьрда лишанлу вакъиайриз элкъвена ва абур виниз тир къиметдиз лайихлу я. Дагъустан вилик финин кардик республикадин общественный тешкилатри тухузвай кІвалахди, са шакни алачиз, кьетІен пай кутазва, - алава хъувуна вице-спикерди.

Дагъустанда гражданвилин общество авай гьаларикай республикадин Общественный палатадин председатель **Гьамзат ГЬАМЗАТОВА** гегьенш доклад авуна. Адан гафарай малум хьайивал, 2013-йисан эхиррай кьабулай "Дагъустан Республикада 2014-2017-йисара гражданвилин общество тешкилун ва ам вилик тухун" государственный программади властдинни гражданвилин обществодин институтрин арада амадагвилин мягькем алакъаяр хьунин жигьетдай сифте камар къачунва.

- Алатай йис республикадин Кьил Рамазан Абдулатипован теклифдалди кьабулай кар алай проектрин лишандик кваз акъатна, - лагьана Гь.Гьамзатова. - Абурун кьилин макьсад республика экономикадин, яшайишдин, руьгьдин кризисдай акъудун патал общества менфятлу къуватар кардик кутуникай ибарат я. Мадни башкъа, агьалийри властдин органриз ихтибар авунин гьалар арадал хкун. И жигьетдай хейлин кІвалахар тамамарнава ва и кар давамни жезва. Къенин юкъуз властди обществодин фикирар, итижар кваз кьазва. Са шакни алачиз, ихьтин шартІари хъсан нетижаяр гуда, - къейдна РД-дин ОП-дин председателди.

Заседанидал малум хьайивал, алай вахтунда республикадин министерствойрани комитетра общественный советар тешкилунин кІвалах акьалтІарзава. Общественный советрин кІвалах дуьзгуьнди хьун патал абур Интернетдикай менфят къачудай алатралди таъминарун чарасуз я: сайтар, блогар, порталар ва мсб.

- Сайт - им министерствойри, комитетри, муниципальный тешкилатри кьиле тухузвай кІвалахриз тамашзавай тек са дакІар туш, ам гьакІ республикадин агьалияр патал властдин органри ачухзавай ракІарни я, - къейдна Гь.Гьамзатова.

Алай йисан 1-12 майдиз республикадин Общественный палата властдин органрин ачухвилиз къимет гуз алахъна. Санлай къачурла, 81 сайтдиз анализ гана. Нетижада малум хьайивал, РД-дин Гьукуматдин сайтда къалурнавай республикадин 17 министерствадин сайтрикай гьелелиг анжах сада базовый истемишунриз жаваб гузвач. Амайбур хъсан гьалда ава, амма фикир хгана кІанзавай месэлаяр гьабурухъни авачиз туш. Мисал яз, хабаррин лента гьафтеда 1-2 сеферда цІийи хъийизва, герек малумат жагъурун патал, и разделдай а разделдиз сиягьат ийиз, четин жезва. Компьютердикай хъсандиз хабар авачир касдивай ихьтин гьалда авай сайтдикай ерли менфят къачуз жедач.

Гь.Гьамзатован гафаралди, республикадин Общестенный палатади РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядихъ, Халкьдин Собранидихъ, къанункъайда хуьдай органрихъ, исполнительный властдин федеральный органрихъ галаз амадагвилин алакъаяр хуьзва. Ихьтин гьалари Дагъустанда гражданвилин общество тешкилуниз хъсан терефрихъай таъсирзава.

Заседанидал гьакІни У.Омарова, А.Гьасанов, Общественный палатадин членар, исполнительный властдин органрин векиларни рахана. Мярекатдин эхирдай Дагъустандин Общественный палатади РД-дин прокуратурадихъ, РФ-дин юстициядин министерствадин "РПА" ФГБОУ ВПО-дин (Россиядин правовой академия) Кеферпатан Кафказдин филиалдихъ галаз санал кІвалахунин икьраррал къулар чІугуна.

Саналди тир заседание

Шагьабудин ШАБАТОВ

Кьасумхуьрел райондин агъсакъалрин, дяведин, зегьметдин ветеранрин общественный Советрин саналди тир заседание кьиле фена. Адан кІвалахда "Сулейман-Стальский район" МО-дин кьил, райондин депутатрин Собранидин председатель **Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВА**, хуьрерин кьилери, агъсакъалри, райондин са кьадар идарайрин руководителри иштиракна.

Мярекат райондин 85 йисан юбилей вини дережада аваз къейд авуниз талукьарнавайди тир.

Анал рахай общественный, агъсакъалрин Советрин председателар тир **Алимет МЕЙЛАНОВА, Фахрудин ОСМАНОВА,** райондин Госархивдин заведующий **Роза ИСЛАМОВАДИ**, и цІарарин авторди, Курхуьруьн 2-нумрадин юкьван школадин директор **Набиуллагь АЛХАСОВА,** зегьметдин ветеранар тир **Велимет КЕРИМОВА, Сажидин САИДГЬАСАНОВА, Райсудин НАБИЕВА** ва маса ксарини райондин юбилей кьиле тухуниз талукь яз чпин фикирар лагьана.

Гуьгъуьнлай Нариман Абдулмуталибова заседанидин нетижаяр кьуна, вичин теклифарни гана, хъсан меслятар къалурна: кьилди къачуртІа, чкадин КТВ-дай, "Куьредин хабарар" газетдай "Райондин 85 йис" лишандик кваз ара датІуз райондин тарихдикай, инсанрикай, зегьметчи коллективрикай, райондин кьиле хьайи руководителрикай передачаяр, макъалаяр гун. Ада гьакІ райондин баркаллу тарих акьалтзавай жегьилриз дериндай чирунихъ еке метлеб авайди къейдна.

Инал гьакІни райондин дявединни зегьметдин ветеранрин Советдин председателвиле отставкада авай полковник **ГЬАЖИМУРАДОВ Абдулгьаким Абдуллаевич** хкяна.

Кьурагь дагъларин тарихар

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Урусатдин пачагь тахтунай гадарай ва уьлкведин вири пипIера социализмдин цIийи къурулушар туькIуьрдай мумкинвал яратмишай 1917-йисан октябрдин инкъилабдилай гуьгъуьниз Дагъларин уьлкведа, гьа гьисабдай яз Лезгистандин хуьрерани, дагъвийрин уьмуьрдани, яшайишдани хейлин дегишвилер кьиле фена.

1860-йисуз Урусатда политический реформайрив эгечIайла, дагъларани ханлухар тахьай мисалнай, Дагъустандин область ва са шумуд округ тешкилнай. Куьредин округдик Кьасумхуьруьн, Кьурагьрин, Хивдин, Тпигьрин обществояр, участокар акатнай.

1928-йисан 22-ноябрдиз ДАССР-дин ЦИК-дин къарардалди округарни чукIурна, абурун чкадал кьилди-кьилди тешкилатар арадал гьана. Гьа гьисабдай яз Кьурагьрин кантонни. Кантон француз чIалан гаф я. Рагь акIидай патан уьлквейра (Франция, Швейцария) кантон административно-территориальный къурулушдиз лугьузва. Амма уьлкведин ва гьакI республикадин регьберар и гафуни тухарай хьтинди туш. Муьжуьд вацралай, 1929-йисан 3-июлдиз ВЦИК-дин Президиумдин къарардалди кантондикай район хъувуна ва гьанлай инихъ Кьурагь районди вичин рехъ давамарзава.

Кьурагь район тIвар акьалтна 85 йис хьанватIани, Кьурагь дагъларин, дерейрин тарихар лап деринриз фенвайди я.

Чи эрадал къведалди вад асир амаз Кьурагь магьалар гзаф кьадардин халкьарикай ва тайифайрикай ибарат зурба ва къадимлу Кавказдин Албаниядин государстводик акатзавай. Муьжуьд виш йисуз кьибледихъай ва кефердихъай атай кьван чапхунчийрин кьушунриз дурум гайи уьлкведихъ алай эрадин У асирда къуватар артух тир душманрин гьужумриз дурум гудай такьат амукьнач. ЧIехи государство чкIана, сад-садалай аслу тушир политический гъвечIи тешкилатар арадал атана.

Тарихдин делилри успатзавайвал, саки 400 йисуз Кьурагьрикай хуьрерин общинайрин союздин еке меркез хьана. Идан гьакъиндай авунвай кхьинарни ама - Дагъустандин тарихда винидихъ тIвар кьур хьтин союзрин гьакъиндай амукьнавай кхьинрин сад лагьай документ. Ана Кьурагьрин союздин карта ва акатзавай хуьрерин гьакъиндай малумат ганва.

1356-йисан 25-декабрдиз авунвай кхьинрай малум жезва хьи, гьа вахтунда Хпукь, Урсун, Шимихуьр, Хпеж, Гелхен, Ашар, Кукваз, Кьурагь, Бурши-Макьар, Вини Макьар, Агъа Макьар, ЦицIигъ, ЧIилихъ, КIеле, Ашахуьр, Штул, КIутIул, Цилинг, КIимихуьр, Тител, Хуьрехуьр тIварар дегиш тахьана гилани а хуьрерал алама. И делилди чаз лугьудай мумкинвал гузва хьи, и хуьрерин яшар винел фена. Шихидхуьруьн ва Татархандхуьрерин патав пара ивияр экъичай дявеяр фена ва кIеве гьатай Сурхай хан Кьурагьиз кат хъувуна. 1811-йисан 15-декабрдиз урусрин кьушунри Кьурагь къачуна ва Сурхай хан Къази-Къумухдиз катна. Куьредин агьалиярни зулумкар Сурхай хандикай азад хьана.

1812-йисуз пачагьдин гьукуматди Куьредин ханлух официальнидаказ гьисаба кьуна. И ханлухдик куьредин дуьзенар, Кьурагь, Кашан, Агъул ва РичIа дерейрин хуьрерин обществойрин союзар акатна. Куьредин ханлухдихъ галаз кутIун хъувур алава шартIаралди, Кьурагьа урус пачагьлугьдин аскеррин гарнизон акъвазарна.

Урус пачагьлугьдин начаникрин, чкадин ханарин, беглерин истисмарвилик, гьахъсузвилерик акатай дагъвияр са шумудра гьукумдиз акси бунтариз къарагъна. Агьалийрин патай гьукумдин идарайриз арза-ферзени гзаф фена. Ихьтин крар фикирда кьуна, 1860-йисуз ханарин, беглерин гъиляй гьукумадни сур девирринбур я. Картадиз вил вегьейла, ачух жезва хьи, Кьурагьрин азад обществодихъ вижевай мулкар авай.

Кьурагь дередин агьалийри чпин чилер, азадвал, аслу туширвал хуьн патал гзаф сеферра къецепатан душманрихъ галаз женгер чIугуна. Чапхунчияр инсаф авачирбур хьайиди я. Арабри, монголри, татарри, персери, туьрквери ара-ара азадвал патал чанарни къурбанд ийизвай дагъвийриз лугьуз тежедай хьтин зиянар гана, гьар сеферда хуьрер кана, чукIурна, кьегьал рухваяр ва рушар къирмишна. Несилрилай несилрал къвез кьурагьвийри чпиз инсафсуз ягъунар кьур Тимуран, Жафар пашадин, Надир шагьдин... тIварар негьна.

Гьелбетда, чапхунчияр себеб яз агъзуралди пагьливанар хьтин рухваярни пуч хьана, хуьрерни харапIайриз элкъвена, агьалийрин кьадарарни тIимил хьана, гзаф дишегьлияр хендедайриз, аялар етимриз элкъвена, амма кьурагьвийри чпин такабурлувал, руьгьдин михьивал, мягькемвал, чIал, адетар хвена, чIух авур Гияр шегьер хьиз, хуьрер цIийи кьилелай эхциг хъувуна, душманар чеб атайвал рекье хтуна ва чилер къвезмай несилриз туна. Ихьтин девлетлу ирс чал агакьарай рагьметлу вири несилриз чи патай гьуьрмет ва баркалла!

1700-йисалди Кьурагьрин азад обществоди вичин аслу туширвал хвена. XVIII асирдин кьвед лагьай паюна Дагъларин уьлкведиз Урусатдин пачагьлугьди итиж авуна ва ада тухузвай политика себеб яз ханлухарни арадал атана. Кьве тIунал алай (гагь туьрквери, гагь урус пачагьдин) Сурхай ханди Куьредин чилер вичин пацук кутуна. Туьрквери ашкъиламишзавай Сурхай хан 1811-йисуз урус пачагьлугьдиз акси экъечIна. Генерал Хатунцев кьиле авай кьушунри Къубада Шейх-Али хандин ва Сурхаян хва Нуьгьбеган дестеяр кукIварна ва Сурхай хандин акъудна ва Дагъустандин область, адахъ галаз Куьредин округни тешкилна. Округ са шумуд наибстводиз пайна. 1901-йисуз Кьурагьрин наибство участокдиз элкъуьрна ва ам 1917-йисалди амукьна .

Пачагьдин указдалди наибстводани политический реформаяр кьиле тухванай. Хуьрерин агьалийриз регьбервал гудай "Хуьрерин общественный управленияр" кардик кутунай. Гьа ихьтин управление хуьруьн сходдикай, старшинадикай ва хуьруьн суддикай ибарат тир. Старшинаяр военный администрацияди тайинарзавай, кавхаяр, судьяяр ва маса къуллугъчияр сходрал сесер гана хкязавай. Хкягьай ксар ахпа округдин начальникди тестикьарзавай.

Инкъилабдилай гуьгъуьниз Кьурагь дередин хуьрера лежберрин депутатрин советар тешкилна. Абурукай ахпа хуьрерин депутатрин советар хьана ва алай вахтунда абур муниципалитетриз, собранийриз элкъуьрнава. Къенин юкъуз районда хуьрерин муниципальный 12 тешкилат (Ашарин, Гелхенрин, КIирийрин, КьепIиррин, Кьуьчхуьррин, Кьурагьрин, КIутIулрин, Маллакентдин, Хпукьрин, Усугърин, Шимихуьруьн, Штулрин) ава ва абурук 28 хуьр акатзава. Анра 15 агъзурдав агакьна агьалияр яшамиш жезва. Вири хуьрера гьукумдин, образованидин, медицинадин, культурадин, гзаф чкайра спортдин идараяр ава. Хуьрер яваш-яваш аваданламишзава. Хейлин хуьрер газдалди таъминарнава.

Малум тирвал, райондин экономикадин кар алай хел хуьруьн майишат я. И хиле зегьмет чIугвазвайбуру 744,7 миллион манатдин къимет авай продукция гьасилзава. 4317 хсуси куьмекчи майишатдихъ, лежбервилинни фермервилин 36 майишатдихъ, 15 СПК-дихъ, 3 СПОК-дихъ 72552 лапаг, 18772 къарамал, 30400 кIвалин къушар, 200-лай виниз балкIанар ава.

Халкьдин нурлу гъетер

Аквазвайвал, райондин тарихда политикадин жуьреба-жуьре къурулушар хьана, гзаф кьадарда вакъиаяр кьиле фена, гьа са вахтунда вири девирра агьалийри кIвале, хуьре, районда абадвал, мублагьвал, меслятвал хьун патал гьакъисагъвилелди зегьметни чIугуна, Ватан кIеве гьатайла, ам душманрикай хвена. Гьар са девирда Кьурагь дереди халкьдин тIвар виниз акъуддай, къени, хъсан крар алакьдай, чеб чешне къачуниз лайихлу рухваяр ва рушар майдандиз акъудна. Къе абур рикIел гъун лап кутугнава.

Илим, чIал, литература вилик тухуник зурба пай кутур Кьуьчхуьр Саид, Етим Эмин, Шейх Агьмад эфенди, Гьажи-Рамазан эфенди, Штул Тагьир эфенди, Кьуьчхуьр Магьарам эфенди, Хпеж Къурбан, Кьурагь Афизат, КьепIир Айисат, Кукваз Гулизар, Мемей Эфендиев, Мирзе-Керим, Буба Гьажикъулиев, Къази Къазиев, Якьуб Яралиев, Шамсудин Исаев, Абдулбари Магьмудов, Гелхен Мухтар, Гьуьсейн Рамазан, Жамалдин Къарабегов, Фатима Алекберова, Осман Эфендиев, Алил Омаров, Ражидин Гьайдаров, Хидир Рамазанов, Эфенди Аквердиев, Рзахан Алиев, Мавлудин Абдуллаев, Гьамид Гьамидов, Идрис Оруджев, Нариман Османов, Насир Мегьамедов, Тажидин Ашурбегов, Мегьамед-Шафи Назаралиев, Фазил Аллагьвердиев, Магьамад Мегьамедов, Мегьамед Алиев, Малик Къурбанов, Керим Керимов...

Политикадин, государстводин, военный, общественный деятелрал гьалтайлани Кьурагь район кесиб я лугьуз жедач. Мегьамед Лезгинцев, Эсед Салигьов, Араз Алиев, Рамазан Османов, Насрулла Ферзилаев, Жамал Набиев, Абдуселим Назаралиев, Георгий Лезгинцев, Михаил Лезгинцев, Муьгьуьдин Къагьриманов, Зара Латифова, Муса Омаров, Даниял Закержаев, Шамсудин Агьмедов, Нажмудин Шерифов, Исмаил Эфендиев, Зейдулагь Гьамидов, Тамара Рагьимханова, Гьуьруьпери Гьамидова, Агьмедуллагь Ибеев, Шабан Ибинаев, Гьажи Жабраилов, Сираждин Умаров, Сиражудин Агьмедов, Мегьамед-Фазил Азизов, Насир Гьайдаров, Сейфулагь Исакьов...

Кьурагьвийри неинки Дагъустандин, Россиядин, гьакI дуьньядин искусство вилик тухуник чпин пай кутазва. И важиблу хиле жанлу гел тунвай ва тазвайбурук Зейнал Гьажиев, Айдунбег Камилов, Гьабибуллагь Мансуров, Ражаб Сафаров, Абидат Назаралиева, Бейдуллагь Къараханов, Абдурашид Магьсудов, Беневша Агьмедова, ТIайиб Мегьамедов, Къагьриман Ибрагьимов, Гуьлнара Эмиргьамзаева, Роза Магьсумова, Нурия Исабегова, Исамудин Агьмедов, Женнет Ремиев, Мамедали Агъабалаев, Къазибег Къурбанов, Гьажи Гьажиев, Наира Рагьманова, Жавид Агъамирзоев, Лира Рамазанова, Айна Селимова, Хидирзулдан Юнусов, Аслан Абдуллаев, Мегьамед Хидиров, Мелик Агъабалаев... акатзава.

Спортда чпин тIвар акъудайбурун арада Ибрагьим Ибрагьимов, Малик Исаев, Замира Рагьманова, Жабраил Жабраилов, Балабег Мирзеханов, Эльдар Рамазанов, Нурудин Алимов,Агьмед Мурадханов, Эрзи Бабаева, Шамиль Рамазанов, Заур Тарикъулиев, Салам Мурадалиев, Тамерлан Сардаров ава...

Девирдин чархачияр

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Асирар къвез, физва, несилри несилар дегишарзава, инсанри алемда чпин крар тазва. Писбурукай чун рахадач, хъсан крар. Уьмуьрдин гьакъикъатди тестикьарзавайвал, хъсан краралди уьмуьрда ва инсанрин рикIера жанлу, экуь гел тазвай ксар гзаф я. Абурукайни сад муьгъверганви **АЛИЕВ Ямудин Алиевич** я.

Кьурагь дерени Самур дере сад садак кукIурзавай Кьелегь дагъдин пелерал алай Муьгъверганрин хуьре тежрибалу малдарар, лежберар, магьсудларар гзаф авай. Алидини вичин уьмуьр колхоздин малдарвал вилик тухунихъ галаз алакъалу авунвай. Адан хизанда 1924-йисуз хва дуьньядиз атана ва адал Ямудин тIвар эцигна.

Дагъларин синерал, пелерал хкаж жез кьве дередин мулкарал экIя хьанвай хуьрерин, вацIарин, кIамарин, яйлахрин гуьзелвилел кьару яз чIехи жезвай гададик мягькем дагъларин руьгьни, йигин вацIарин зиреквални, дагъвийрин дирибашвални акатна. Ватандин ЧIехи дяведин сифтегьан четин йисара дах Али душмандин кьушнриз акси сенгерар туькIуьрунин фронтдиз фенай. Колхоздин МТФ-дин заведущий тир ада цIуругуд йиса авай хцел вичин везифаяр ихтибарнай. Абурни Ямудина садан гафни текъведайвал кьилиз акъуднай. Жаванди и йисара чIугур жафаяр Советрин Гьукуматди "1941-1945-йисарин Ватандин ЧIехи дяведин девирда кьегьалвилелди чIугур зегьметдай" медалдалди къейднай.

Уьмуьр вилик физвай. Фашистрал гьалибвал къачур уьлкведа ислягь зегьметдив эхгечIнавай, хуьрер, шегьерар, майишатар, карханаяр кIвачел аккьалдарзавай. Гзаф кьадар пешекарар фронтда пуч хьанвай. Дагъларин хуьрера акьалтзавай несилдиз бегьем тарс гудай муаллимарни амачир. И карни фикирда кьуна, зирек, алакьунар авай, тапшурмишай кар гъил-гъилеваз тамамарзавай жегьил 1952-йисуз Махачкъаладиз пединститудиз кIелиз ракъурна. Кьве йисуз математикадай чирвилер къачур Ямудин Алиев Гилийрин хуьруьн школадиз рекье туна.

КIелдай йисара Ямудина гуьзлемиш тавур карни хьана. Вири хуьруьнвияр дагъдай агъуз, Самур вацIун къерехдиз эвичIна ва ина хуьр кутуна. Гилидилай кIвализ хтунхъфинни регьят акъвазна. Кьуд йисуз муаллимвал авур касдиз са юкъуз райкомдай эверна ва Муьгъверганрин колхоздин кьиле акъвазун теклифна. Ам гъавурда турвал, майишатдин крар са акьван хъсанзавачир, гьавиляй колхоз кIвенкIвечийрин жергейриз акъудна кIанзавай. Тухвана хуьре колхозникрин собрание ва Алиев Ямудин правленидин председателвиле хкяна.

Райондин гьакимри Алиевак кутур умудар бушбур хьанач. Математикадин муаллимди колхозда акI кIвалах тешкилна хьи, майишатдин вири хилер (малдарвал, багьманчивал, магьсулдарвал, саларбанвал) вилик тухвана. Гьар йисуз складар техилдив, емишрив, малдарвилин продуктрив майвайрив ацIана. Ибурал бес тахьана, гила лугьудайвал, социальный месэлаярни гьялна.

Са нянихъ Я.Алиева правленидин членар кIватIна ва ихтилат кудна:

- Я юлдашар, я хуьруьнвияр, шегьеррин, бязи хуьрерин агьалийри электрикдин эверикай менфят къачузва. Лагь, чун абурулай квелди усал я? Са куьналдини. ГьакI хьайила, чи кIвалерни Ильичан лампайралди нурламишна кIанда.

- ГьикI? Ни, я Ямудин? А электрикдин линияр чаз ни гъида? - рахана инлай-анлай колхозникар.

- Кисна ацукьайтIа, садани. Чна чи патахъай къайгъу чIугун лазим я. Куьне зи тереф хвейитIа, за хуьре эквер твада,- лагьана Ямудина.

- Эгер жедай кар ятIа, ая, чан хва Ямудин, - лагьана яшлу дояркади, коммунистди. - Псисни лампа гваз чи чан акъатзава.

Са акьван вахт алатнач, председателди генератор гъана, ам кардик кутуна ва хуьр, гьа вичи лугьудайвал, нурламишна. Патарив гвай хуьрерин агьалиярни пехил хьана амукьна. Кьелегь дагъда авай булахдин яд, турбайра туна, хуьруьн юкьвал гъана. Культурадин идара патал дарамат эцигна. Багълар, никIер дигидай целди таъминарун патал къанал эгъуьнна.

Советрин девирдин инсанар, къуллугъчияр акI вердиш хьанвайбур тир хьи, виликкьилик квайбуру кIвалахдин рекьяй гьихьтин тапшуругъ гайитIани, ам кьилиз акъуддай. Ругуд йисуз колхоздиз регьбервал гайи кас мад школадиз хъфена. Кркарин хуьруьн школадиз математик герек атана ва Ямудин Алиев ина вичин кеспидив эгечI хъувуна. Мад вахтуналди.

1969-йисуз Муьгъверганрин, Кркарин, Хуьрелрин, Чепелрин, Чахчарин колхозар акадарна, "Дружба" совхоз тешкилна ва адан директорвилени Ямудин Алиев тайинарна. Им лап жавабдар ва четин везифа тир. Хивез къачуна хьи, итимвилелди тамамарни авун лазим тир. ЧIехи хва Алиди рикIел хкизвайвал, чпиз мад дах кIваляй ахкурди тушалда. Экуьнин сятдин кьудаз къарагъиз, совхоздин мулкарал кьил чIугваз, инсанри кIвалахзавай вири участокриз физ, тапшуругъар гуз, рабочийрин истемишунрихъ, тIалабунрихъ яб акализ, райондиз, меркездиз физ месэлаяр гьялиз, йифен сятдин цIудрилай алатайла хкведай кIвализ.

Майишатдин хилер кьуру гафаралди, хиве кьунралди вилик тухуз жезвайди туш. И кардин лап хъсан гъавурда авай Алиева совхозда мал-къара патал вижевай фермаяр, йис-сандавай артух жезвай техника хуьдай гаражар эцигна, чуьллериз, багъларизяд акъуддай насосрин станция кардик кутуна, емишрин цIийи багълар кутуна, хуьрерин культурадин, медицинадин, образованидин дараматар къайдадиз гъана.

Ругуд йисуз чIугур зегьметдин нетижаяр лап хъсанбур хьана. "Дружба" совхоз районда чешнелу майишатрикай садаз элкъвена. Гила директор дегишардай вахтни атана. Я.Алиевал Хтун-Къазмайрин школадин директорвилин везифаяр ихтибарна. Гьахъвал вине кьадай регьберди са касни, гьатта аялни, кар авачиз вичикай бейкефарнач, 1988-йисалди, пенсиядиз фидалди, ада и школа идара авуна.

Уьмуьрдин юлдаш Абидатахъ галаз Ямудин Алиевича гьа са вахтунда веледриз уьмуьрдин рекьел намуслу, лайихлу инсанар яз экъечIдай, обществодиз менфятлу ксар жедай мумкинвал, тербияни гана. Къе адан веледрал хуьруьнвийрини, абуру зегьмет чIугвазвай коллективрини, чидайбуруни дамахзава. Хейлин йисара "Авиаагрегат" заводдин кьилин пешекар, къе Аграрный университетдин преподаватель Али, образованидин идарайрин къуллугъчияр Мислимат, Гьуьруьят, "Роспотребнадзордин" Мегьарамдхуьруьн райондин управленидин начальник Икрам, хуьруьн майишатдин работник Гьуьсейн, эцигунардайди тир Гьасанбег, медработникар тир Кабинат, Фазилат, карчи Ренат бубадин хъсан крар давамарзавай лайихлу веледар я. Къе абуру, сагъ яз амайтIа, чпин баркаллу бубадиз, бажарагълу педагогдиз, тешкилатчидиз, регьбердиз 90 йисан юбилей тебрикдай.

Уьмуьр имтигьан я

"Гьуьрметлу Шемсият Саадиевна! РикIин сидкьидай мубаракзава Квез 90 йисан юбилей! Руьгьдин мягькемвални рикIин чIехивал къалуруналди Ватандин ЧIехи дяведин йисарин четинвилерай Куьн намуслувилелди экъечIна. Къенин юкъузни Куь уьмуьр акьалтзавай несилдиз лайихлу чешне я. Къуй квез чандин сагъвал, уьмуьрда вири хъсанвилерни агалкьунар хуьурай!

/В.В.ПУТИН/"

Шемсият баде вичин хизандихъ галаз

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Эхь, РФ-дин Президент Владимир Путинан къул алай гьа ихьтин хуш тебрикдин чарар гьакI ахцегьви агъсакъалар, зегьметдин ва Ватандин ЧIехи дяведин ветеранар тир Ийиша Набиевадиз (яшар-90 йис), Сефият Ашуралиевадиз (90 йис) ва Гьемзебег Алимоваз (95 йис) хтана. "Сельсовет Ахтынский" муниципальный тешкилатдин кьил Мирзе ТIажибовани адан куьмекчи Гьажегъа Зугьрабова, патав физ, шад гьалара абур чпин иесийрив-юбиляррив вахкана ва абуруз цлан сятерни пишкешна. Мубаракрай!

Чи тIалабуналди, Шемсият бадеди вичин алатай вахтарин четин уьмуьр рикIел хкизва.

- Зун 1923-йисан 1-июндиз Докъузпара райондин Къаракуьре хуьре чIехи хизанда дидедиз хьана. Чи чIехи бубаяр, хизан хуьре вишералди малар-хипер ва абур хуьдай хъсан чIурар-яйлахар авай агьваллу ксар тир. Кулакар я лагьана, 1937-йисуз абур вири къахкъудна, кIапIалрик кухтуна. Рагьметлу буба Саади гена акьуллу хьана: бязибур хьиз, гьукуматдин цIийи къайдайриз акси экъечIнач, дустагъсуьргуьндикай хкатна. Хизан хуьн патал ада эхир нефесдалди колхозда лежбервал, дидедини дояркавал авуна.

Ирид йисан мектеб хъсан къиметралди куьтягьай зун 1937-йисуз хуьруьн Советдин секретарвиле кIвалахал кьабулна. 1940-йисуз 17 йисан яшда аваз бубади зун гъуьлуьз гана. Дардаказ яшамиш жезвай кесиб хизан тиртIани, гъуьлуь заз гьукуматдин кIвалахдал хъфидай ихтияр хганач. Ахпа залум дяве башламиш хьана. 1941-йисуз гъуьл фронтдиз тухвана, са шумуд вацралай кIвализ "похоронка" хтана.

Ахцегьиз акъатдалди 1940-1941 лагьай йисар зи уьмуьрда виридалайни четинбур хьана. Миграгьрин гамарин фабрикадай сун гъалар гъиз, чав кепекрихъ халичаяр, гамар, гуьлуьтар храз тадай: хуьруьн жемятдал гьахьтин план алай. КIвалах фад арадиз атун патал чна, пудпуд руш дестеяр хьана, "Халичада атIай нехиш, чан юкь шуькIуь - гардан гимиш..." бендерал илигна, соревнованидин тегьерда кIвалахдай. Юкьва Ленин бубадин шикил тунвай (а чешне чна газетдилай атIана, кваквар гьисабиз туькIуьрнай) халичайрихъ хъсан къимет авай. Са берда кьве вацра кьван гьа кIвалахдикайни хкудна, мажбур бигерар я лугьуз, чун рекьер туькIуьрунин кIвалахрал желбна. Рушарин зи бригадада 10 кас авай.

1942-йисан октябрдилай зи кьисметда хъсанвилихъ дегишвилер хьана лагьайтIа жеда. А макъамда за Усугъчайдал, Ахцегьрин нисияр хкуддай заводдин участокда, кIвалахзавай. Челегравай гьазур нисияр хутахиз, кьве йикъалай садра аниз арабани гваз ахцегьви Мурсалов Гьелемет къведай. КIвачер азарлу яз армиядай комиссоватнавай ам хъсан къилихрин, зегьметкеш, акунар алай жегьил итим тир. Кьисмет я ман, куьрелди, са юкъуз зун свасвиле адахъ галаз Ахцегьиз хъфена. 48 йисуз адахъ галаз санал гьуьрметлувилелди яшамиш хьана. Уьмуьрлух фялевал авур итим 1989-йисуз рагьметдиз фена. Чаз туькIвей хизан, кIвал-югъ, хтулар хьана. Исятда хва Къеземетан хизандихъ галаз къулайдаказ яшамиш жезва. Зегьметдин 37 йисан стаж аваз пенсидиз экъечIай Къеземета УОСда инженервиле, "Ахтынский" совхозда бригадирвиле, рабочкомвиле, агрономвиле инсанрин арада гьуьрмет аваз кIвалахна, гила хсуси майишатдал машгъул я.

Уьмуьр имтигьан я, адай гьар сада сакIа кьил акъудзава. Хийир-дуьа ийиз, кагьул-темпел тахьана, алакьдайвал зегьмет къачузвай, рикI динж касдиз чандин сагъламвални жеда. Анихъ галайди туьнт жез акурла, сабур хвена, вавай са тIимил агъадай физ жез хьайитIа, мадни хъсан я.

Гьуьрметлу хизанди, рикIин динжвили чаз яшайишдин кими-эксиквилерни четинвилер алудиз къуват гузвай. Инал са кар рикIел хквезва. Зи къари Гуьлзададихъ (ам хъсан паб тир, рагьмет хьуй!) са фирягь булушка авай. Багьадаказ хуьзвай ам неинки са вичи, гьакI мягьледин пара дишегьлийрини, лигем яз тухуз, алукIдай. Гьугъуьнай гъуьлуьн вах Сефият мектебдиз фидайла, алукIдай затI авачиз, гьа булушкадай са чIук акъудна, адаз юбка авунай.

Ахцегьа за пара кIвалахар авуна. 1942-45 лагьай йисара - госбанкда счетоводвиле (управяющий Агьмедов Гуьлмегьамед, кьилин бухгалтер Набиев Абумуслим тир). Гьа макъамда фронтдиз ракъурун патал йифиз сун гуьлуьтарни храдай. Ахпа, дяведилай гьугъуьнин йисарилай башламишна, 50 йисалайни гзаф вахтунда Агъасиеван тIварунихъ галай колхозда, "Ахтынский" совхозда фялевилин, звеноводвилин гьар жуьре кIвалахар тамамарна. Совхоздин лапагар гьисаб хъувун патал кьве сеферда зун Мугъандизни рекье туна. Жуван кIвалахдилай кьулухъ са шумуд юкъуз ана чубанриз фу чразни амукьнай.

Къуй дяведин цIаяр, азиятар квез, жегьилриз, гьич ахварайни акун тавурай!

Кар алай проектар - уьмуьрдиз

Кьенятлувилелди ишлемиш тавурла...

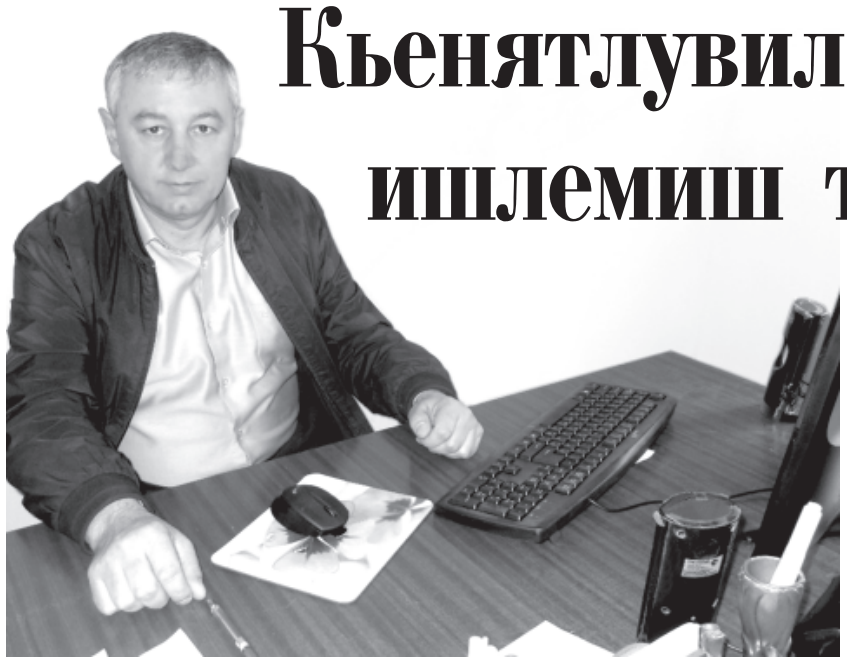

ИНТЕРВЬЮ

И мукьвара чи газетдин штатдик квачир корреспондент Р.ЭМИНОВ Ахцегь райондин УЖКХ-дин начальник С.С.САРДАРОВАХЪ галаз гуьруьшмиш хьана. Агъадихъ чна абурун арада хьайи суьгьбет гузва.

▪ **Самур Сардарович, куь идарадин асул везифайрик вуч акатзава?**

- Чи идарадин кьилин везифа жемятдиз яшайишдинни коммунальный жигьетдай ерилу гьар жуьре къуллугъар авун я. РД-дин Кьилин "Территорияр менфятлувилелди вилик тухун" тІвар алай проектдин истемишунар фикирда кьуналди, чи коллективди гьар юкъуз райцентрадин кьилин куьчеяр михьунин, сезондин вахтунда паркара къайда хуьнин, булахрин линияр ремонтунин, рекьера яд гьат тавунал, чи куьчейра йифиз эквер хьунал гуьзчивал авунин, гьар юкъуз райцентрада авай мягьлейрай махсус автотехникадин куьмекдалди зирзибилар хутахунин кІвалахар тамамарзава. Винидихъ къейднавай вири и кІвалахар кьиле тухун патал чна махсус план-график туькІуьрнава. Ам кьилиз акъудунал за гуьзчивалзава. И кІвалахар тамамарунин мураддалди коллективди дуствилелди зегьмет чІугвазва.

▪ **Квехъ гьи жуьредин автотехника ава?**

- Чи мехпаркда вири санлай 17 машин ава. Абурукай чІехи пай куьгьнебур, ва ремонт истемишзавайбур я.

Техника къайдадикай хкатай вахтунда чал гзаф четинвилер акьалтзава. И карни чахъ ремонтар кьиле тухудай махсус мастерской тахьунихъ галаз алакъалу я. ХъуьтІуьн вахтунда чаз ремонтрин кІвалахар кьиле тухуз мадни четин жезва. Запчастаралдини чун лазим тирвал таъмин туш. Абур автотехника идара ийизвайбуру чпи четиндаказ жагъурзава.

▪ **Малум тирвал, гатун варцара райцентрадин бязи куьчейрин агьалийрив хъвадай яд эсиллагь агакьзавач. Ихьтин татугай гьал давам жез гзаф йисар я. И месэладин патахъай квевай вуч лугьуз жеда?**

- Лугьун лазим я хьи, эхиримжи вахтара райцентрадин агьалияр целди таъминарун патал чна ам графикдин бинедаллаз гьафтедин тайин йикъара Ахцегьрин кьилдин мягьлейриз ракъурзава. Гатун варцара булахра бес кьадар яд тахьунин кьилин себеб агьалийри яд кьенятлувилелди ишлемиш тавун я. Кьилди къачун хьайитІа, чи бязи инсанри куьчейра авай булахрин кранар яд ишлемишайдалай гуьгъуьниз кІеви тахвуна тазва, кранрал алай вентилар хазва, булахдин целди бустанар дигизва, и мураддалди цин асул турбадик еке диаметрдин трубаяр кутазва. Ахцегь-Лекье дереда цин турба цІийикІа туькІуьр тавуни ва хейлин маса себебри и алава четинвилер арадал гъизва.

Алай вахтунда Ахцегьрин хуьр хейлин еке хьанва. Исятда райцентрадин агьалийриз хъвадай яд кьве магистралдай къвезва. Абура гьамиша яд хьунал чна гуьзчивалзава. Булахдин яд менфятсуздаказ ишлемишзавайбуруй жерме яз къачузвай пулдин кьадарни 500 манатдиз барабар я. Жермедин кьадар тІимил тирвиляйни и месэла гьялун чаз гзаф четин акъваззава.

▪ **Агьалийрив хъвадай яд агакьарун патал куьн кьиле авай коллективди гьихьтин серенжемар кьабулзава?**

- Райцентрадин агьалийрив хъвадай яд агакьарун патал чи идарада махсус бригада тешкилна хейлин йисар я. И бригададин кьиле Сефербег Сефербегов ава. 1974-йисалай кардик квай, амма и яргъал девирда садрани капремонт тавунвай Лекье дередай Ахцегьиз гьанвай цин линияда авай турбаяр ктІанвайвиляй и магистралда мукьвал-мукьвал авариядин гьалар арадал къвезва. Ремонтрин кІвалахар кьиле тухузвай вахтунда чун линияда авай яд галудуниз мажбур жезва. Къейд авун лазим я хьи, и кардин вилик пад кьун патал чна гьикьван серенжемар кьабулзаватІани, чпи Лекье дередай къвезвай цикай менфят къачузвай Цуругьрин, Хуьруьгрин, КьакІарин, Луткунрин хуьрерин агьалийри магистралдин линиядик еке турбаяр кутуна, чпин салар, багьлар дигизва. И кар абуру иллаки гатфарин сифте варцара, къаналриз гьеле яд хъия тавунвай вахтунда гзаф ийизва.

Бязибуру, ишлемишайдалай гуьгъуьниз яд ахтІун тавуна, ам гьакІ кІамариз ахъайзава ва икІ мад. И жуьредин татугайвилерихъ галаз алакъалу яз алатай йисуз УЖКХ-дин къуллугъчийри са шумудра рейдерни кьиле тухвана, актар туькІуьрна ва цикай чІурукІа менфят къачузвай ксар жермени авуна. Амма вири и серенжемрикай лугьудай хьтин менфят хьанач. Винидихъ къейднавай хуьрерин администрацийрин кьилерини чпин мулкарал яд иесисузвилелди ишлемишзавай кьилдин агьалийрал гуьзчивал тухун чарасуз я. Ида чи вири хуьрер ва гьакІ райцентр ара атІунар авачиз хъвадай целди таъминардай мумкинвал гуда.

▪ **Сир туш хьи, чи жемятди Мацарин дередай гьанвай цин цІийи линиядикай менфят къачузва. Ам кардик акатуникди чина яд артух хьанвани?**

- Мацарин дередай гьанвай цин линиядик кутун патал сифтедай еке турбаяр заказ авунай, вучиз ятІани, магистралдик гъвечІи диаметрдин турбаяр кутуналди, и кІвалах хейлин кимивилер аваз кьиле тухвана. Инал къейднавай дередай къвезвай цин кьадар артухарун патал са тІимил вахт идалай вилик и линиядин кьиляй 2 километрни 200 метрдин мензилда еке диаметрдин турбаяр кухтуна. Смугъулрин хуьруьн мукьваривайни 700 метр мензилда чилик еке диаметрдин турбаяр кухтунва. Гила и терефдихъай къвезвай цин кьадар хейлин артух хьанва.

▪ **Мацарин дередай къвезвай яд кІватІун патал куьн организациядин кьилихъ еке 2 резервуар эцигнава. Абурукай менфят къачуз жезвани?**

- Яд кІватІна, ам хуьруьн кьилдин куьчейриз ахъаюнин кІвалах кьезиларун патал эцигай 2 резервуардикай кардик квайди анжах сад я. Пул тахьунихъ галаз алакъалу яз кьвед лагьайди куьтягьиз хьанвач. Кардик квай резервуар чна, гатфарин эвелдилай башламишна, йифиз ацІуриз, юкъуз анай яд ахъай хъийизвай. Гатун чими варцара резервуар алай вине авай чкадал яд акьалт хъийизмач. Чна гьеле къейд авурвал, и кардин асул себебни чи инсанри яд кьенятлувилелди ишлемиш тавун я. Мисал яз, Смугъулрин хуьре куьчейрал са шумуд чкадал цин колонкаяр ала. Идалайни гъейри, яд кІвалериз тухванвайбурни ава. Инин бязи агьалийри хъвадай целди чпин багьлар ва салар дигизва. Амма чавай ахьтин гьерекатар ийизвайбурал датІана гуьзчивал тухуз жедач. И карда чаз хуьруьн администрациядин патай куьмек чарасуз я.

▪ **Куь къуллугъчийрикай чпин везифаяр намуслудаказ тамамарзавайбурун тІварар кьунайтІа кІанзавай.**

- Ахьтинбурун жергедай яз цин турбадин мастер Сефербег Сефибегован, РД-дин коммунальный къуллугъдин лайихлу работник, зегьметдин ветеран, сварщик Икрам Абдурагьимован, производстводин мастерар тир Низам Сафаралиеван, Эмин Муталибован, механизаторар тир Рустам Кьасумован, Айдын Мегьамедалиеван, Малик Аллагьярован, шофер Гьажикъули Мейлановання ва масабурун тІварар кьаз жеда. Дуьшуьщдикай менфят къачуналди, заз къе абуруз виридаз жуван патай рикІин сидкьидай чухсагъул малумариз кІанзава.

▪ **Эхирдай квез, булахдин яд ишлемишзавайбурухъ элкъвена, вуч лугьуз кІанзава?**

- Булахдин цикай менфят къачузвай вирибуруз заз лугьуз кІанзавайди ам я хьи, хъвадай яд кьенятлувилелди ишлемишунал чна вирибуру гьар йикъан гуьзчивал авун чарасуз я. И вахтунда ам чав бес кьадарда агакьни ийида. И кардал вирибуру амал ийидайдак чна кІевелай умуд кутазва.

Квез чидани?

ТІебиатдихъ галаз дуьз рафтарвал аваз

Гьазурайди - Ирина МУРАДХАНОВА

Ракъини кана, къизилдинни хъипи ранг акьалтнавай Калахари лугьудай къумлух чуьлда дегьзаманайрилай инихъ бушменрин халкь яшамиш жезва. Ингилис чІалай таржума авурла, "Bushan" - им кул-кусрикай хкатзавай инсан лагьай чІал я.

Дегь заманайра абур Кьиблепатан Африкада хъсан гъуьрчехъанар яз яшамиш жезвай. Гила абурун кьадар къвердавай тІимил жезва. И халкьдиз кузвай къум кІвални я, гъуьрч ядай майданарни. Абуруз я хъвадай яд, я недай суьрсет бес кьадарда авач. Бес ихьтин шартІара и халкь гьикІ яшамиш жезватІа? На лугьумир кьван, абур тІебиатдин ихьтин залум гьаларив вердиш хьанва. Яд жагъурун паталди абуру, къене тІеквен авай яргъи тІвалар чилиз яна, гьа чилин къатарай яд акъудзава. Калахари къумлухда август-сентябрь варцара кьурагь хьайила, абуру вацІун кьерера 5-6 метр-

диз къуяр язава ва кІватІай яд страусдин какадин хъиреда хуьзва. Чилин къатарай яд къажгъун тавурла, абуру яд "цамма" лугьудай бурандикай хкудзава. Я тахьайтІа - антилопа гьайвандин хуквадай. И халкь дуьньяда виридалайни буйдиз аскІанди я, абурун буйдин юкьван кьакьанвал 150 сантиметр я, гьакІ хьайила абур аялриз ухшар я. Незвай набататрив абур кьенятдивди эгечІзава. Рахаз анжах чир хьанвай аялдизни кваз 200-далай виниз набататрин тІварар чизва. Абуру чеб тух жедайдалай артух я набататар кІватІдач, я гъуьрч ядач. Абуру какатай вуч хьайитІани незва: кІерецар, емишар, саранчаяр, куквар ва мад "бушмен-

рин дуьгуь" - цекверин какаяр. Набататрикай абуру гьар жуьре дарманарни гьазурзава. Са жуьре набататар абуру цІуз вегьезва, асланар катарун патал. Абуру кактус Худияни кваз незва, яргъал сиягьатриз фидайла, гишинвал квадарун патал. И халкьдиз "зидивиди" лугьудай гафар авайди туш. Гьинай хкадарзавай, хурухъди фидай гьашаратар, экъечІзавай набататар жагъайтІани, абуру гьахълудаказ чпин арада пайзава, са гафуналди, вири шейэрик виридан пай ква. ГъвечІи аялдини ваз къумлух чуьлдай жагъай емишни кваз кІвализ хкида ва виридаз сад хьиз гуда.

Са шумуд миллиондикай ибарат яз хьайи бушменрин халкьдин кьадар, Европадин векилар себеб яз, лап тІимил хьанва. Гила бушменар амайди са шумуд агъзур кас я. И халкьдиз я таб авун, я пул квез герек ятІа, я чпин яшар гьикьван ятІа чидач. Вичивичин кьил са жуьре акъудзавай и аламатдин халкь руьгьдай аватзавач. Бушменар, са куьнизни килиг тавуна, гьар юкъуз манияр ягьиз, кьуьлер ийиз, сагьламвал хуьн патал гъуьлягьдин агъу ишлемишиз, гьайванрин амалар тикрариз, абурукай нек хъваз, начагъвилериз артух фикир тагуз, рахаз-хъуьрез яшамиш жезва. Амма эхиримжи йисара абурун гьалар генани четин хьанва, вучиз лагьайтІа и халкь яшамиш жезвай чкайрай алмасар жагъанва. Европадин векилри бушменар ягьиз рекьизва...

Гад барекатлуди хьурай!

Хазран КЬАСУМОВ

Вахт дагъдин гурлу вацI хьиз я, ада гьамиша виликди еримишзава. Идахъ галаз санал гьар са вахтунихъ вичин кьетIенвилерни ава.

Гадни чуьлдин кIвалахрин къизгъин вахт я. Багъларани салара, уьзуьмлухрани производствадин маса хилера агротехникадин серенжемар кьиле тухунихъ галаз санал магьсулдаррин вилик агакьнавай гад куьруь са вахтунда ва пучвилер авачиз кIватIна акьалтIарунин везифани акъвазнава.

Лагьана кIанда, районда магьсулдарвилин хилез кьилин фикир гузва, техилар цазвай майданар йисалай-суз артухарзава. Алатай йисуз районда 4600 тонн техил кIватI хъувунай. Им виликан йисара кIватI хъувурдалай гзаф я.

Алай йисуз райондин хуьруьн майишатдин карханайрин, лежбервилинни фермервилин майишатрин, арендаторрин вилик, санлай къачурла, 2110 гектардин майданрай гад агудунин везифа акъвазнава. Сифтебурукай яз важиблу и кампанидив Герейханован хуьруьн арендаторар эгечIнава. Курхуьруьн, Агъа

Герейханован хуьряй тир арендатор-магьсулдар Арсен Алиев

- Гад гьарай я, гьавиляй чун никIерай мухан ва къуьлуьн бегьер, самун алаф кIватI хъувунив вири патарихъай виликаСтIалрин, Вини СтIалрин, ДаркIушрин, ЦIийи Макьарин хуьрера кардик квай хуьруьн майишатдин карханайра, КФХ-ра,

Ш.Мегьамедова идара ийизвай комбайниди гад агудзава

маз гьазурвилер акуналди эгечIнава, - лагьана чаз Сулейман-Стальский райондин хуьруьн майишатдин ва суьрсетдин управленидин руководитель **Мегьамедзагьид БАБАЕВА**. - Чкадал алайбурулай гьейри, чна гад агудунал къунши районрай гьанвай комбайнияр, пресс-подборщикарни желбнава.

ЛПХ-ра техилдин хъсан бегьер битмишарнава. Явашяваш анрин никIеризни комбайнияр экъечIда.

Техил кIватI хъувур никIера самарикай туькер кьазва.

Халкьдин суфра берекатлуди хьун патал зегьмет чIугвазвай магьсулдаррихъ элкъвена "Квез къуватар хьурай!" лугьуз кIанзава чазни.

Чешнелу агъсакъал - сейли кас

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Вахтар къвез алатда, амма инсанди вичин уьмуьрда авур ва я вичелай гуьгъуьниз амукьзавай несилдиз тур хъсан кIвалахар виш йисарилайни рикIелай фидач.

Гьахьтинбурукай сад Сулейман-Стальский райондин Герейханован 1-хуьре яшамиш жезвай ва мукьварал вичин 80 йисахъ агакьзавай **ЖЕННЕТОВ Сейфуллагь Мегьамедович** я.

Адан уьмуьрдин, зегьметдин кIвалахар лагьайтIа, неинки Герейханован хуьре, районда, гьакI республикадани тариф авуниз лайихлу хьана.

Женнетов Сейфуллагь 1935-йисан юкьвара Кьурагь райондин Ругунрин хуьре кесиб чIехи хизанда дидедиз хьана.

А вахтара ихьтин чIехи хизан тербияламишна, гьардаз вичин фу недай рехъ жагъурун акьван регьят тушир.

Сейфуллагь гъвечIи чIавалай диде-бубадин тербия кьадай, зегьметдал рикI алай кас хьана. "Дяведин йисара, вирибурал хьиз, чи хизандални гзаф азиятар акьалтна, - рикIел хкизва Сейфуллагь Женнетова. - ЯтIани рагьметлу диде-бубади чав кIелиз туна. ЧIехидан гаф кIвале къанун-къайда тир.

Каш-мекьни эхиз, кIвалин юкьвал экIянаваз жедай суфрадин патав гвай нафтIадин лампадин экуьнал алтIушна, чна гьарда вичи-вичиз мурмурриз, кIелдай, лугьузва ада.

Сифте хайи хуьре 4 класс, кIвачи-кIвачи физ, къуншидал алай Ялцугърин хуьруьн 7 йисан ва гуьгъуьнлай КьепIиррин юкьван мектебар акьалтIарна, ам диде-бубадиз куьмекун патал колхоздиз фена.

1952-йисуз Женнетоврин хизан Герейханован тIварунихъ галай совхоздин 2-отделениедиз куьч хьана. Бубайрин ерияр гьикьван рикIиз хуш ятIани, чпихъ кIелунин зигьин авай аялрив кIелиз тун герек тир.

Армиядай хтайдалай кьулухъ мад совхозда кIвалахиз эгечIай Сейфуллагь анин руководстводи Махачкъаладин политехнический техникумдиз кIелиз рекье туна. КIелун куьтягьайла, инженер-технологвилин пешедин иеси хьанвай жегьил 1964-йисалди консервияр-дай карханада технологвилин, ахпа цехдин начальниквилин къуллугъдал ва гуьгъуьнлай карханадин кьилин инженервилин кIвалахал

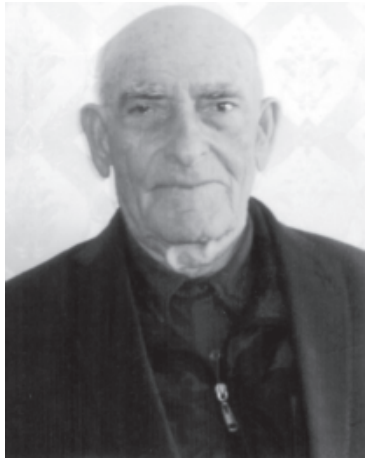

тайинарна. И кIвалах ада тамам пенсиядиз экъечIдалди намуслувилелди кьилиз акъудна. Пенсиядиз фейидалай кьулухъ кьилин дережадин пешекардин девлетлу тежрибадикай менфят къачунин мурад-метлебдалди карханадин, яни совхоздин руководстводи адаз багъриди хьиз хьанвай коллективдиз кIвалахал эвер хъийизва ва хатасузвал хуьнин рекьяй инженервиле тайинарзава.

Вири кIвалахрай кьил акъудзавай, лавгъавал гвачир, хуш къилихрин камалэгьли руководствадиз гъиляй акъудиз кIан хьанач.

Вичин 70 йисан уьмуьрдикай Сейфуллагьа 46 йис консервиярдай карханада кIвалахиз акъудна.

1975-йисуз гужлу ва къулай шартIарин кархана эцигуник сифте кьил кутурбурукай сад Сейфуллагь Женнетов я.

Ада совхозда, хуьре общественный еке кIвалахни кьиле тухуз хьана. Герейханован тIварунихъ галай еке майишатда яргъал йисара халкьдин контролдин председателвални авуна. Вичин къуллугъдин везифайрилай гьейри, ада хуьруьн жемятдин хийир-шиирдин мярекатра алай вахтундани иштиракзава. Сейфуллагь Женнетов карханадин, райондин ва республикадин дережадин 20-дав агакьна гьуьрметдин грамотайрин, дипломрин сагьиб я. Адан пешекарвилин алакьунрикай шагьидвалзавай ихьтин дуьшуьшдикай лугьуз жеда. 1968-йисан зулун вахт тир. Карханадин сиви-сивди ацIай 3 вагон продукция брак хьана лагьай чар хтана.

Пермь шегьердай хтай телдин пис хабарди вири коллективдин пер ханвай.

"Зун гьич чIалахъ жезвач, - лагьана Сейфуллагь Женнетова, - ина са гьихьтин ятIани гьарамзадавилин кар авай хьтинди я, вучиз лагьайтIа, ихьтин дуьшуьш икьван чIавалди садрани чи кьилел атайди туш, адалайни гъейри чна ракъурзавай са продукциядилайни наразивал аваз хтай чарар хьайиди туш".

И кIвалах дуьздал акъудун С.Женнетова вичел къачуна. Нубатдин совещанидал ада директор М.Бачхановавай вич Пермь шегьердиз рекье тун талабна.

Им С.Женнетов карханадин кьилин инженервиле тайинарнавай вяде тир.

Вирида разивал гайидалай гуьгъуьниз ам командировкадиз рекье гьатна.

Са кьве гьафтедилай элкъвена кIвалахал хтай инженерди Бачханован вилик заводдин консервийрин ери стандартдив кьазвайдан гьакъиндай шагьидвалзавай ахтармишунрин документ эцигна. Са низ ятIани алцурариз кIанзавай продукция хвейи инженердиз вири коллективдин патай чухсагъул малумарнай, 300 манат пулдин премияни ганай.

- 2001-йисалай, яни уьлкведа дегишвилер хьайидалай гуьгъуьниз производстводи кIвалах хъийизвачтIани, - лугьузва Сейфуллагь Женнетова, - им зун кIвале гьакI кIвалах авачиз ацукьнава лагьай чIал туш. За жувалай алакьдайвал хсуси майишатда зегьмет чIугвазва, жегьилриз ахлакьдин тербия гузва.

Гила чаз амукьзавайди а вахтарикай рахунар я. Заводда авай кьван тадаракар чIур хьайибур чIур хьана, амай кьван вири маса гана тарашна, и кIвалахдин кьил садани кьунач. Алай вахтунда заводдихъ амайди са цлар я.

Белки, са вахтунда халкьдихъ рикI кудай гьакимар арадиз хквен.

Совхозда Сейфуллагь Женнетован хизан медени, тербиялу ва халкьдин арада гьуьрметлубурукай сад яз гьисабзава. Ам Герейханован хуьруьн агъсакъалрин Советдин членни я. Ада уьмуьрдин юлдаш ФатIиматахъ галаз 3 хванни 3 руш чIехи авуна. Сейфуллагьан чIехи хва Рейзудина, подполковникдин чинер алаз, Кьасумхуьр ва Кьурагь районрин уртах военкоматдин комиссарвиле къуллугъзава, хайи стха Агьедуллагь запасда авай полковник, МВД-дин ветеранрин Советдин председателдин заместитель, адан хва Артур къенепатан кьушунрин майор я. Ражидин лугьудай стхади подполковник яз Коми республикадин МВД-дин къурулушра ва руш Феридади гьана юстициядин министерствода къуллугъзава.

Къуй чешнелу агъсакъал тир Сейфуллагь Женнетован рикIиз веледрикайни хтулрикай гьамиша регьят хьурай!

Хабарар

ЧИ КОРР.

Векъи алафар гьазурзава

Эхиримжи делилралди, республикадин вири жуьрейрин майишатра 214 агъзур тонндилай артух векъи алафар гьазурнава, хабар гузва РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министерстводай. Им алатай йисан гьа и вахтунин делилрив гекъигайла, 15 агъзурни 677 тонндин артух кьадар я. Хабар гузвайвал, республикадин майишатри мекьивилер алукьдалди маларин асул ем тир векьер, самар, сенаж, силос гьазурна куьтягьна кIанзава. РикIел хкин, алатай йисуз Дагъустанда вири жуьрейрин майишатра санлай къачурла 1 миллионнни 400 агъзур тонн векъи алафар гьазурнай, имни 2012-йисан кьадардилай 255 агъзур тонндилай артух кьадар тир. Алай йисузни гьа икьван кьадар алафар гьазурун фикирда ава. Эхиримжи делилралди, Дагъустандин вири жуьрейрин майишатра 196 агъзурни 515 тонн векьер, 15 агъзурни 580 тонн сенаж, 2 агъзур тонн самар ва 300 тонн силос гьазурнава. Алай вахтунда республикада алафар гьазурунин карда вилик жергейра Бабаюрт райондин майишатар ава, абуру 31 агъзурни 200 тонн векьер кIватIнава.. Къунши Къизляр районда 18 агъзур тонн векьер ва 6,5 агъзур тонн сенаж гьазурнава. Вилик жергейра авайбурукай яз гьакIни Табасаран (30 агъзур тонн) ва Хасавюрт (28 агъзур тонн) районрин майишатрин тIварарни кьаз жеда.

ТIимил хьанва

Дагъустан Республикадин экономикадин гьакъикъи секторди кредитрин организацийри ганвай ссудайрин кьадар, 2014-йисан 1-апрелдин делилралди, 10,3 миллиард манатдиз барабар хьанва. РД-дин Милли банкди хабар гузвайвал, алатай йисан и вахтунив гекъигайла, ганвай кредитрин санлай къачур кьадар 24 процентдин тIимил хьанва. Алатай йисуз республикадин экономика вилик тухун патал чара авур ссудайри 12,7 миллиард манат тешкилнай. Дагъустандин экономикадиз кредитрин гьисабдай гузвай куьмекдин кьадар тIимил хьун, республикадин 6 банкунивай лицензияр вахчун себеб яз, регионди кредитрин организацийри экономикадин жуьреба-жуьре рекьериз куьмек гун патал чара ийизвай пулунин санлай къачур кьадар тIимил хьунихъ галаз алакъалу я.

26-июндиз наркоманиядихъ галаз женг чIугунин международный югъ къейдна

Наркотикриз - ваъ! Спортдиз - эхь!

Дагъви ШЕРИФ

26-ИЮНДИЗ, виридуьньяда хьиз, Дагъустан Республикадани наркоманиядихъ галаз женг чIугунин международный югъ къейдна. И юкъуз Махачкъала шегьерда гьуьлуьн къерехдал пакаман сятдин иридалай цIудалди РД-да авай Россиядин ФСКН-дин управлениди, Махачкъаладин администрациядин спортдин, туризмдин ва жегьилрин крарин рекьяй комитетди ва республикадин здравоохраненидин министерстводи "Наркотикриз ваъ лагь, спортдиз - эхь!" лишандик квaз культурадинни спортдин серенжем кьиле тухвана.

Мярекатдин программадик квaз къван гадарун, путар хкажун, чкадилай хкадарун, гьилер кьун, чене акъудун, кьерен волейбол хьтин спортдин жуьрейрай акъажунар кьиле фена.

Гьуьлукай хкатзавай хьиз аквазвай ракъинин сифте нурари чпин парталрив рапIрапIар гуз тазвай симинин пагьливанрини алакьунар къалурна.

Махачкъалада и югъ йисалай-суз гзаф иштиракчияр аваз къейдзава. Адан нетижа къверлай-суз гзаф иштиракчияр аваз къейдзава. Адан нетижа къверлавай артух жезва ва и югъ сагъ-лам уьмуьрдин патал алай жегьилрин сувариз элкъвезва.

Ракъинин нурари Каспий гьуьлуьн къум чими тавунмаз, спортдин жуьрейрай акъажунар куьтягь хьана. Эхирдай серенжемдин иштиракчийрин вилик экъечIай РД-да авай ФСКН-дин управленидин отделдин начальник **Хасайбат ВЕЛИЕВАДИ** гъалибчийрив къиметлу пишкешар ва грамотаяр вахкана.

Гьа и йикъан нянихъ СтIал Сулейманан тIварунихъ галай ял ядай багъда чIехи концерт кьиле фена. КIватI хьанвай шегьерэгьлийрин ва Махачкъаладин мугьманрин вилик манийрин гьар жуьре нумряр гваз Дагъустандин эстрададин гъетер тир **Айшат АЙСАЕВА, Зульфия, Рашид БАГАТАЕВ, Абдула МУРАДОВ** ва гзаф масабур экъечIна.

Концерт наркоконтролдин управленида кIвалахзавай полициядин полковник Хасайбат Велиевади кьиле тухвана.

Концертдиз тамашзавайбурун арада Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председателдин заместитель **Рамазан ЖАФАРОВ**, Махачкъала шегьердин мэрдин заместитель **Валерий ЦВЕТКОВ** ва гзаф масабурни авай.

Рамазан Жафаров, кIватI хьанвайбурухъ элкъвена, рахунни авуна.

- Уьлкведин, гьакI республикадин гележег жегьилрин гьиле ава. И кар жегьилар гьикьван хъсандиз аннамишайтIа, гележегда чун гьакьван хъсандиз яшамишни жеда, - жегьилрик руьгь кутадай гьиссералди лагьана ада.

РД-да авай ФСКН-дин управленидин начальник **Энрик МУСЛИМОВНИ** рахана. Ада жегьилрив фикириз туна, Россияда наркотикар кичIе жедай тегьерда артух жезвайди къейдна.

- Регионрин, миллетрин арарин майданра тешкилллу тахсиркарвилин са хел тир наркотикрин бизнес, гьайиф хьи, неинки криминалдинди яз амукьзава, ам гьакI политикадиндаз, санлай уьлкведин садвал ва хатасузвал чIурзавайдаз элкъвезва. И рекьяй Дагъустан Республикани кьулухъ галумукьнавач.

Республикадин кьилин наркополицейскийди къейдайвал, республикада гьар вацра виш кас кьван наркотик маса гунал, хуьнал, ишлемишунал машгъул жезвайбур дустагъзава. Абуруз азадвилин и месэла анжах вахтуналди тирди хьанва.

Вичин рахунрилай гуьгъуьниз Энрик Муслимова Махачкъала шегьердин администрациядин спортдай, туризмдай ва жегьилрин крарин рекьяй комитетдин виликан председатель Ислам Алиевав наркоконтролдин къуллугъриз галаз санал кIвалахунай награда вахкана. Жегьилри сагъ-лам уьмуьр куьчуьрмишун патал адан чалишмишвилер артух тирди къейдна.

Жегьилрин "Зун Президентдин Куьмекчи я" общественный гьерекатдин активист **Агьмед МЕГЬАМЕДОВАЗНИ** грамота гана.

И йикъаз талукь мярекатрин сергьятра аваз республикадин наркологиядин диспансердин духтурри мобильный пункт ачухнавай. Бедендик наркотикар кватIа ана чпин хушуналди гьар са касдивай ахтармишиз жезвай ва нетижаяр маса садазни раижзавачир. Наркодиспансердин кьилин духтур **Мегьамед ГЬАЙДАРОВА** журналистриз галаз авур суьгьбетра къейдайвал, эгер къе са касди кьванни наркотикар квай шейэрилай гьил къачуртIа, ихьтин мярекатар общество патал хийирлубур яз гьисабиз жеда.

Манийрин арада концертдин иштиракчийри наркотикриз - ВАЪ!, спортдиз - ЭХЬ! лугьуз эвер гузвай.

Хатасуз интернет? ЖедатIа?..

Дагъви ШЕРИФ

Алатай гьафтеда Дагъустан Республикадин зегьметдин ва яшайишдин жигьетдай вилик тухунин министр **Малик БАГЛИЕВ** "Лига безопасного интернета" тIвар алай комерциядинди тушир общественный тешкилатдин векил, Святитель Василий Великийдин мергьяматлувилин фондунин исполнительный директордин заместитель **Василий ЛЕОНИДОВАХЪ** галаз гуьруьшмиш хьана.

Гуьруьшда РД-дин печатдин ва информациядин министр **Азнаур ГЬАЖИЕВА** ва **Малик БАГЛИЕВАН** 1-заместитель **Рустам ФАРМАНОВА** иштиракна.

Госкъуллугъри хатасуз интернет арадал гъуниз, интернетда хаталу контент тахьуниз талукь са жерге месэлаяр ахтармишна.

Интернет, зи фикирдалди, писни хъсан талгьана, вири кIватIзавай, и кьил, а кьил авачир гьуьл я. Алай вахтунда, гьайиф хьи, гьам гъвечIидавай, гьам чIехидавай анай вуч хьайитIани жагъуриз жезва. Гьелбетда, зиян жезвайбур аялар, цIийи несил я. Абур чи бубайрин камаллу адетривайни тарсаривай интернетди яргъаззава.

Мярекатдал гьа и терефриз талукь месэлайрай вири иштиракчийри чпин фикирар лагьана. Амма, заз чидайвал, лезги халкьдин махарик квай акси игитриз хас къилих авай интернет дегишарун жедай кар туш. Гьар са диде-бубади чпин аялар машгъул жезвай компьютеррал гьар жуьредин махсус программаяр эцигна, герек авачир рекламаярни сайтар ачухиз тежедайвал авуртIа, хъсан жеда.

Мергьяматлувилин фонд, республикадин зегьметдин ва яшайишдин жигьетдай вилик тухунин министерство хизандин институт мягькемарунин, аялвал хуьнин, аялрин образованидин ва тербиядин къурулуш вилик тухунин жигьетдай санал кIвалахунин меслятдал атана.

"Стёпа халу"

АЯЛРИН ЯРАТМИШУНАР

Шагь ШАГЬОВ

И МУКЬВАРА Дагъустандин МВД-дин музейда "Полицейский Стёпа халу" мергьяматлувилинни яшайишдин проектдин гъалибчийрив наградаяр вахкана. Дагъустанда аялрин яратмишунрин и конкурсдин тешкилатчияр республикадин МВД-дин пресс-къуллугъ ва яш тамам тахьанвайбурун крарин рекьяй отдел тир.

Конкурс 2013-йисуз арадал гъайиди я. ЦIи - 16-29-майдиз - Россиядин вири регионра кьиле фена.

Конкурсда иштиракай кьилди аялри ва коллективри гьар жуьредин затIарикай полциядин къуллугъчидиз ухшар нинияр туькIуьрун лазим тир. Аялри чпин яратмишунра кIарас, пластилин, гипс, картон ва гзаф маса шейэр ишлемишнавай. Яратмишунрин арада машгъур "Стёпа халуди", адан къаматда аваз, рекьин гьерекат къайдадик кутазвайди, викIегь полицеский, милайим прапорщик авай. Сад-садаз ухшар кьве яратмишун жагъурун четин тир.

И мярекатда РД-дин МВД-дин регьберри ва къанун-къайда хуьзвай къурулушрин маса векилри иштиракна.

РД-дин МВД-дин министрдин заместитель Мегьамед Гъазимегьамедова вичин рахунра къейдайвал, Дагъустан вири вахтара устIаррин, зегьметкешрин ватан яз машгъур я. Аялрин яратмишунри и кIвалах нубатдин сеферда субутна. Ихьтин мярекатри чаз къайдаяр хуьзвай пешейрин векилар аялрин вилерай къалурзава.

- ИкI чаз алай аямдин полицейский ва обществода низам хуьнин карда ада кьазвай чка аялрин вилерай акуна. Ихьтин мярекатар обществодинни полициядин арада авай муьгъ я, - лагьана полковникди.

Мярекатдин эхирдай виридалайни хъсан 16 кIвалах хкяна. Конкурсда Южно-Сухокумск, Буйнакск, Каспийск, Хасавюрт, Махачкъала шегьеррай ва Тарумовский, Акуша районрай атанвай аялар гъалиб хьана.

Вири гъалибчийриз смартфонар гана, яратмишунрин коллективризни - грамотаяр.

Квез чидани?

Азербайжан Республикада яшамиш жезвай чи хейлин ватанэгьлийрин тІалабунар фикирда кьуна, агъадихъ чна "Российский газетдин" редакцияда алатай йисуз кьиле фейи (Р/Г №33) гуьруьшдал РФ-дин къецепатан алакъайрин министерстводи тешкилнавай къецепатан уьлквейра авай чи ватанэгьлияр хуьдай Фондунин кІвалахдикай адан исполнительный директор Игорь ПАНЕВКИНА авур суьгьбет гун хъийизва.

- **Къецепатан уьлквейра авай чи ватанэгьлийрихъ галаз кІвалах тухун патал тешкилнавай куьь Фонд, масадбурув гекъигайла, квелди тафаватлу жезва?**

- Къецепатан уьлквейра яшамиш жезвай чи хейлин ватанэгьлийри чпин ихтиярар чІурзавайди, гьа виликдай хьиз, исятдани гьиссзава. Фондунин кІвалахдин сифтегьан йисуз чав ихтиярар чІурунихъ галаз алакъалу агъзурдалай виниз арзаяр агакьна. Чи ватандашри пуд агъзурдав агакьна арзаяр Фондунин куьмекни галаз къецепатан уьлквейра тешкилнавай ихтиярар хуьдай центрайривни агакьарна.

- **Ахьтин центраяр гьи уьлквейра ава?**

- Молдовада, Къазахстанда, Къиргъизистанда, Латвияда ва Эстонияда. ИкІ, Къазахстанда ихтиярар хуьнин месэлайрай меслятар гудай ирид пункт ачухна. Алатай йисан августдилай декабрдалди абуру Алма-Атада вад вишдалай виниз чи ватанэгьлийриз, Семипалатинскда кьуд виш касдилай артух ватандашриз меслятар гана. Гьелбетда, и къуллугъар гьакъисуздаказ авуна. Агакьзавай арзаяр веревирд авуни (месела, Къиргъизистанда) къалурайвал, гзафни-гзаф чавай куьмек кІанз къвезвайбур тІимил таъмин тир, юридический рекьяй пешекаррин куьмек къачудай маса мумкинвал авачир ватанэгьлияр я. Центраяр датІана кардик ква, анра чкадин юристри, адвокатри кІвалахзава, пулдин такьатар абуруз чна чара ийизва.

- **ЦІийи центраяр ачухдай уьлквеяр куьне гьикІ хкязава?**

- Адет яз, чаз и ва я маса уьлкведа яшамиш жезвай, ана талукь тир центр ачухна кІанзавай ватанэгьлийри арзаяр гузва. Чна агакьзавай арзайрин бинелувал, центр ачухунин лазимвал ахтармишзава, и барадай чахъ гьихьтин мумкинвилер аватІа чирзава. Чна чеб хъсан патахъай къалурнавай ихтиярар хуьдай чкадин организацийриз субсидияр чара ийизва. Чав Германияда, Америкадин Сад хьанвай Штатра, Китайда, Туьркияда авай чи ватандашрилай агакьнавай арзаяр гва. И мукьвара чна виликан Советрин Союздин сергьятрилай яргъа яшамиш жезвай ватанэгьлийриз чпин ихтиярар хуьнин жигьетдай куьмек гудай центр Ирландияда ачухун патал пулдин такьатар чара авуна.

- **Ирландиядиз физвайбурун чІехи пай Прибалтикадай ва Украинадай я. А ксаривайни куьь юристри чпиз талукь тир меслятар къалуруник умудар кутаз жедани?**

- Эхь, чна неинки миллетдал гьалтайла урусар тир ксар, гьакІни чпиз чи культура ва чІал мукьва тир, Россиядилай яргъа яшамиш жезватІани, гьа виликдай хьиз, чпин ацукьун-къарагъун, адавай къакъуд тийизвай ксарни чи ватанэгьлияр яз гьисабзава. Ирландиядани ахьтин ксар гзаф ава. Чкайрал чи центрайри ватандашриз гражданвилин, зегьметдин, уголовный законодательстводай меслятар гузва. Чи хейлин ватанэгьлийри ихтияррин барадай чпиз и ва я маса дережада басрух гузвайди гьиссзава. Идакни кІвалахдилай алудун, яшайишдин жигьетдай таъминаруниз, яшайишдин кІвалер хсусиятда хьуниз талукь ихтиярар чІурун, уголовный делойриз килигдайла, къанунсузвилериз рехъ гун ва маса татугайвилер акатзава. Прибалтикадин республикайра авай ватандашри гузвай арзайрин 70-80 процент яшайишдин ва чІалаз талукь месэлайрихъ галаз алакъалубур я. Центрайрин къуллугъчийри чи ватанэгьлийриз государстводин жуьребажуьре дережайрин къурулушриз арзаяр кхьинин карда, абур урус чІалай гьа уьлкведин государстводин чІалаз таржума авунин карда куьмекар гузва. Идалайни гъейри, абуру чкадин законодательство авай гьал мукьуфдивди веревирдзава, адак акатзавай дегишвилериз тайин тир жуьредин къимет гузва. Мисал яз, малум хьайивал, 2013-йисуз Латвиядин яшайишдин жигьетдай хуьдай органри россиявияр тир военный пенсионеррин чІехи дестедин пенсионный пособийрин пулар тІимиларунал гъидай серенжемар кьабулун мумкин я. Латвиядин пешекарри, ахьтин закон кьабулайтІа, жедай зиянар жезмай кьван тІимилардай мумкинвал гузвай методический документ гьазурна. Исятда абуру пенсионеррихъ галаз гуьруьшмишвилер кьиле тухузва ва абур чпин ихтияррин гъавурда твазва.

- **Куь центрайрин юристри судда делойриз килигунин карда иштиракзавани?**

- Эхь, Фондуни ватанэгьлийриз чпин ихтиярар хуьнин барадай тайин тир куьмекар гузва. Чавай суддин талукь тир делодай куьмек гудай адвокатдиз пулдин такьатар чара ийиз жеда. Сифтедай ватанэгьлийриз са кьадардин куьмек гуда, меслятар къалурда. Эгер месэла четинди ва вичиз суддал килигун лазим къвезвайди тирди ашкара хьайитІа, чкадин юристри Москвада авай пешекарривай куьмек тІалабзава. Фондуни судда иштирак авун патал ам пулдин такьатар чара ийиз гьазур яни, тушни гьялзава. Къейд авун лазим я хьи, виринра чна милли законодательстводин сергьятра аваз кІвалахзава ва чун политикадал машгъул жезвач.

- **Фондуни иштирак авур, иллаки еке баянар арадал гъайи делойрикай рахайтІа жедачни?**

- Жеда. Мисал яз, Къиргъизистанда урус чІалал рахазвай блогердиз талукь яз къарагъарай, еке баян гунар арадал гъайи делодикай рахан. Критикадин макъалаяр гьазурна лугьуз, ам милли лишандиз килигна чуьруькрик цІай кутунай тахсирлу ийизвай. Адаз са шумуд йисан кар атІун мумкин тир, амма чи Фонд къаришмиш хьунин нетижада а кас жерме авунин приговор акъудна. Чна инсанрин ихтияррин рекьяй Европадин судда Ватандин ЧІехи дяведин ветеранрин намус ва лайихлувал хуьнин рекьяй суддин делойра иштиракзава. Идалайни гъейри, къецепатан уьлквейра авай чи центрайривай коллективный ихтиярар хуьнин барадай чпивайни суддиз арза вугуз жеда. Мисал яз, са гьина ятІани урус чІалал тарсар гузвай школа агалзава, ученикрин диде-бубайриз лагьайтІа, а школа хуьз кІанзава. Ихьтин дуьшуьшрани чи центраяр месэладик къаришмиш жезва. Чалай Латвияда агьалийрин паспортра латин гьарфаралди бубадин тІварни кхьидай ихтияр гун патал гражданвилин ва иммиграциядин крарай управленидилай къарагъарай делодиз килигдай чІавуз гьалибвал къазанмишиз хьана. Чал гьихьтин четинвал гьалтзава лагьайтІа, са бязи республикайра законар кьабулзава, амма урус чІалаз таржума ийизвач. Чпин вири яшинда урус чІалал рахаз хьайи чІехи несилдин векилривай а законрай кьил акъудиз жезвач. Гьавиляй Фондуни документар ва законрин кьилдин статьяяр таржума авун патал пулдин такьатар чара ийизва ва а документриз талукь тир гъавурда гьатдай хьтин баянарни гузва.

Ках районда сиягьат

РЕКЬЕРИН КЪЕЙДЕР

Бикеханум АЛИБЕГОВА

Ках Азербайжандин дагълух районрикай сад я. Ам Кавказдин дагъларин цІиргъинин кьибледихъ элкъвей ценерив экІя хьанва. Адан далу пата Ахцегь, Рутул районар ава. Ам рикІиз чими, мублагь чка я. ТІебиатди вун акІ вичин гуьзелвилин сирлу гьалкъада твада хьи, руьгь секин ва шад жеда.

Ина яшамиш жезвай инсанар гзаф къени, мергьяматлубур я. Абурухъ тІебиатди вичи багьишнавай сабурлувал ава. Дагъвидин намус вине я и дереда.

Кахдиз зун мукьвал-мукьвал акъатзава. Ина азербайжан, лезги, авар, урус, чувуд, рутул, цІахур, удин, гуржи ва гзаф маса миллетрин векилар яшамиш жезва. Ам дуствал авай, интернациональный район я.

Азербайжанда яратмишунрин бажарагъдалди машгьур шаир, рутулви дишегьли Шарафат Дагестани гьа и Кахдай я. Шарафатан диде, и руш пуд йиса авайла, Рутула Самур вацІу тухванай. БицІи аял Кахда авай мукьва-кьилийри хвена. Гуьгъуьнлай ада Бакуда институт акьалтІарна. Къе Шарафат Бакуда тІвар-ван авай шаирикай я. Гьайиф хьи, Дагъустанда, Рутула, адан са юбилей кьванни тухванач, я туш хьи гьакІ теклифнайтІани хвеши жедай адаз. Гена Азербайжанда яшамиш жезвай лезги ва азербайжан миллетрин векилри адаз ктабар акъудиз куьмекзава. Адан сел хьтин зурба яратмишунрал зун кьару я.

Кахда заз Солмаз ханум - азербайжан миллетдикай тир шаир дустни ава. И райондин гуржи са хуьре чІехи дуст Гия Пачагьвили яшамиш жезва. Ам акьалтІай дережада агъайна кас я. Ада зи шиирриз са ктаб азербайжан чІалаз таржума авуна. Гьукуматдин Кахдин нинийрин театрдин директор Назим Алиевазни режиссер ЦІахур Османаз аялар патал кхьенвай зи мах сегьнеламишун теклифайди Гия я. Гуржи, азербайжан эдебиятда Гия машгьур таржумачи, шаир хьизни чида.

ЧІехи шаир Низами Генжевидин ватан тир Кум хуьре зи маса са дуст шаир, цІахурви Ильяс яшамиш жезва. Гуьзел там квай дагъларин арада и хуьр дагъдин ценерик ккІанвай гьакал хьиз аквада. Низами къекъвей рекьера, адан гелер жагъуриз, Кумдин ерийра за пара сейр авуна. Низамидин хайи хуьр саламат я. Шаирдиз акур тегьерда ина гилани нисинилай кьулухъ ара-бир циф жеда. Адан вилериз акур, ам яшамиш хьайи Генже са киш юкъуз чІехи залзаладикди гьикІ ацахьнайтІа, шаирдин эсеррай за кІелна. И дагъдин хуьруьн инсанрин сивера а девирдин риваятар эзбер жезва, несилрал гьам Низамидин, гьам халкьдин сивин яратмишунарни агакьарзава. ЧІехи шаирдин уьмуьрдикай заз пара делилар Ильясани гана. Низами фейи рекьерин гелериз темен гуз гьазур тир зун.

Зун Генжедиз литературадикай хабардар хиневи Тофик Ашурбегован куьмекдалди фенай, за Низамидикай видеофильмдин съемкаяр гьазурнай. Амма монтаждин ва эфирдин пул ганач лугьуз, ГТРК-ди абур патаривни агудначир. Абур къени зи дахилда ама. Дербентдин хан Муьзеффера вичиз муьтІуьгъ тахьай гуьзел, камаллу дагъви руш Афак, са йифен пишкеш яз, Низамидиз гьикІ ганайтІа ва шаирди ам вичин уьмуьрдин юлдаш яз гьикІ тунайтІа за са дастандай кІелна. Афак адан къелемдин еке илгьам тир, руша адаз вичин ерийрин пара риваятар ахъаяйла, шаирди зурба дастанар кхьенай. "Зи тІвар ашкара авурди зи Афак я", - гьавайда лагьаначир шаирди. За кхьенвай "Афак" пьеса мукьвара Генжедин театрдиз ракъурнава.

Кахдай зун далудихъай гатфарин атирлу кьезил шагьвар, япарани Низамидин гуьзел эсеррин цІарар, сесер аваз хтана. Кахда са гьафтеда сиягьат авурдалай кьулухъ зун Бакудин шегьредал хквезвай береда Шарафата заз лезгийрин "Алам" журналдин коллективди Бакуда концерт гузвайдакай лагьана ва аниз теклифна. Майдин суварин вилик квай йикъара Рашид Бейбутован тІварунихъ галай театрдин залда шегьердин лезгияр кІватІ хьанвай. Межлис профессор Камран Абдуллаева ачухна, сегьнедиз гагь артистар, гагь шаирар экъечІна. Амма зун анжах са Руслан Пирвердиева лагьай са маниди гьейранарна. Амни "Марвар" я. Касди акІ лугьузвай хьи, вири патарихъай дигмишна, дуьзмишна. Зак а маниди гатфарин гьевес кутуна, гуя адан ванци зун мили шагьвардин луваралаз хайи ерийрин гатфариз тухузва. Эхиримжи къад йисан вахтунда зи руьгьдиз ахьтин шадвал гъайи артист гьеле заз акунач.

СДК-дин сергьятдал агакьайла, зун нубатдин маршруткада ам юзун вилив хуьз тамам цІусад сятда ацукьна. Шей, мал гвай ксар, сад-садалай алатиз, маршруткайри гарун хура авай хьиз хутахзавай. Амма гъилик чанта квайбур, гьа и зун хьтинбур суткайралди и сергьятдал аламукьзава. И кар заз са шумудра акуна. Мад сеферда поездда аваз фида лагьана, за жуваз сабур гана. Садазни яб тагуз, йигиндаказ физвай диде Самурдини зи сабурдиз къуват гузвай. Ада зи галатун, дарихвал вичелди чІугвазвай. Нянихъ чун ацукьай маршрутка анжах пакад йикъан ракъинин нурар часпардал алукьайла, сергьятдай эхирни акъатна. Бакудай, Кахдай танишри вахкай саламарни гьа сергьятдал аламукьна...

Хайяман ватанда

Омар Хайям

Бакуда са юкъуз гуржийрин шаир, зи таржумачи Гия Пачагьвилиди зун "Кавказ-Ньюс" газетдин редактор Вагиф Ашурзадедихъ галаз танишарна. Вагиф Гебеле райондин Къемерван лугьудай лезги хуьряй я. Зун и райондин гзаф хуьрера мугьманда, хийирдин межлисра пара хьана. Къемерван хуьряй тир вад зурба лезгидикай за очеркар кхьена, абурукай кьилдин ктаб ава. Вагифа Бакудин культурадин институт куьтягьна, ахпа хейлин йисара жуьреба-жуьре къуллугъар авуна, эхиримжи йисара ана вичин газет чапзава. Адахъ вири чкайра гзаф танишар, дустар ава. Абурукай сад Ирандай тир ашукь Юнис я.

Юниса зазни вичин ватандиз мугьманвиле атун теклифна. Аниз фин зи фикирдик фадлай ква. Хорасан Ирандин къадим вилаятрикай сад я. Анин меркез Мешхед шегьер мусурман алемдин рикІ алай имам Резадин зиярат авай чка я. Аниз Дербентдай гьар юкъуз зияратдал физвай ксарин кьадар тІимил туш. Ана иранвияр, эрменияр, лезгияр, чувудар, гуржияр, Дагъустандин маса миллетрикайни яшамиш жезва.

Хорасан виридаз ала шаир Омар Хайяман ватан я. Нишапури шегьерда гзаф лезгияр яшамиш жезва. Лезгияр Мазан, Гильян губернийрани авайди заз анай тир маса ксарини лагьана.

Бязи делилралди, лезгияр Надир шагьдин кьушунрин хура аваз фена, масадбур революциядилай виликан йисара анриз акъатна, я туш хьи Шамилан гьерекатрин нетижада акьалтІ тийир дявейрикай кьил къакъудна фена жеди. Хорасанда са дагъдин тІвар Лезги, фарс чІалалди Кух-е я, яни Лезги. Заз а дагъдиз тамашиз физ, ана авай лезгийрихъ галаз таниш жез кІанзава. Абурун кьисметдикай, тарихдикай кхьидайвал.

понедельник, 7 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время Вести Дагестан.
08.36-08.41 Местное время .Вести Дагестан
11.30 Местное время. Вести-Дагестан
14.30 Местное время. Вести-Дагестан.
17.45 Местное время. Вести-Дагестан.
18.15 Реклама
18.20 Здоровье и жизнь. У нас в гостях участники 1-го съезда терапевтов РД
18.50 Акценты. Аналитическая программа Ильмана Алипулатова
19.20 Махачкала
19.30 Реклама
19.35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.30 Мультфильмы
08.00 Х/ф «Армия «Трясогузки»
09.30 Передача «Чистое сердце»
10.00 «Служа Родине»
10.25 «Все грани» с Анвером Багировым
11.00 Х/ф «Небесные ласточки» 1 с.
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Х/ф «Небесные ласточки» 2 с.
14.10 Мультфильм
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Анна и пират»
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 «Красота 05.ru» в прямом эфире
17.45 Д/ф «Смертельные искусства. Карате-до»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Х/ф «Нанкинский пейзаж»
22.00 «Новые сказки»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Д/с «Вкус путешествий»
23.30 Спорт на канале
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Призрак в глубине»
05.30 Х/ф «Подвиг разведчика»

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
5.05 "Доброе утро!"
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 "Сегодня вечером". .
14.15 "Время обедать!"
15.00 Новости.
15.15 "В наше время".
16.10 "Они и мы". (16+).
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.50 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.30 Т/с "Департамент".
23.30 Ночные новости.
23.40 Т/с "Восстание планеты обезьян". (16+).
1.35 Т/с "Адам". (16+).
3.00 Новости.

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Три капитана. Русская Арктика". Фильм 1.
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести". (12+).
11.30 "Вести - Москва". (
11.50 "Вести. Дежурная часть". (12+).
12.00 Т/с "Тайны следствия".
13.00 "Особый случай".
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Вести - Москва".
14.50 "Дежурная часть".
15.00 Т/с "Джамайка". (
16.00 Т/с "Пока станица спит". (12+).
17.00 "Вести". (12+).
17.45 "Вести - Москва".
18.05 " Дежурная часть".
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Вести - Москва".
20.00 "Вести". (12+).
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Вчера закончилась война". (12+).
0.40 "БАМ: в ожидании оттепели". (12+).
1.50 Х/ф "Противостояние".
3.10 Т/с "Закон и порядок 19". (США). (16+).

НТВ

6.00 "НТВ Утром".
8.10 "Спасатели". (16+).
8.35 "До суда". (16+).
9.35 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
11.55 "Суд присяжных". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.20 "Суд присяжных. Окончательный вердикт".
14.25 "Прокурорская проверка". (16+).
15.35 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.30 Т/с "Глухарь. Продолжение". (16+).
18.35 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
19.00 "Сегодня".
19.55 Т/с "Одиссея сыщика Гурова". (16+).
21.50 Т/с "Пляж". (16+).
23.35 "Сегодня. Итоги".
0.00 Т/с "Глухарь. Продолжение". (16+).
2.00 "Главная дорога". (16+).
2.40 "Дикий мир".
3.00 Т/с "Хранитель". (16+).
4.00 Т/с "Зверобой". (16+).
5.00 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.20 Х/ф "Русское поле".
10.00 Д/ф "Тамара Семина. Всегда наоборот". (12+).
10.55 "Простые сложности". Иждевенец. (12+).
11.30 "События".
11.50 "Постскриптум". (16+).
12.55 "В центре событий".
13.55 "Осторожно, мошенники!" "Смертельный ремонт". (16+).
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.10 "Городское собрание". (12+).
15.45 Т/с "Мисс Марпл Агаты Кристи". (Великобритания). (12+).
17.30 "События".
17.50 "Евромайдан". Спецрепортаж. (16+).
18.25 "Право голоса. Украина выбирает". (16+).
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Эффект Богарне" (16+).
21.45 "Петровка, 38". (16+).
22.00 "События".
22.30 "Нереальные деньги". Спецрепортаж. (
23.05 "Без обмана". "Шашлык из динозавра".
0.00 "События. 25-й час".
0.35 "Футбольный центр".
1.05 "Петровка, 38". (16+).
1.27 Т/с "Инспектор Линли". (Великобритания).
3.20 Комедия "Пришельцы в Америке".

СТС

6.00 М/с "101 далматинец". .
7.25 М/с "Смешарики".
7.30 М/с "Русалочка". (6+).
8.00 М/с "Том и Джерри. Детские годы". (6+).
8.30 Даешь молодежь! (16+).
9.00 Даешь молодежь! (16+).
9.30 Даешь молодежь! (16+).
10.30 Т/с "Воронины". (16+).
11.30 Комедия "Притворись моим мужем". (США).
13.30 6 кадров. (16+).
14.00 Т/с "Восьмидесятые".
15.00 Шоу Уральских пельменей. Худеем в тесте
17.00 Т/с "Кухня". (16+).
18.00 Т/с "Воронины". (16+).
18.30 Т/с "Воронины". (16+).
19.00 Т/с "Воронины". (16+).
21.00 Т/с "Кухня". (16+).
22.00 Боевик "Такси". (Франция). (16+).
23.40 6 кадров. (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Ленинградский stand up клуб. (18+).
1.30 6 кадров. (16+).
1.45 Боевик "Стелс". (США).
3.55 Т/с "Закон и порядок. Преступное намерение". (16+).

REN TV

5.00 Т/с "Вовочка 4". (16+).
6.00 "Званый ужин". (16+).
7.00 "Информационная программа 112". (16+).
7.30 "Смотреть всем!"
8.30 "Новости 24". (16+).
9.00 "Военная тайна с Игорем Прокопенко".
11.00 "Тайны мира с Анной Чапман": "Ловцы душ. Вторжение". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости 24". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
14.00 "Мои прекрасные..."
15.00 "Семейные драмы".
16.00 "Не ври мне!" (16+).
17.00 "Не ври мне!" (16+).
18.00 "Верное средство".
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости 24". (16+).
20.00 "Смотреть всем!"
21.00 Т/с "Next". (16+).
23.00 "Новости 24". (16+).
23.30 "Адская кухня". (16+).
1.00 Т/с "Next". (16+).
3.00 "Адская кухня". (16+).
4.30 Т/с "Вовочка 4". (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30-17.35 Т/с "Опера. Хроники убойного отдела". "Закон жанра".
12.00,15.30, 18.30 "Сейчас"
19.00-20.00 Т/с "Детективы. Мелкие снобы".
20.30-22.25 Т/с "След. Труп на обочине".
22.00 "Сейчас".
23.20 "Момент истины".
0.15 "Место происшествия. О главном".
1.05 "Защита Метлиной".
1.40-5.20 Т/с "Детективы. Мелкие снобы".

КУЛЬТУРА

7.00 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Т/с "Жены и дочери" (Великобритания).
12.10 Д/ф "Древний и хрупкий мир догонов". (Франция).
13.05 "Линия жизни". В. Маторин.
13.55 Д/ф "Ассизи. Земля святых". (Германия).
14.10 Т/с "Две зимы и три лета"
15.00 "Новости культуры".
15.10 Спектакль "Фома Опискин".
18.00 "Игры классиков". Джон Огдон.
19.00 "Новости культуры".
19.15 Д/ф "Петров-Водкин. Мне легко в этой необъятности".
19.55 Восемь вечеров с Вениамином Смеховым. "Я пришел к вам со стихами... Давид Самойлов и Иосиф Бродский".
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 "Наталья Бехтерева. Магия мозга". Фильм 1.
21.30 Д/с "Как устроена Вселенная". (США).
22.15 Д/с "Елена Образцова. Самая знаменитая и почти незнакомая".
23.00 "Новости культуры".
23.20 Т/с "Жены и дочери"
0.10 "Наблюдатель".
1.05 Д/с "Аксаковы. Семейные хроники". "Преданья старины глубокой".
1.40 "Игры классиков".
2.45 "Pro memoria". "Групповой портрет".

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачное утро. (16+).
7.00 Джейми у себя дома. (16+).
7.30 Джейми у себя дома. (16+).
8.00 Полезное утро. (16+).
8.40 Сладкие истории.
9.10 Женская форма.
10.10 Идеальная пара.
10.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
12.40 Спасите нашу семью. (16+).
14.30 Т/с "Женский доктор". (Украина). (16+).
18.00 Т/с "Она написала убийство". (США). (16+).
19.00 Т/с "Не родись красивой". (16+).
20.40 Т/с "Доктор Хаус".
22.25 Одна за всех. (16+).
23.00 Одна за всех. (16+).
23.30 Драма "Испытательный срок". (16+).
1.25 Т/с "Доктор Хаус".
3.10 Т/с "Комиссар Рекс".
5.00 Сладкие истории.
5.30 Джейми у себя дома.

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.00 Д/ф "Далеко и еще дальше с М. Кожуховым".
10.00 Параллельный мир.
11.00 Параллельный мир.
11.30 Психосоматика. (16+).
12.00 Психосоматика. (16+).
12.30 Все по Фэн-Шую.
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф "Охотники за привидениями". (16+).
14.30 Д/ф "Охотники за привидениями". (16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф "Гадалка". (12+).
16.30 Д/ф "Гадалка". (12+).
17.00 Д/ф "Гадалка". (12+).
17.30 Д/ф "Гадалка". (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с "Пятая стража".
19.30 Т/с "Касл". (12+).
20.20 Т/с "Касл". (12+).
21.15 Т/с "Секретные материалы". (16+).
22.05 Т/с "Секретные материалы". (16+).
23.00 Х/ф "Секретные материалы: Борьба за будущее". (США). (16+).
1.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).

Профилактика.

21.00 Т/с "Вчера закончилась война"

вторник, 8 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Вести Дагестан
08.36-08.41 Вести Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Алшан»
11.30 Вести Дагестан
14.30 Вести Дагестан
17.45 Вести Дагестан
18.15 Реклама
18.20 Дорожный патруль
18.40 Рамазан Гаджиев. Памяти маэстро.Телеверсия юбилейного вечера
19.20 Махачкала
19.30 Реклама
19.35 Вести Дагестан

РГВК

07.00 Новости Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
08.00 Мультфильмы
08.30 Новости Дагестана
08.50 Д/ф «Смертельные искусства. Карате-до»
10.00 «Новые сказки»
10.20 Золотая коллекция фильмов о родном крае Д/ф «Дербент»
10.40 Х/ф «Нанкинский пейзаж»
12.30 Новости Дагестана
12.55 «Вдохновение»
13.25 Д/ф «Тайны и путешествия» (
14.30 Новости Дагестана
14.50 Х/ф «Морской пост»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Жандарм женится»
18.45 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Бизнес Дагестана»
20.50 Мультфильм
21.00 «Кунацкая» с Ханжаном Курбановым
21.50 «Монолог» Шовкринский
22.30 Новости Дагестана
23.00 Д/с «Вкус путешествий»
23.40 Т/с «Саванна»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Загнанная ярость»
05.30 Х/ф «Свинарка и пастух»

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
5.05 "Доброе утро!"
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 Т/с "Департамент".
14.15 "Время обедать!"
15.00 Новости.
15.15 "В наше время".
16.10 "Они и мы". (16+).
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.50 Т/с "День семьи, любви и верности".
21.00 "Время".
21.30 Т/с "Департамент".
23.30 Ночные новости.
23.40 Т/с "Мой путь". (16+).
2.25 Комедия "Правда о кошках и собаках".
3.00 Новости.

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Три капитана. Русская Арктика". Фильм 2.
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести". (12+).
11.30 "Вести - Москва".
11.50 "Дежурная часть".
12.00 Т/с "Тайны следствия".
13.00 "Особый случай".
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Вести - Москва".
14.50 "Дежурная часть".
15.00 Т/с "Джамайка".
16.00 Т/с "Пока станица спит". (12+).
17.00 "Вести". (12+).
17.45 "Вести - Москва".
18.05 " Дежурная часть".
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Вести - Москва".
20.00 "Вести". (12+).
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Вчера закончилась война". (12+).
23.45 Футбол..
2.00 Х/ф "Противостояние".
3.10 "Три капитана. Русская Арктика". Фильм 2.

НТВ

6.00 "НТВ Утром".
8.10 "Спасатели". (16+).
8.35 "До суда". (16+).
9.35 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
11.55 "Суд присяжных". (16+).
13.00 "Сегодня".
13.20 "Суд присяжных. Окончательный вердикт". (16+).
14.25 "Прокурорская проверка". (16+).
15.35 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.30 Т/с "Глухарь. Продолжение". (16+).
18.35 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
19.00 "Сегодня".
19.55 Т/с "Одиссея сыщика Гурова". (16+).
21.45 Т/с "Пляж". (16+).
23.35 "Сегодня. Итоги".
0.00 Т/с "Глухарь. Продолжение". (16+).
1.55 "Квартирный вопрос".
3.00 Т/с "Хранитель". (16+).

ТВЦ

8.20 Х/ф "Большая семья".
10.20 "Тайны нашего кино". "Все будет хорошо".
10.55 "Простые сложности". Спецагент. (12+).
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Забытый" (16+).
13.55 "Доктор И..." Печень.
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.10 "Петровка, 38". (16+).
15.30 Т/с "Мисс Марпл Агаты Кристи". (
17.30 "События".
17.50 "Украина. Синдром Майдана". Спецрепортаж. (16+).
18.20 "Право голоса. Украина: есть ли выход из кризиса?" (16+).
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Эффект Богарне" (16+).
21.45 "Петровка, 38". (16+).
22.00 "События".
22.30 "Осторожно, мошенники!" "Охотники за паспортами". (16+).
23.05 Д/ф "Карел Готт и все-все-все!" (12+).
0.00 "События. 25-й час".
0.35 Х/ф "Седьмой лепесток". (16+).
2.35 Т/с "Исцеление любовью" (12+).
3.35 "Без обмана". "Шашлык из динозавра".

СТС

6.00 М/с "101 далматинец".
7.25 М/с "Смешарики".
7.30 М/с "Русалочка". (6+).
8.00 М/с "Том и Джерри. Детские годы". (6+).
8.30 Даешь молодежь! (16+).
9.00 Даешь молодежь! (16+).
9.30 Даешь молодежь! (16+).
10.30 Т/с "Воронины". (16+).
11.00 Т/с "Восьмидесятые".
11.30 Боевик "Такси". (16+).
13.10 6 кадров. (16+).
13.30 6 кадров. (16+).
14.00 Т/с "Восьмидесятые".
15.00 Шоу Уральских пельменей. Худеем в тесте.
17.00 Т/с "Кухня". (16+).
18.00 Т/с "Воронины". (16+).
18.30 Т/с "Воронины". (16+).
19.00 Т/с "Воронины". (16+).
21.00 Т/с "Кухня". (16+).
22.00 Боевик "Такси 2".
23.40 6 кадров. (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Ленинградский stand up клуб. (18+).
1.30 Комедия "Посредники".
3.35 Т/с "Закон и порядок. Преступное намерение". (16+).

REN TV

5.00 Т/с "Вовочка 4".
6.00 "Званый ужин". (16+).
7.00 "Информационная программа 112". (16+).
7.30 "Смотреть всем!"
8.30 "Новости 24". (16+).
9.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
11.00 "Тайны мира с Анной Чапман": "Пункт назначения". (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости 24". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
14.00 "Мои прекрасные..."
15.00 "Семейные драмы".
16.00 "Не ври мне!" (16+).
17.00 "Не ври мне!" (16+).
18.00 "Верное средство".
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости 24". (16+).
20.00 "Смотреть всем!"
21.00 Т/с "Next". (16+).
23.00 "Новости 24". (16+).
23.30 "Адская кухня". (16+).
1.00 Т/с "Next". (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 Драма "Их знали только в лицо".
12.00 "Сейчас".
12.30 Драма "Их знали только в лицо".
13.05 Детектив "Криминальный квартет".
15.00 "Место происшествия".
15.30 "Сейчас".
16.00 "Открытая студия".
16.50 Мелодрама "Трын-трава".
18.30 "Сейчас".
19.00-20.00 Т/с "Детективы. Сафари в городском дворе".
20.30-23.10 Т/с "След. Должник".
22.00 "Сейчас".
0.00 Мелодрама "Родня".
1.55 Детектив "Криминальный квартет".
3.40 "Право на защиту. Аборт во спасение".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Т/с "Жены и дочери"
12.10 Д/ф "Наскальные рисунки в долине Твифелфонтейн. Зашифрованное послание из камня". (Германия).
12.25 "Письма из провинции". Горно-Алтайск.
12.55 Д/с "Как устроена Вселенная". (США).
13.45 Д/ф "Князь Потемкин. Свет и тени". Фильм 1.
14.10 Т/с "Две зимы и три лета"
15.00 "Новости культуры".
15.10 Спектакль "Король Лир".
17.20 М. Козаков. "Театральная летопись. Избранное".
18.05 "Игры классиков". Святослав Рихтер и Давид Ойстрах.
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Больше, чем любовь". Петр Капица и Анна Крылова.
19.55 "Большая семья". Вертинские.
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 "Наталья Бехтерева. Магия мозга". Фильм 2.
21.30 Д/с "Как устроена Вселенная". (США).
22.15 Д/с "Елена Образцова. Самая знаменитая и почти незнакомая".
23.00 "Новости культуры".
23.20 Т/с "Жены и дочери"
0.15 "Наблюдатель".
1.15 Д/с "Аксаковы. Семейные хроники". "Двадцатый век".
1.55 "Игры классиков". Святослав Рихтер и Давид Ойстрах.
2.45 Д/ф "Лесной дух".

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачное утро. (16+).
7.00 Джейми у себя дома.
7.30 Джейми у себя дома.
8.00 Полезное утро. (16+).
8.40 Сладкие истории.
9.10 Женская форма.
10.10 Идеальная пара.
10.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
12.40 Спасите нашу семью. (16+).
14.30 Т/с "Женский доктор". (Украина). (16+).
18.00 Т/с "Она написала убийство". (США). (16+).
19.00 Т/с "Не родись красивой". (16+).
20.40 Т/с "Доктор Хаус".
22.25 Одна за всех. (16+).
23.00 Одна за всех. (16+).
23.30 Мелодрама "Время желаний". (16+).
1.30 Т/с "Доктор Хаус".

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.00 Д/ф "Далеко и еще дальше с М. Кожуховым".
10.00,11.00 Параллельный мир.
11.30 Психосоматика. (16+).
12.00 Психосоматика. (16+).
12.30 Все по Фэн-Шую.
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф "Охотники за привидениями". (16+).
14.30 Д/ф "Охотники за привидениями". (16+).
15.00-17.30 Мистические истории.
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30,20.20 Т/с "Пятая стража".
21.15 Т/с "Секретные материалы". (16+).
23.00 Х/ф "Секретные материалы. Хочу верить".
1.15 Х-Версии. Другие новости. (12+).
1.45 Х/ф "Болотная акула".

16.00 Т/с "Пока станица спит"

среда, 9 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время Вести Дагестан
08.36-08.41 Местное время Вести Дагестан
11.30 Местное время. Вести Дагестан
14.30 Местное время. Вести Дагестан
18.15 Реклама
18.20 Приоритетные проекты. Что сделано?
18.50 2014-год культуры. Государственный ансамбль Сибири им. Годенко в Махачкале
19.20 Махачкала
19.30 Реклама
19.35 Местное время. Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Вкус путешествий»
09.30 «Кунацкая» с Ханжаном Курбановым
10.10 «Бизнес Дагестана»
10.50 Х/ф «Трактористы»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Д/с «Мир природы»
14.00 Мультфильм
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Касабланка»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Касабланка» (продолжение)
17.45 Передача на чеченском языке «Вайнах»
18.25 Мультфильмы
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «На виду»
20.50 «Час размышлений»
21.30 «Все грани» с Анвером Багировым
22.00 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Аутодафе»
00.00 Д/с «Япония глазами гурмана с Нардой»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Рим, открытый город»
05.40 Х/ф «Адам и Хева»

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
5.05 "Доброе утро!"
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 Т/с "Департамент".
14.15 "Время обедать!"
15.00 Новости.
15.15 "В наше время".
16.10 "Они и мы". (16+).
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.50 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.50 Т/с "Департамент".
23.45 ЧМ по футболу 2014. Полуфинал. Прямой эфир из Бразилии.
2.00 Т/с "500 дней лета".
3.00 Новости.

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Кузькина мать. Итоги". "Мертвая дорога".
9.55 "О самом главном".
10.30 "Дневник ЧМ". (12+).
11.00 "Вести". (12+).
11.30 "Вести - Москва".
11.50 "Дежурная часть".
12.00 Т/с "Тайны следствия".
13.00 "Особый случай".
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Вести - Москва".
14.50 "Дежурная часть".
15.00 Т/с "Джамайка".
16.00 Т/с "Пока станица спит". (12+).
17.00 "Вести". (12+).
17.45 "Вести - Москва".
18.05 "Дежурная часть".
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Вести - Москва".
20.00 "Вести". (12+).
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Вчера закончилась война". (12+).
0.35 "Капица в единственном числе". (12+).
1.35 Х/ф "Противостояние".
4.20 "Вести.

НТВ

6.00 "НТВ Утром".
8.10 "Спасатели". (16+).
8.35 "До суда". (16+).
9.35 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
11.55 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Суд присяжных. Окончательный вердикт". (16+).
14.25 "Прокурорская проверка". (16+).
15.35 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.30 Т/с "Глухарь. Продолжение". (16+).
18.35 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
19.00 "Сегодня".
19.55 Т/с "Одиссея сыщика Гурова". (16+).
21.45 Т/с "Пляж". (16+).
23.35 "Сегодня. Итоги".
0.00 Т/с "Глухарь. Продолжение". (16+).
1.55 "Дачный ответ".
3.00 Т/с "Хранитель". (16+).

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.15 Детектив "Инспектор уголовного розыска".
10.05 Д/ф "Его превосходительство Юрий Соломин". (12+).
10.55 "Простые сложности". Семейные узы.
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Забытый" (16+).
13.55 "Доктор И..." Потливость. (16+).
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.15 "Петровка, 38". (16+).
15.35 Т/с "Мисс Марпл Агаты Кристи".).
17.30 "События".
17.50 "Украина. Восточный вопрос".
18.25 "Право голоса. Украина: с кем разговаривать?" (16+).
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Эффект Богарне" (16+).
21.45 "Петровка, 38". (16+).
22.00 "События".
22.30 "Линия защиты".
23.05 "Хроники московского быта. Молодой муж".
0.00 "События. 25-й час".
0.35 Т/с "Расследования Мердока". "Кровь и циркачи". "Будущее несовершенно".
2.30 Т/с "Исцеление любовью" (12+).
3.25 Д/ф "Челноки. Школа выживания". (12+).

СТС

6.00 М/с "101 далматинец".
7.25 М/с "Смешарики".
7.30 М/с "Русалочка". (6+).
8.00 М/с "Том и Джерри. Детские годы". (6+).
8.30 Даешь молодежь! (16+).
9.00 Даешь молодежь! (16+).
9.30 Даешь молодежь! (16+).
10.30 Т/с "Воронины". (16+).
11.00 Т/с "Восьмидесятые".
11.30 Боевик "Такси 2".
13.10 6 кадров. (16+).
13.30 6 кадров. (16+).
14.00 Т/с "Восьмидесятые".
15.00 Шоу Уральских пельменей. Худеем в тесте
16.00 Шоу Уральских пельменей. Май-на! .(16+).
17.00 Т/с "Кухня". (16+).
18.00 Т/с "Воронины". (16+).
18.30 Т/с "Воронины". (16+).
19.00 Т/с "Воронины". (16+).
21.00 Т/с "Кухня". (16+).
22.00 Боевик "Такси 3".
23.35 6 кадров. (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Ленинградский stand up клуб. (18+).

Т/с "Возвращение Мухтара"

1.30 Х/ф "Когда Санта упал на землю". (Германия).

REN TV

5.00 Т/с "Вовочка 4".
5.30 "Следаки". (16+).
6.00 "Званый ужин". (16+).
7.00 "Информационная программа 112". (16+).
7.30 "Смотреть всем!"
8.30 "Новости 24". (16+).
9.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
11.00 "Тайны мира с Анной Чапман": "Великая китайская грамота. (16+).
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости 24". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
14.00 "Мои прекрасные..."
15.00 "Семейные драмы".
16.00 "Не ври мне!" (16+).
17.00 "Не ври мне!" (16+).
18.00 "Верное средство".
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости 24". (16+).
20.00 "Смотреть всем!"
21.00 Т/с "Next 2". (16+).
23.00 "Новости 24". (16+).
23.30 "Адская кухня". (16+).
1.00 Т/с "Next 2". (16+).
2.50 "Адская кухня". (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30-13.40 Х/ф "Обратной дороги нет"
12.00 "Сейчас".
15.00 "Место происшествия".
15.30 "Сейчас".
16.00 "Открытая студия".
16.50 Мелодрама "Родня".
18.30 "Сейчас".
19.00-20.00 Т/с "Детективы. Сон на два миллиона"
20.30-23.10 Т/с "След. Носороги".
22.00 "Сейчас".
0.00 Комедия "Влюблен по собственному желанию".
1.50 Мелодрама "Трын-трава".
3.35 "Право на защиту. Такая маленькая жизнь".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Т/с "Жены и дочери"
12.10 Д/ф "Ветряные мельницы Киндердейка".
12.25 "Письма из провинции". Поселок Ягодное (Магаданская область).
12.55 Д/с "Как устроена Вселенная". (США).
13.45 Д/ф "Князь Потемкин. Свет и тени". Фильм 2.
14.10 Т/с "Две зимы и три лета", 16 с.
15.00 "Новости культуры".
15.10 Спектакль "Серебряный век".
17.20 "Больше, чем любовь". Ольга Остроумова и Валентин Гафт.
18.00 "Игры классиков". Лев Власенко.
19.00 "Новости культуры".
19.15 Д/ф "Bauhaus на Урале".
20.05 "Борис Поюровский. И друзей соберу..." Вечер в Доме актера.
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 "Наталья Бехтерева. Магия мозга". Фильм 3.
21.30 Д/с "Как устроена Вселенная". (США).
22.15 Д/с "Елена Образцова. Самая знаменитая и почти незнакомая".
23.00 "Новости культуры".
23.20 Т/с "Жены и дочери"
0.15 "Наблюдатель".
1.15 Д/с "Аксаковы. Семейные хроники". "Новые времена".
1.55 "Игры классиков". Лев Власенко.

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачное утро. (16+).
7.00 Джейми у себя дома. (16+).
7.30 Джейми у себя дома. (16+).
8.00 Полезное утро. (16+).
8.40 Сладкие истории.
9.10 Женская форма. (16+).
10.10 Идеальная пара. (16+).
10.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
12.40 Спасите нашу семью. (16+).
14.30 Т/с "Женский доктор". (Украина). (16+).
18.00 Т/с "Она написала убийство". (США). (16+).
19.00 Т/с "Не родись красивой". (16+).
20.40 Т/с "Доктор Хаус". (США). (16+).
22.25 Одна за всех. (16+).
23.00 Одна за всех. (16+).
23.30 Мелодрама "Ксения, любимая жена Федора". (16+).
1.15 Т/с "Доктор Хаус". (США). (16+).
2.55 Т/с "Комиссар Рекс". (Австрия - Германия).
4.45 Сладкие истории.
5.15 Тайны еды. (16+).
5.30 Джейми у себя дома.

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.00 Д/ф "Далеко и еще дальше с М. Кожуховым".
10.00 Параллельный мир.
11.00 Параллельный мир.
11.30 Психосоматика. (16+).
12.00 Психосоматика. (16+).
12.30 Все по Фэн-Шую.
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф "Охотники за привидениями". (16+).
14.30 Д/ф "Охотники за привидениями". (16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф "Гадалка". (12+).
16.30 Д/ф "Гадалка". (12+).
17.00 Д/ф "Гадалка". (12+).
17.30 Д/ф "Гадалка". (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с "Пятая стража".
19.30 Т/с "Касл". (12+).
20.20 Т/с "Касл". (12+).
21.15 Т/с "Секретные материалы". (16+).
22.05 Т/с "Секретные материалы". (16+).
23.00 Х/ф "Дом ночных призраков". (США). (16+).
0.45 Х-Версии. Другие новости. (12+).
1.15 Х/ф "Привет, Джули!" .
3.00 Х/ф "Через Вселенную". (США). (16+).
5.30 М/ф.

четверг, 10 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время .Вести Дагестан
08.36-08.41 Местное время . Вести Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Лалаан» (на рутульском языке)
11.30 Местное время. Вести Дагестан
14.30 Местное время. Вести Дагестан
17.45 Местное время. Вести Дагестан
18.15 Реклама
18.20 Поэзия народного костюма
19.20 Махачкала
19.30 Реклама
19.35 Местное время. Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/ф «Вкус путешествий»
09.40 Передача на чеченском языке «Вайнах»
10.20 «Все грани» с Анвером Багировым
10.50 «Аутодафе»
11.50 «Час размышлений»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Д/с «Мир природы»
13.55 «Агросектор»
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 Х/ф «Подкидыш»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Встреча в горах»
18.45 Передача на аварском языке «Паданги гIамалги заманги»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «На виду. Спорт» в прямом эфире
20.50 Х/ф «Я встретил девушку»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Колеса»
23.30 Д/с «Религии мира»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Любовь Императора Франции»
05.50 Х/ф «Брат героя»

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
5.05 "Доброе утро!"
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 Т/с "Департамент".
14.15 "Время обедать!"
15.00 Новости.
15.15 "В наше время".
16.10 "Они и мы". (16+).
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.50 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят". (16+).
21.00 "Время".
21.30 Т/с "Департамент".
23.30 Ночные новости.
23.40 Т/с "Белые ночи Санкт-Петербурга".
1.35 Т/с "Остров". (16+).
3.00 Новости.

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Убийство Кеннеди. Новый след". Фильм 1. (12+).
9.55 "О самом главном".
10.30 "Дневник ЧМ". (12+).
11.00 "Вести". (12+).
11.30 "Вести - Москва".
11.50 "Дежурная часть".
12.00 Т/с "Тайны следствия".
13.00 "Особый случай".
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Вести - Москва".
14.50 "Дежурная часть".
15.00 Т/с "Джамайка".
16.00 Т/с "Пока станица спит". (12+).
17.00 "Вести". (12+).
17.45 "Вести - Москва".
18.05 "Дежурная часть".
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Вести - Москва".
20.00 "Вести". (12+).
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 Т/с "Вчера закончилась война". (12+).
0.35 "Нанолюбовь". (12+).
1.35 Х/ф "Противостояние".

НТВ

6.00 "НТВ Утром".
8.10 "Спасатели". (16+).
8.35 "До суда". (16+).
9.35 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
11.55 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Суд присяжных. Окончательный вердикт". (16+).
14.25 "Прокурорская проверка". (16+).
15.35 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.30 Т/с "Глухарь. Продолжение". (16+).
18.35 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
19.00 "Сегодня".
19.55 Т/с "Одиссея сыщика Гурова". (16+).
21.45 Т/с "Пляж". (16+).
23.35 "Сегодня. Итоги".
0.00 Т/с "Глухарь. Продолжение". (16+).
2.00 "Дело темное". (16+).
2.55 "Дикий мир".
3.05 Т/с "Хранитель". (16+).
4.05 Т/с "Зверобой". (16+).
5.00 Т/с "Москва. Три вокзала". (16+).

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.20 Детектив "Будни уголовного розыска". (12+).
10.05 Д/ф "Сергей Безруков. Исповедь хулигана". (12+).
10.55 "Простые сложности". Ненужная дочь.
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Одиночка".
13.55 "Доктор И..." Больные ноги. (16+).
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.15 "Петровка, 38". (16+).
15.35 Т/с "Мисс Марпл Агаты Кристи". (Великобритания). (12+).
17.30 "События".
17.50 "Выбор Украины". Спецрепортаж. (16+).
18.25 "Право голоса. Украина после выборов"
19.30 "Город новостей".
19.45 Т/с "Эффект Богарне" (16+).
21.45 "Петровка, 38". (16+).
22.00 "События".
22.30 "Истории спасения".
23.05 Д/ф "Джек и Джеки. Проклятье Кеннеди".
0.00 "События. 25-й час".
0.35 Триллер "Идеальный побег". (США). (16+).
2.30 Т/с "Исцеление любовью" (12+).
3.25 Д/ф "Его превосходительство Юрий Соломин". (12+).
4.15 "Хроники московского быта. Молодой муж".

СТС

6.00 М/с "101 далматинец".
7.25 М/с "Смешарики".
7.30 М/с "Русалочка". (6+).
8.00 М/с "Том и Джерри. Детские годы". (6+).
8.30 Даешь молодежь! (16+).
9.00 Даешь молодежь! (16+).
9.30 Даешь молодежь! (16+).
10.30 Т/с "Воронины". (16+).
11.00 Т/с "Восьмидесятые".
11.30 Боевик "Такси 3".
13.05 6 кадров. (16+).
13.30 6 кадров. (16+).
14.00 Т/с "Восьмидесятые".
15.00 Шоу Уральских пельменей. Май-на! (16+).
17.00 Т/с "Кухня". (16+).
18.00 Т/с "Воронины". (16+).
18.30 Т/с "Воронины". (16+).
19.00 Т/с "Воронины". (16+).
21.00 Т/с "Кухня". (16+).
22.00 Боевик "Такси 4".
23.40 6 кадров. (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Ленинградский stand up клуб. (18+).
1.30 Мелодрама "Почти замужем". (США). (16+).
3.10 Т/с "Закон и порядок. Преступное намерение". (16+).

REN TV

5.00 "Следаки". (16+).
6.00 "Званый ужин". (16+).
7.00 "Информационная программа 112". (16+).
7.30 "Смотреть всем!"
8.30 "Новости 24". (16+).
9.00 "Нам и не снилось": "Убей меня нежно".
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости 24". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
14.00 "Мои прекрасные..."
15.00 "Семейные драмы".
16.00 "Не ври мне!" (16+).
17.00 "Не ври мне!" (16+).
18.00 "Верное средство".
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости 24". (16+).
20.00 "Смотреть всем!"
21.00 Т/с "Next 2". (16+).
23.00 "Новости 24". (16+).
23.30 "Адская кухня". (16+).
1.00 Т/с "Next 2". (16+).
2.50 "Чистая работа".
3.50 "Адская кухня". (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Утро на "5". (6+).
9.30 "Место происшествия".
10.00 "Сейчас".
10.30 "Ночное происшествие".
12.00 "Сейчас".
12.30 "Жду и надеюсь".
15.00 "Место происшествия".
15.30 "Сейчас".
16.00 "Открытая студия".
16.50 Комедия "Влюблен по собственному желанию".
18.30 "Сейчас".
19.00-20.00 Т/с "Детективы. Утренняя пробежка"
20.30 Т/с "След. За стеклом".
21.15 Т/с "След. Клуб самоубийц".

Т/с "Исцеление любовью

22.00 "Сейчас".
22.25 Т/с "След. Самосуд".
23.10 Т/с "След. Братья".
0.00 Драма "Палач".
3.10 Драма "Жду и надеюсь"

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.15 "Наблюдатель".
11.15 Х/ф "Удивительные приключения".
12.25 "Письма из провинции". Грайворон (Белгородская область).
12.55 Д/с "Как устроена Вселенная". (США).
13.45 Д/ф "Князь Потемкин. Свет и тени". Фильм 3.
14.10 Т/с "Две зимы и три лета"
15.00 "Новости культуры".
15.10 Спектакль "Сирано де Бержерак".
17.35 Павел Хомский. "Театральная летопись. Избранное".
18.15 "Игры классиков". Б. Христов.
18.40 Д/ф "Квебек - французское сердце северной Америки".
19.00 "Новости культуры".
19.15 Д/ф "Игорь Костолевский. Быть кавалергардом".
19.55 Оперные театры мира с Николаем Цискаридзе. "Парижская национальная опера".
20.50 "Спокойной ночи, малыши!"
21.00 "Наталья Бехтерева. Магия мозга". Фильм 4.
21.30 Д/с "Как устроена Вселенная". (США).
22.15 Д/с "Елена Образцова. Самая знаменитая и почти незнакомая".
23.00 "Новости культуры".
23.20 Х/ф "Тайна деревни Санта-Виттория".
1.40 Д/ф "Сус. Крепость династии Аглабидов".
1.55 "Игры классиков".
2.25 Д/ф "И оглянулся я на дела мои..."

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачное утро. (16+).
7.00 Джейми у себя дома. (16+).
7.30 Джейми у себя дома. (16+).
8.00 Полезное утро.
8.40 Сладкие истории.
9.10 Женская форма.
10.10 Идеальная пара.
10.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
12.40 Спасите нашу семью. (16+).
14.30 Т/с "Женский доктор". (Украина). (16+).
18.00 Т/с "Она написала убийство". (США).
19.00 Т/с "Не родись красивой". (16+).
20.40 Т/с "Доктор Хаус". (США). (16+).
22.25 Одна за всех. (16+).
23.00 Одна за всех. (16+).
23.30 Мелодрама "Дочки-матери". (16+).
1.30 Т/с "Доктор Хаус". (США). (16+).
3.10 Т/с "Комиссар Рекс". (Австрия - Германия). (16+).
4.55 Сладкие истории.
5.30 Джейми у себя дома. (16+).

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.00 Д/ф "Далеко и еще дальше с М. Кожуховым". (12+).
10.00 Параллельный мир. (12+).
11.00 Параллельный мир. (12+).
11.30 Психосоматика. (16+).
12.00 Психосоматика. (16+).
12.30 Все по Фэн-Шую. .
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф "Охотники за привидениями". (16+).
14.30 Д/ф "Охотники за привидениями". (16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф "Гадалка". (12+).
16.30 Д/ф "Гадалка". (12+).
17.00 Д/ф "Гадалка". (12+).
17.30 Д/ф "Гадалка". (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с "Пятая стража".
19.30 Т/с "Касл". (12+).
20.20 Т/с "Касл". (12+).
21.15 Т/с "Секретные материалы". (16+).
22.05 Т/с "Секретные материалы". (16+).
23.00 Х/ф "Город призраков".
1.00 Большая Игра. (18+).
2.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
2.30 Х/ф "Дом ночных призраков". (США). (16+).
4.15 Х/ф "Привет, Джули!"

пятница, 11 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести Дагестан
08.36-08.41 Местное время Вести Дагестан
11.30 Местное время. Вести Дагестан
14.30 Местное время. Вести Дагестан
17.45 Вести – Северный Кавказ.
18.15 Реклама
18.20 Мир Вашему дому
18.40 Дагестанцы на разных широтах. Художник Арсен Кардашов
19.20 Махачкала
19.30 Реклама
19.35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Паданги гIамалги заманги»
07.50 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Вкус путешествий»
09.40 «Колеса»
10.10 «Ретро-концерт»
10.50 Х/ф «Я встретил девушку»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Д/с «Мир природы»
14.00 Мультфильмы
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Дагестанские узоры»
15.10 Х/ф «Про Красную Шапочку» 1 с.
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Про Красную Шапочку» 2 с.
18.05 Мультфильм
18.20 «Наши дети»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес»
19.30 Время новостей Дагестана
19.55 Спецрепортаж
20.10 «Здоровье» в прямом эфире
21.10 Проект «Мастер спорта» Шамиль Завуров
21.30 «Все грани» с Анвером Багировым
22.10 Время новостей. Криминал
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Х/ф «Моя любовь»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Седьмое путешествие Синдбада»
05.25 Х/ф «Гранатовый браслет»

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
5.05 "Доброе утро!"
9.00 Новости.
9.15 "Контрольная закупка".
9.45 "Жить здорово!" (12+).
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.20 Т/с "Департамент".
14.15 "Время обедать!"
15.00 Новости.
15.15 "В наше время".
16.10 "Они и мы". (16+).
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.50 Телеигра "Поле чудес". (16+).
19.50 Т/с "Точь-в-точь".
21.00 "Время".
21.30 Т/с "Точь-в-точь".
23.25 Т/с "Белые ночи Санкт-Петербурга".
1.20 Комедия "Поймет лишь одинокий". (16+).
3.15 Т/с "Пропавший без вести". (16+).

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России". (12+).
9.00 "Убийство Кеннеди. Новый след". Фильм 2.
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести". (12+).
11.30 "Вести - Москва".
11.50 "Дежурная часть".
12.00 Т/с "Тайны следствия".
13.00 "Особый случай".
14.00 "Вести". (12+).
14.30 "Вести - Москва".
14.50 "Дежурная часть".
15.00 Т/с "Джамайка".
16.00 Т/с "Пока станица спит". (12+).
17.00 "Вести". (12+).
17.45 "Вести - Москва".
18.05 "Дежурная часть".
18.15 "Прямой эфир". (12+).
19.35 "Вести - Москва".
20.00 "Вести". (12+).
21.00 Х/ф "Карнавал по-нашему". (12+).
22.55 Торжественная церемония открытия XXIII Международного фестиваля "Славянский базар в Витебске".
0.45 "Живой звук". (12+).
2.45 "Горячая десятка".

НТВ

6.00 "НТВ Утром".
8.10 "Спасатели". (16+).
8.35 "До суда". (16+).
9.35 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Возвращение Мухтара". (16+).
11.55 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Суд присяжных. Окончательный вердикт". (16+).
14.25 "Прокурорская проверка". (16+).
15.35 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
16.00 "Сегодня".
16.30 Т/с "Глухарь. Продолжение". (16+).
18.35 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
19.00 "Сегодня".
19.55 Т/с "Одиссея сыщика Гурова". (16+).
23.50 Т/с "Глухарь. Продолжение". (16+).
1.50 "Дикий мир".
2.00 Т/с "Хранитель". (16+).

ТВЦ

6.00 "Настроение".
8.20 Х/ф "Контрабанда".
10.05 "Петровка, 38".
10.20 Х/ф "Анютино счастье". (12+).
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Анютино счастье". (12+).
14.30 "События".
14.50 "Город новостей".
15.15 "Петровка, 38".
15.35 Т/с "Мисс Марпл Агаты Кристи".
17.30 "События".
17.50 "Президент на десерт". Спецрепортаж.
18.25 "Право голоса. Украина после выборов" .(16+).
19.30 "Город новостей".
19.50 Т/с "Похождения нотариуса Неглинцева" "Исчезнувшее завещание" "Недолгая рента". (12+).
22.00 "События".
22.25 Комедия "Дживс и Вустер. Азартные игры".
23.30 Комедия "Не хочу жениться!" (12+).
1.15 Детектив "Будни уголовного розыска". (12+).
2.55 " (12+).
3.55 Д/ф "Джек и Джеки. Проклятье Кеннеди". (12+).
4.45 Д/ф "Сергей Безруков. Исповедь хулигана". (12+).

СТС

6.00 М/с "101 далматинец".
7.25 М/с "Смешарики".
7.30 М/с "Русалочка". (6+).
8.00 М/с "Том и Джерри. Детские годы". (6+).
8.30 Даешь молодежь! (16+).
9.00 Даешь молодежь! (16+).
9.30 Даешь молодежь! (16+).
10.00 Т/с "Воронины". (16+).
10.30 Боевик "Такси 4".
12.10 6 кадров. (16+).
12.35 Шоу Уральских пельменей. Май-на! .(16+).
13.30 Т/с "Воронины". (16+).
14.00 Т/с "Восьмидесятые".
14.30 Шоу Уральских пельменей. Люди в белых зарплатах. (16+).
16.30 Шоу Уральских пельменей. Елочка, беги!
18.30 Т/с "Воронины". (16+).
19.00 Шоу Уральских пельменей. Назад в булошную! .(16+).
20.00 Шоу Уральских пельменей. Пель и Мень смешат на помощь
21.00 Шоу Уральских пельменей. Адам в хорошие руки. (16+).
23.00 Большой вопрос.
23.35 Студенты. (16+).
0.05 Драма "Танцы на улицах. Нью-Йорк".
2.00 Т/с "Закон и порядок. Преступное намерение". (16+).
3.40 М/ф "Тайна третьей планеты".

Т/с "Исцеление любовью"

REN TV

5.00 "Адская кухня". (16+).
5.30 "Следаки". (16+).
6.00 "Званый ужин". (16+).
7.00 "Информационная программа 112". (16+).
7.30 "Смотреть всем!"
8.30 "Новости 24". (16+).
9.00 "Нам и не снилось": "Звезды на службе".
12.00 "Информационная программа 112". (16+).
12.30 "Новости 24". (16+).
13.00 "Званый ужин". (16+).
14.00 "Семейные драмы".
15.00 "Семейные драмы".
16.00 "Не ври мне!" (16+).
17.00 "Не ври мне!" (16+).
18.00 "Верное средство".
19.00 "Информационная программа 112". (16+).
19.30 "Новости 24". (16+).
20.00 "Тайны мира с Анной Чапман": "Топливо эволюции". (16+).
21.00 "Странное дело": "Дневники древних цивилизаций". (16+).
22.00 "Секретные территории": "Авиация древних народов". (16+).
23.00 "Смотреть всем!"
0.00 Х/ф "Забирая жизни". (США). (16+).
2.00 Х/ф "Посылка".

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 "Сейчас".
6.10 "Момент истины".
7.00 "Утро на "5". (6+).
9.35 "День ангела".
10.00 "Сейчас".
10.30-16.45 Х/ф "Совесть"
12.00 "Сейчас".
15.30 "Сейчас".
18.00 "Место происшествия".
18.30 "Сейчас".
19.00 "Правда жизни". Спецрепортаж.
19.35-1.40 Т/с "След. За отсутствием события преступления".
2.30 Драма "Палач".
5.10 Детектив "Ночное происшествие".

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Новости культуры".
10.20 Х/ф "Дело Артамоновых".
12.10 Д/ф "Соловецкие острова. Крепость господня". (Германия).
12.25 "Письма из провинции". Село Красный Яр
12.55 Д/с "Как устроена Вселенная". (США).
13.45 Д/ф "Князь Потемкин. Свет и тени".
14.10 Т/с "Две зимы и три лета"
15.00 "Новости культуры".
15.10 Д/ф "Сергей Коненков. Резец и музыка".
15.50 Х/ф "Моя любовь".
17.05 Д/ф "Александр Твардовский. Три жизни поэта".
17.55 Д/ф "Неаполь - город контрастов".
18.10 Д/ф "Глен Гульд. Отрешение".
19.00 "Новости культуры".
19.15 "Смехоностальгия".
19.45 "Острова".
20.25 Спектакль "Дальше - тишина..."
23.00 "Новости культуры".
23.20 Большой джаз.
1.30 М/ф
1.55 Д/ф "Среди туманов Маджули". (Франция).
2.50 Н. Рота. "Прогулка с Феллини".

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачное утро. (16+).
7.00 Джейми у себя дома.
7.30 Пир на весь мир с Джейми Оливером.
8.00 Полезное утро.
8.40 М/ф.
8.55 Т/с "Великолепный век". (Турция). (16+).
18.00 Т/с "Она написала убийство". (США). (16+).
19.00 Т/с "Великолепный век". (Турция). (16+).
22.35 Одна за всех. (16+).
23.00 Одна за всех. (16+).
23.30 Мелодрама "Презумпция вины".
1.35 "Мое сердце для тебя".
4.55 Сладкие истории.

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.00 Д/ф "Далеко и еще дальше с М. Кожуховым". (12+).
10.00 Параллельный мир.
11.00 Параллельный мир.
11.30 Психосоматика. (16+).
12.00 Психосоматика. (16+).
12.30 Все по Фэн-Шую.
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф "Охотники за привидениями". (16+).
14.30 Д/ф "Охотники за привидениями". (16+).
15.00 Мистические истории. (16+).
16.00 Д/ф "Гадалка". (12+).
16.30 Д/ф "Гадалка". (12+).
17.00 Д/ф "Гадалка". (12+).
17.30 Д/ф "Гадалка". (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
19.00 Человек-невидимка.
20.00 Х/ф "Теория заговора". (США). (16+).
22.45 Х/ф "Ниндзя-убийца". (США). (16+).
0.45 Европейский покерный тур. (18+).
1.45 Х/ф "Город призраков". (США). (12+).
3.45 Х/ф "Хирокин: Последний воин звездной империи". (США). (16+).
5.45 М/ф.

суббота, 12 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10.05 Реклама
10.10 Дагестан спортивный
10.20 Хранитель языка. К юбилею Б.Алибекова
10.55 Реклама
11.10 Местное время .Вести Дагестан
14.20 Местное время. Вести Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес»
07.40 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 «Здоровье»
09.50 Проект «Мастер спорта» Шамиль Завуров
10.10 Д/с «Загадочные места»
11.20 О здоровье ребенка в программе «Мой малыш»
12.00 «Галерея вкусов»
13.00 IV Республиканский фестиваль детского творчества «Жизнь начинается с детства»
14.30 Х/ф «А если это любовь?»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Круглый стол»
17.45 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Дагестанские миллионы»
18.10 «Вдохновение»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
19.30 Время новостей Дагестана
19.50 Передача «Чистое сердце»
20.10 Концерт «Музыкальный майдан»
22.30 Время новостей Дагестана
22.55 Х/ф «Вий»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Снега Килиманджаро»
05.55 Х/ф «Свадьба»

ПЕРВЫЙ

5.05 Детектив "В полосе прибоя". (12+).
6.00 Новости.
6.10 Детектив "В полосе прибоя". (12+).
6.55 Х/ф "Черный снег 2".
8.45 М/с "Смешарики. Новые приключения".
9.00 "Играй, гармонь любимая!"
9.45 "Слово пастыря".
10.00 Новости.
10.15 "Смак". (12+).
10.55 "Сосо Павлиашвили. "Ждет тебя грузин..."
12.00 Новости.
12.20 "Идеальный ремонт".
13.15 "Народная медицина".
14.20 Комедия "Неподдающиеся".
15.55 Т/с "Вышка". (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.15 "Кто хочет стать миллионером?"
19.20 Т/с "Две звезды".
21.00 "Время".
21.20 "Сегодня вечером".
23.00 Т/с "Белые ночи Санкт-Петербурга".
0.30 Т/с "К чуду". (12+).
2.40 Комедия "С девяти до пяти". (16+).

РОССИЯ 1

4.50 Х/ф "Золотая мина".
7.30 "Сельское утро". (12+).
8.00 "Вести". (12+).
8.10 "Местное время. Вести - Москва". (12+).
8.20 "Язь. Перезагрузка". (12+).
9.00 "Планета собак". (12+).
9.30 "Земля героев". (12+).
10.05 "Моя планета" представляет. "Баргузинский заповедник". "Древград. Город, который построил Эмир".
11.00 "Вести". (12+).
11.10 "Вести - Москва".
11.20 "Дежурная часть".
11.55 "Честный детектив".
12.25 Т/с "Море по колено". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.20 "Вести - Москва".
14.30 Х/ф "Летом я предпочитаю свадьбу". (12+).
16.20 "Бенефис Геннадия Ветрова". (16+).
18.00 "Субботний вечер".
20.00 "Вести в субботу".
21.10 Х/ф "Мама поневоле". (12+).
23.45 Футбол.
2.00 Х/ф "Подмосковные вечера". (16+).
3.55 "Комната смеха". (12+).

Т/с "Море по колено"

НТВ

5.55 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
8.00 "Сегодня".
8.15 "ЗолотоЙ ключ".
8.45 "Их нравы".
9.25 "Готовим с А.Зиминым".
10.00 "Сегодня".
10.20 "Главная дорога".
10.55 "Кулинарный поединок".
12.00 "Квартирный вопрос".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Своя игра".
14.10 "Следствие вели..."
15.00 Т/с "Угро 5". (16+).
16.00 "Сегодня".
16.15 Т/с "Угро 5". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.25 "Самые громкие русские сенсации". (16+).
21.15 "Ты не поверишь!"
21.55 Т/с "Гражданка начальница. Продолжение". (16+).
23.55 "Остров". (16+).
1.25 "Жизнь как песня. Тату". (16+).
3.10 Т/с "Зверобой". (16+).

ТВЦ

5.30 "Марш-бросок".
6.00 М/ф: "Царевна-лягушка", "Таежная сказка", "Пес в сапогах".
7.15 Комедия "Прощайте, фараоны!" (12+).
8.50 "Православная энциклопедия". (6+).
9.20 Х/ф "Там, на неведомых дорожках..."
10.30 "Петровка, 38". (16+).
10.40 Х/ф "Доброе утро!"
11.30 "События".
11.45 Х/ф "Доброе утро!"
12.45 Комедия "Не хочу жениться!" (12+).
14.30 "События".
14.45 Х/ф "Железная маска".
17.15 Х/ф "Назад в СССР". (16+).
21.00 "Постскриптум".
22.00 Приют комедиантов. Трудности отдыха. (12+).
23.55 Детектив "Мисс Фишер". "Когда приходит смерть?" (16+).
1.00 Х/ф "Одиночка".
3.05 Д/ф "Цеховики. Опасное дело". (12+).
4.40 Д/ф "Татьяна Пельтцер. Осторожно, бабушка!" (12+).

СТС

6.00 М/ф "Хвастливый мышонок".
7.25 М/с "Пингвиненок Пороро". (6+).
7.45 М/с "Куми-куми". (6+).
8.00 М/с "Макс Стил". (12+).
8.30 М/с "Флиппер и Лопака". (6+).
9.00 М/с "Макс. Динотерра". (6+).
9.35 М/с "Смешарики".
9.40 Анимац. фильм "Принц Египта". (США). (16+).
11.30 Шоу Уральских пельменей. Елочка, беги! (
13.30 Шоу Уральских пельменей. Назад в булошную! .(16+).
14.30 Студенты. (16+).
15.00 Рецепт на миллион.
16.00 6 кадров. (16+).
16.30 Шоу Уральских пельменей. Люди в белых зарплатах. (16+).
18.30 Комедия "Эволюция".
20.25 Боевик "Пятый элемент". (США). (16+).
22.50 Шоу Уральских пельменей. Пель и Мень смешат на помощь
23.50 Комедия "Свидание моей мечты". (США).
1.50 Т/с "Закон и порядок. Преступное намерение". (16+).
3.30 М/ф "Ровно в три пятнадцать".
5.40 Музыка на СТС. (16+).

REN TV

5.00 Х/ф "Забирая жизни". (США). (16+).
5.45 "Смотреть всем!"
6.15 Т/с "Туристы". (16+).
9.45 "Чистая работа".
10.40 "Организация Определенных Наций".
12.30 "Новости 24". (16+).
13.00 "Военная тайна с Игорем Прокопенко".
15.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
17.00 "Территория заблуждений с Игорем Прокопенко". (16+).
19.00 Концерт "Трудно жить легко". (16+).
21.00 Т/с "Охота на Вервольфа". (16+).
0.50 Т/с "Подкидной".

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

8.00 М/ф: "Великолепный Гоша", "Самый маленький гном", "Бобик в гостях у Барбоса", "Сестрица Аленушка и братец Иванушка", "В стране невыученных уроков".
9.35 "День ангела".
10.00 "Сейчас".
10.10-17.40 Т/с "След. Самосуд".
18.30 "Сейчас".
19.00-1.30 Х/ф "Платина"
2.20-6.55 Х/ф "Совесть"

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.05 "Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым".
10.35 Х/ф "Моя любовь".
11.50 Д/ф "Испытание чувств. Лидия Смирнова".
12.30 "Большая семья". Татьяна и Сергей Никитины.
13.25 Д/ф "Дикая природа Германии". "На морских берегах".
14.15 "Красуйся, град Петров!" Зодчий Андрей Воронихин.
14.40 80 лет со дня рождения Вана Клиберна. Концерт-посвящение в Большом зале консерватории. Российский национальный оркестр. Дирижер М. Плетнев.
15.25 Д/ф "Среди туманов Маджули". (Франция).
16.20 Д/ф "Юрий Завадский - любимый и любящий".
17.00 "Вспоминая С. Бэлзу". Вечер-посвящение в Большом зале консерватории.
18.20 Д/ф "Святослав Бэлза. Незаданные вопросы".
19.00 Х/ф "Большая жизнь".
20.35 "Острова". П. Алейников.
21.20 Х/ф "Остров".
23.15 "Белая студия". П. Лунгин.
23.55 Д/ф "Португалия. Замок слез".
0.20 "Тони Беннет. Дуэты".
1.45 М/ф "Королевский бутерброд".
1.55 Д/ф "Дикая природа Германии". "На морских берегах".
2.45 Чарли Чаплин. Фрагменты из музыки к кинофильмам.

ДОМАШНИЙ

6.30 М/ф.
7.00 Пир на весь мир с Джейми Оливером.
7.30 Пир на весь мир с Джейми Оливером.
8.00 Полезное утро.
8.30 М/ф.
9.30 Х/ф "Волшебная лампа Аладдина". (6+).
10.55 Т/с "Великолепный век". (Турция). (16+).
18.00 Т/с "Она написала убийство". (США). (16+).
19.00 Т/с "Великолепный век". (Турция). (16+).
22.40 Одна за всех. (16+).
23.00 Одна за всех. (16+).
23.30 Мелодрама "Право на надежду"
1.25 Мелодрама "Моя сестра стала невестой".

РАДИО

ИСЛЕН, 7-ИЮЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.35 «Хважамжам».

САЛАСА, 8-ИЮЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 "Карчи Дагъустан".

АРБЕ, 9-ИЮЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 «Девирар».

ХЕМИС, 10-ИЮЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар. Газетдин обзор
12.30 «Вахт ва жегьилар».

ЖУЬМЯ, 11-ИЮЛЬ
12.10 «Дагъустан». Хабарар.
12.30 «Исламдин сес».

КИШ, 12-ИЮЛЬ
10.43 «Гьафтедин нетижаяр».
10.50 Концерт.

ГЬЯД, 13-ИЮЛЬ
10.43 «Кард». Аялар патал программа

ТВ-3

6.00 М/ф.
8.00 Х/ф "Золотой ключик".
9.45 Х/ф "Баллада о доблестном рыцаре Айвенго".
11.30 Х/ф "Хирокин: Последний воин звездной империи". (США).
13.30 Х/ф "Супермен".
16.15 Х/ф "Теория заговора". (США). (16+).
19.00 Х/ф "Смерти вопреки". (США). (16+).
21.00 Х/ф "Во имя справедливости". (США). (16+).
22.45 Х/ф "Ромео должен умереть". (США). (16+).
1.00 Х/ф "Супермен".
3.30 Х/ф "Супермен 2". (США).

воскресенье, 13 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10.20 Местное время Вести Дагестан. События недели . Информационно-аналитическая программа

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
07.40 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Х/ф «Вий»
10.20 Тележурнал для детей «Хочу все знать»
10.30 Х/ф «На семи ветрах»
13.00 «Наши дети»
13.25 «Красота 05.ru»
14.00 Х/ф «Приключения Петрова и Васечкина. Обыкновенные и невероятные»
16.30 «Прогулки по музею»
17.20 «Галерея вкусов»
18.05 Тележурнал «Скоро свадьба!»
19.00 «Служа Родине»
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 «Диаспора»
21.00 Юрий Медяник и Emotion Orchestra представляют: программа «Аромат танго»
23.00 Х/ф «1001 рецепт влюбленного кулинара»
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Особенности национальной политики»
05.20 Х/ф «А если это любовь?»

ПЕРВЫЙ

6.00 Новости.
6.10 Х/ф "Черный снег 2".
8.10 "Армейский магазин".
8.40 М/с "Смешарики. Пинкод".
8.55 "Здоровье". (16+).
10.00 Новости.
10.15 "Непутевые заметки".
10.35 "Пока все дома".
11.25 "Фазенда".
12.00 Новости.
12.15 "По следам великих русских путешественников".
13.20 "Моя родословная".
14.10 "Что? Где? Когда?"
15.10 Т/с "Универсальный артист".
17.00 Т/с "Минута славы".
18.45 Т/с "Клуб веселых и находчивых". (16+).
21.00 Воскресное "Время".
22.30 ЧМ по футболу 2014. Церемония закрытия. Финальный матч. Прямой эфир из Бразилии.
1.00 Х/ф "Гудзонский Ястреб". (16+).
2.50 Т/с "Пропавший без вести". (16+).
3.40 "В наше время". (12+).

РОССИЯ 1

4.45 Х/ф "Ищите женщину".
7.45 "Моя планета" представляет. "Саяно-Шушенский заповедник".
8.20 "Смехопанорама".
8.50 "Утренняя почта". (12+).
9.25 "Свадебный генерал".
10.20 "Вести - Москва". Неделя в городе. (12+).
11.00 "Вести". (12+).
11.10 "Дневник ЧМ". (12+).
11.40 "Про декор". (12+).
12.40 Т/с "Верю". (12+).
14.00 "Вести". (12+).
14.20 "Вести - Москва".
14.30 Т/с "Верю". (12+).
20.00 "Вести недели". (12+).
22.00 "Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым". (12+).
23.50 Х/ф "Охота на принцессу". (16+).
3.05 "Планета собак". (12+).
3.40 "Комната смеха". (12+).

НТВ

6.00 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
8.00 "Сегодня".
8.15 Лотерея "Русское лото Плюс".
8.45 "Их нравы".
9.25 "Едим дома!"
10.00 "Сегодня".
10.20 "Чудо техники". (12+).
10.55 "Кремлевские жены".
12.00 "Дачный ответ".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Своя игра".
14.10 "Следствие вели..."
15.00 Т/с "Угро 5". (16+).
16.00 "Сегодня".
16.15 Т/с "Угро 5". (16+).
19.00 "Сегодня".
19.25 Детектив "Грязная работа. Дело хирурга".
23.00 "Враги народа".
23.55 "Остров". (16+).
1.20 "Как на духу". (16+).
2.20 "Дело темное". (16+).

ТВЦ

5.30 Х/ф "Там, на неведомых дорожках..."
6.40 М/ф "В лесной чаще", "Высокая горка", "Олень и волк".
7.30 "Фактор жизни".
8.05 Т/с "Мамочки" "Триумф психоанализа".
10.00 "Барышня и кулинар". (6+).
10.30 Д/ф "Карел Готт и все-все-все!" (12+).
11.30 "События".
11.45 Детектив "Сицилианская защита". (12+).
13.35 "Смех с доставкой на дом". (12+).
14.20 "Приглашает Б. Ноткин". Е. Подкаминская.
14.50 "Московская неделя".
15.20 Т/с "Похождения нотариуса Неглинцева" "Исчезнувшее завещание" "Недолгая рента".
17.20 Х/ф "Берега". (12+).
21.00 "В центре событий".
22.00 Т/с "Инспектор Линли". "Знай врага своего". (12+).
23.50 Х/ф "Гангстеры в океане". (16+).
2.35 Д/ф "Травля. Один против всех". (16+).
4.10 Д/ф "Завещание императрицы Марии Федоровны". (12+).

СТС

6.00 М/ф "Сказка про лень".
7.15 М/с "Пингвиненок Пороро". (6+).
7.35 М/с "Куми-куми". (6+).
8.00 М/с "Макс Стил". (12+).
8.30 М/с "Флиппер и Лопака". (6+).
9.00 М/с "Макс. Динотерра". (6+).
9.35 М/ф "Лерой и Стич". (
11.00 Снимите это немедленно! (16+).
12.00 Успеть за 24 часа.
13.00 Комедия "Эволюция".
14.55 Шоу Уральских пельменей. Пель и Мень смешат на помощь
16.00 6 кадров. (16+).
16.30 Шоу Уральских пельменей. Адам в хорошие руки. (16+).
18.30 Боевик "Пятый элемент". (16+).
20.55 Мелодрама "Привидение". (США). (16+).
23.20 Шоу Уральских пельменей. Пель и Мень смешат на помощь .(16+).
0.20 Большой вопрос. (16+).
0.55 Триллер "Супер 8". (США). (16+).
2.55 Т/с "Закон и порядок. Преступное намерение". (16+).
4.30 М/ф "Ивашка из дворца пионеров".
5.45 Музыка на СТС. (16+).

REN TV

5.00 Т/с "Охота на Вервольфа". (16+).
8.30 Концерт "Трудно жить легко". (16+).
10.30 Т/с "Хозяйка тайги".
1.00 Х/ф "Пьяный рассвет". (США). (16+).
3.15 Х/ф "Дело о пеликанах". (США). (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

8.00 М/ф: "Приключения поросенка Фунтика", "Про мамонтенка", "Бюро находок", "В некотором царстве".
10.00 "Сейчас".
10.10 "Истории из будущего"
11.00-17.05 Х/ф "Платина"
18.00 "Главное".
19.40-2.05 Х/ф "Платина"
2.55-5.00 Х/ф "Обратной дороги нет"

КУЛЬТУРА

6.30 Канал "Евроньюс".
10.00 "Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым".
10.35 Х/ф "Большая жизнь".
12.10 "Легенды мирового кино". Б. Андреев.
12.35 Д/ф "Дикая природа Германии". "Обитатели лесов".
13.30 Финал V международного конкурса оперных артистов Галины Вишневской.
14.45 Х/ф "Остров".
16.40 Д/ф "России древний исполин".
17.20 Х/ф "Биндюжник и король".
20.05 "Искатели". "Люстра купцов Елисеевых".
20.50 Творческий вечер Юрия Стоянова в Доме актера.
21.50 Опера "Сельская честь".
23.20 Х/ф "Пловец". (Грузия).

17.20 Х/ф "Биндюжник и король"

0.30 "Jazzprofi-35". Гала-концерт звезд российского джаза.
1.45 М/ф "Лифт".
1.55 Д/ф "Дикая природа Германии". "Обитатели лесов".
2.45 Ф. Шопен. Баллада µ1. Исполняет Ф. Кемпф.

ДОМАШНИЙ

6.30 М/ф.
7.00 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
7.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).
8.00 Полезное утро. (16+).
8.30 М/ф.
9.20 Х/ф "Старик Хоттабыч". (6+).
10.50 Т/с "Великолепный век". (Турция). (16+).
18.00 Т/с "Она написала убийство". (США). (16+).
19.00 Т/с "Великолепный век". (Турция). (16+).
22.45 Одна за всех. (16+).
23.00 Одна за всех. (16+).
23.30 Мелодрама "Сестренка". (Россия - Украина). (16+).
1.20 Мелодрама "Одна ошибка". (Индия). (16+).
3.55 Сладкие истории.
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ТВ-3

6.00 М/ф.
7.30 Х/ф "Летние впечатления о планете Z".
10.30 Х/ф "Ученик Мерлина". (США - Канада).
14.15 Х/ф "Супермен 2".
16.45 Х/ф "Ромео должен умереть". (США). (16+).
19.00 Х/ф "Каратель". (США). (16+).
21.30 Х/ф "Каратель: Территория войны". (США). (16+).
23.30 Х/ф "Смерти вопреки". (США). (16+).
1.30 Х/ф "Ниндзя-убийца". (США). (16+).
3.30 Х/ф "Баллада о доблестном рыцаре Айвенго".
5.15 М/ф.

СПОРТ с 7 ПО 13 ИЮЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

5.00 Х/ф "Путь". (16+).
7.00 "Панорама дня".
9.50 "Наука 2.0".
10.25 "Наука 2.0".
10.55 "Наука 2.0".
11.25 "Моя планета".
12.00 "Большой футбол".
12.20 Футбол.
14.35 Футбол.
16.50 "Большой футбол".
17.20 "Профес/ бокс".
19.00 Х/ф "Три дня лейтенанта Кравцова". (16+).
22.45 "Большой футбол".
23.40 "Наука 2.0".
0.10 "Наука 2.0".
0.45 "Наука 2.0".
1.15 "Моя планета".
1.45 "24 кадра". (16+).
2.15 "Наука на колесах".
2.50 "Угрозы современного мира".
3.20 "Угрозы современного мира". ГМО.
3.50 "Диалоги о рыбалке".
4.20 "Язь против еды".

ВТОРНИК

5.05 Х/ф "Ноль-седьмой" меняет курс". (16+).
7.00 "Живое время. Панорама дня".
8.50 "Моя рыбалка".
9.20 "Диалоги о рыбалке".
9.50 "Наука 2.0". НЕпростые вещи. Шина.
10.25 "Наука 2.0". НЕпростые вещи. Автомобильные диски.
10.55 "Наука 2.0". НЕпростые вещи. Автомобиль.
11.25 "Моя планета". Человек мира. Корейский дневник.
12.00 "Большой футбол".
12.20 Футбол. ЧМ. .
14.35 Футбол. ЧМ. Т
16.50 "Большой футбол".
17.20 "Смешанные единоборства". (16+).
19.00 Х/ф "Клад могилы Чингисхана". (16+).
22.45 "Большой футбол".
0.00 "Наука 2.0". НЕпростые вещи. Шина.
0.35 "Наука 2.0". НЕпростые вещи. Автомобильные диски.
1.05 "Наука 2.0". НЕпростые вещи. Автомобиль.
1.35 "Моя планета". Максимальное приближение. Италия.
2.00 "Большой футбол".
2.30 "Моя рыбалка".
3.00 "Диалоги о рыбалке".
3.35 "Язь против еды".
4.05 "Рейтинг Баженова". Человек для опытов. (16+).

СРЕДА

7.00 "Живое время. Панорама дня".
8.50 "Диалоги о рыбалке".
9.20 "Язь против еды".
9.50 "Наука 2.0".
10.55 "Наука 2.0".
11.25 "Моя планета".
12.00 "Большой футбол".
12.20 Футбол. ЧМ.
14.35 "24 кадра". (16+).
15.10 "Наука на колесах".
15.40 "Рейтинг Баженова". Могло быть хуже. (16+).
16.15 Х/ф "Красная площадь". (16+).
19.55 "Большой футбол".
20.25 Футбол. ЧМ.
22.45 "Большой футбол".
0.00 "Наука 2.0". Агрессивная среда. Высота.
1.00 "Наука 2.0". Опыты дилетанта. Трубочист.
1.35 "Моя планета". Максимальное приближение. Португалия.
2.00 "Большой футбол".
2.30 "Полигон". Тяжелый десант.
3.00 "Полигон". Артиллерия Балтики.
3.35 "Рейтинг Баженова". Человек для опытов.
4.05 "Рейтинг Баженова". Могло быть хуже. (16+).

ЧЕТВЕРГ

4.40 Футбол. ЧМ. 1/2 финала. Трансляция из Бразилии.
7.00 "Живое время. Панорама дня".
8.50 "Полигон". Авианосец.
9.20 "Полигон". Разведка.
9.50 "Наука 2.0". Основной элемент. Психология спорта.
10.25 "Наука 2.0". Основной элемент.
10.55 "Наука 2.0". .
11.25 "Моя планета". Человек мира. Бурунди.
12.00 "Большой футбол".
12.20 Футбол. ЧМ.
14.35 "Наука 2.0".
15.10 "Наука 2.0".
15.40 "Наука 2.0".
16.15 Х/ф "Красная площадь". (16+).
19.55 "Большой футбол".
20.25 Футбол. ЧМ.
22.45 "Большой футбол".
23.40 "Наука 2.0".
0.10 "Наука 2.0".
0.45 "Наука 2.0".
1.15 "Моя планета".
1.45 "Рейтинг Баженова". Самые опасные животные.
2.20 "Рейтинг Баженова". Законы природы.
2.50 "Полигон". Оружие снайпера.
3.25 "Полигон". Боевые вертолеты.

ПЯТНИЦА

5.00 Х/ф "Кандагар". (16+).
7.00 "Живое время. Панорама дня".
8.50 "Рейтинг Баженова". Человек для опытов.
9.20 "Рейтинг Баженова". Могло быть хуже. (16+).
9.50 "Наука 2.0".
10.25 "Наука 2.0".
10.55 "Наука 2.0".
11.25 "Моя планета". За кадром. Китай. Рыбалка с бакланами.
12.00 "Большой футбол".
12.20 Х/ф "Погружение".
15.55 "Рейтинг Баженова". Могло быть хуже. (16+).
16.30 "Рейтинг Баженова". Война миров. (16+).
17.00 "Рейтинг Баженова". Человек для опытов.
17.30 Х/ф "Мы из будущего". (16+).
19.55 "Большой футбол".
20.25 Пляжный футбол.
21.30 "Смешанные единоборства".
0.00 "Большой футбол".
0.30 "Наука 2.0". На пределе. (16+).
1.05 "Наука 2.0". НЕпростые вещи. Английский чай.
1.35 "Наука 2.0". ЕХперименты. Эти непростые животные.
2.05 "Моя планета". За кадром. Китай. Рыбалка с бакланами.
2.40 "Моя планета". Человек мира. Корейский дневник.
3.40 "Моя планета". Человек мира. Бурунди.

СУББОТА

5.00 "Моя планета". За кадром. Узбекистан. Бухара. Эхо веков.
5.30 "Моя планета". Страна.ru.
6.05 "Моя планета". Максимальное приближение. Неаполь.
6.35 "Моя планета". Максимальное приближение. Сардиния.
7.00 "Живое время. Панорама дня".
7.55 Футбол. ЧМ. 1/2 финала. Трансляция из Бразилии.
9.55 Футбол. ЧМ. 1/2 финала. Трансляция из Бразилии.
12.00 "Большой футбол".
12.20 "24 кадра". (16+).
12.55 "Наука на колесах".
13.25 "Рейтинг Баженова". Война миров. (16+).
13.55 "Танковый биатлон".
16.05 "Большой футбол".
16.35 Х/ф "Три дня лейтенанта Кравцова". (16+).
20.25 Пляжный футбол. Евролига. Россия - Белоруссия. Прямая трансляция из Москвы.
21.30 Х/ф "Господа офицеры: Спасти императора". (16+).
23.30 "Большой футбол".
0.00 "Наука 2.0". На пределе. (16+).
0.30 "Моя планета". Человек мира. Мадейра.
1.35 "Моя планета". Максимальное приближение. Мальта.
2.00 "Большой футбол".
2.30 "Моя планета". За кадром. Тайланд.
3.35 "Моя планета". Неспокойной ночи. Гонконг.

ВОСКРЕСЕНЬЕ

4.40 Футбол. ЧМ. Матч за 3-е место. Трансляция из Бразилии.
7.00 "Живое время. Панорама дня".
7.55 "Моя рыбалка".
8.35 "Язь против еды".
9.05 "Рейтинг Баженова". Война миров. (16+).
9.40 Футбол. ЧМ. Матч за 3-е место. Трансляция из Бразилии.
12.00 "Большой футбол".
12.20 "Полигон". Дикая кошка.
12.50 Х/ф "Клад могилы Чингисхана". (16+).
16.35 "Большой футбол".
17.05 Футбол. ЧМ. Матч за 3-е место. Трансляция из Бразилии.
19.25 Пляжный футбол. Евролига. Россия - Испания. Прямая трансляция из Москвы.
20.30 Х/ф "Лига мечты". (Франция).
22.30 "Большой футбол".
23.00 "Наука 2.0". Агрессивная среда. Высота.
0.00 "Наука 2.0". Основной элемент. Психология спорта.
0.35 "Наука 2.0". Основной элемент. Механизмы боли.
1.05 "Моя планета". За кадром. Лаос.
1.40 "Моя планета". Максимальное приближение. Румыния.
2.00 "Большой футбол".
2.30 "Моя планета". Человек мира. Маврикий.
3.35 "Моя планета". Человек мира. Камбоджа.

ТНТ с 7 ПО 13 ИЮЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 -8.25 М/с
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Битва экстрасенсов".
11.30 Боевик "Идеальный шторм". (США). (12+).
14.00 Т/с "Универ".
14.30-19.00 Т/с "Деффчонки".
19.30 Т/с "Универ. Новая общага" (16+).
20.00 Т/с "Универ. Новая общага" (16+).
20.30 Т/с "Деффчонки" (16+).
21.00 Мелодрама "Папе снова 17". (США). (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката".
1.00 Х/ф "Кошелек или жизнь". (США). (16+).
2.35 Т/с "Хор". "Национальные" (16+).

ВТОРНИК

7.00 -8.25 М/с
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Битва экстрасенсов".
11.30 Мелодрама "Папе снова 17". (США). (16+).
13.30-19.30 Т/с "Универ".
20.30 Т/с "Деффчонки"
21.00 Комедия "Американский пирог 2". (США).
23.05 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.05 "Дом 2. После заката". Спецвключение.
1.05 Драма "Новый Свет".
3.45 Т/с "Хор". "Прощание"
4.40 "Салон Вероники"

СРЕДА

7.00 -8.25 М/с
9.00 "Дом 2. Lite".
10.30 "Битва экстрасенсов".
11.30 Драма "1+1".
14.00 Т/с "Универ". "От заката до рассвета"
14.30-19.00 Т/с "Интерны"
19.30 Т/с "Универ. Новая общага"
20.00 Т/с "Универ. Новая общага"
20.30 Т/с "Деффчонки"
21.00 Комедия "По прозвищу "Чистильщик".
23.00 "Дом 2. Город любви"
0.00 "Дом 2. После заката". Спецвключение.
1.00 Х/ф "Клетка 2". (США).
2.50 Т/с "Хор". "Glee-хоровод суботнего вечера"
3.45 Т/с "Живая мишень 2"

ЧЕТВЕРГ

7.00 -8.25 М/с
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Битва экстрасенсов".
11.30 Комедия "21 и больше". (США). (16+).
13.30 Т/с "Универ". "XXX"
14.00 Т/с "Универ". "Немножко беременна" (16+).
14.30 Т/с "Реальные пацаны". "День свадеб" (16+).
15.00 Т/с "Реальные пацаны". "День свадеб" (16+).
15.30 Т/с "Реальные пацаны". "Мегаместь" (16+).
16.00 Т/с "Реальные пацаны". "Бояра" (16+).
16.30 Т/с "Реальные пацаны". "Колян и молчаливый Боб" (16+).
17.00 Т/с "Реальные пацаны". "Батя" (16+).
17.30 Т/с "Реальные пацаны". "Обмани меня"
18.00 Т/с "Реальные пацаны". "Рыба" (16+).
18.30 Т/с "Реальные пацаны". "Скайп" (16+).
19.00 Т/с "Реальные пацаны". "Фото из Владивостока" (16+).
19.30 Т/с "Универ. Новая общага" (16+).
20.00 Т/с "Универ. Новая общага" (16+).
20.30 Т/с "Деффчонки"
21.00 Комедия "Бунтарка".
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". Спецвключение.
1.00 Комедия "Вскрытие инопланетянина". (Великобритания - Германия). (16+).
2.55 "СуперИнтуиция".
3.55 "Салон Вероники"
4.20 Т/с "Живая мишень 2"
5.15 Т/с "Хор". "Проект "Фиолетовое пианино"
6.05 Т/с "Саша+Маша". "Как лучше сделать ребенка" (16+).

ПЯТНИЦА

7.00 -8.25 М/с
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.30 "Битва экстрасенсов".
11.30 Комедия "Бунтарка".
13.30 Т/с "Универ". "Немножко беременна"
14.00 Т/с "Универ". "Сука любовь" (16+).
14.30 Т/с "Универ". "Кольцо" (16+).
15.00 Т/с "Универ". "Выбор Тани" (16+).
15.30 Т/с "Универ". "Развод"
16.00 Т/с "Универ". "Разведенка" (16+).
16.30 Т/с "Универ". "Лень"
17.00 Т/с "Универ". "Трудности перевода" (16+).
17.30 Т/с "Универ". "Последний шанс" (16+).
18.00 Т/с "Универ". "Вспомнить все" (16+).
18.30 Т/с "Универ". "Шепоты и крики" (16+).
19.00 Т/с "Универ". "Лучший друг" (16+).
19.30 Т/с "Универ. Новая общага" (16+).
20.00 "Comedy Woman".
21.00 "Комеди Клаб". (16+).
22.00 "Comedy Баттл. Суперсезон" (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". Спецвключение.
1.00 "Не спать!" (18+).
2.00 Боевик "Мстители".
3.45 "СуперИнтуиция".
4.45 "Салон Вероники"

СУББОТА

7.00 -8.25 М/с
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.00 "Два с половиной повара. Открытая кухня".
10.30 "Фэшн терапия" (16+).
11.00 "Школа ремонта".
12.00 "Страна в Shope".
12.30 "Такое Кино!" (16+).
13.00 "Comedy Woman".
14.00 "Comedy Woman".
15.00 "Comedy Woman".
16.00 "Comedy Woman".
17.00 Т/с "Деффчонки"
17.30 Т/с "Деффчонки"
18.00 Т/с "Деффчонки"
18.30 Т/с "Деффчонки"
19.00 Т/с "Деффчонки"
19.30 Т/с "Деффчонки" .
20.00 Х/ф "Прекрасные создания". (США). (12+).
22.25 "Комеди клаб. Лучшее" (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". Спецвключение. (16+).
1.00 "Такое Кино!" (16+).
1.30 Боевик "Наемные убийцы".
4.05 "Дом 2. Город любви".
5.05 Т/с "Саша+Маша". "Переезд" (16+).

ВОСКРЕСЕНЬЕ

7.00 Т/с "Счастливы вместе". "Груди детям не игрушка" (16+).
7.35 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Домашний вредитель. Перезагрузка компьютера" (12+).
8.05 М/с "Губка Боб Квадратные штаны". "Наивные штаны. Семь пятниц" (12+).
8.30 М/с "Пингвины из "Мадагаскара". "Кошачья страсть. Бурная реакция" (12+).
9.00 "Дом 2. Lite". (16+).
10.00 "Школа ремонта". (12+).
11.00 "Перезагрузка". (16+).
12.00 "Comedy Баттл. Суперсезон" (16+).
13.00 "Stand up" (16+).
14.00 Х/ф "Прекрасные создания". (США). (12+).
16.30 -21.00 "Комеди Клаб". (16+).
22.00 "Stand up" (16+).
23.00 "Дом 2. Город любви". (16+).
0.00 "Дом 2. После заката". Спецвключение. (16+).
1.00 Триллер "Отважная".
3.25 "Дом 2. Город любви".
4.25 "СуперИнтуиция". (16+).

Т/с "Универ"

Программа гьазурайди - Н.Рашидова

Небраска штатдай тир Ричард Рейнхолд ва Карла Рей Эллиоттри Дагъустандин госпедуниверситетдин Дагъустандин филологиядин факультетда кIелзава

Америкавийрин мурад

Мегьамед ИБРАГЬИМОВ

Гьеле дегь девирра Кавказда гзаф чIалар хьуникай риваятар авай. И делил грекрини римлуйри, арабрини персери, Европадин хейлин географри къейднава. Гьа са вахтунда чпин къейдера чIаларин кьадар абуру 70-далай 300 кьван къалурзава. Арабрин X асирдин тарихчи Масудиди "Кавказдин дагъ - чIаларин дагъ" лагьанай. Гьакъикъатдани, гьакI я. Кавказда авай чIаларин са пай тек са Дагъустандал ацалтзава.

Дагъустандин чIалари къецепатан хейлин алимрин, тарихчийрин фикир желбна. XIX асирдин эхиррай Австриядин алим Р.Эркерта Венада немс чIалал "Кавказдин дувулдин чIалар" тIвар алай ктаб чапдай акъудна. Ана Дагъустандин чIалар ахтармишуниз кьетIендиз фикир ганва. 1928-йисуз А.Дирра немс чIалал "Кавказдин чIалариз гьахьун ва абур чирун" кIвалах акьалтIарнай. Дуьньядин кьвед лагьай дяведилай кьулухъ къецепатан уьлквейрин алимрин арада Дагъустандин чIалариз авай итиж иллаки артух хьана. Дагъустандин чIалар ахтармишунал Германиядай - Й.Бехерт, Г.Фенрих, В.Шульце, Б.Комри, Франциядай - Ж.Шарашидзе, К.Чехофф, Голландиядай - К.Эберлинг, Хельма ванн ден Берг, Англиядай - С.Крипс ва масабур машгъул хьана.

Чи чIалаз итиж ийизвайбурни авачиз туш. Месела, лезги чIал ахтармишай алимрикай рахайтIа, са шумуд йис идалай вилик "Лезги газетдин" редакциядиз Москвадай профессор Михаил Алексеев атанай. Чи чIалан сирер чирунихъ галаз сад хьиз, адавай лезги чIалал хъсандиз рахаз жезвай. Адалай вилик редакциядиз Европадай кьве алим - Хаспельмат, ахпа Моорни мугьман хьанай. ЧIал ахтармишзавай абурни лезги чIалал рахазвай. Гила, мумкин я абуру лезги чIалай диссертациярни хвенва жеди.

Къейд ийин хьи, къецепатан уьлквейрай Дагъустандин чIалариз фикир гузвай инсанар къенин юкъузни дуьшуьш жезва. США-дин Небраска штатдай тир **Ричард РЕЙНХОЛД** ва **Карла Рей ЭЛЛИОТТРИ** цIинин йисуз Махачкъалада Дагъустандин госпедуниверситетдин Дагъустандин филологиядин факультетдин 1-курс акьалтIарзава. Малум хьайивал, абуру авар чIал чирзава. Мукьвара заз Ричардахъ галаз гуьруьшмиш жедай мумкинвал хьана ва за адаз са шумуд суал гана.

▪ **Ричард, Дагъустанда хейлин чIалар ава. Абурукай чирун патал авар чIал хкягъун квехъ галаз алакъалу я?**

- Дагъустанда гзаф чIалар авайди чаз Интернетдай малум хьана. Авар чIал хкягъунин себеб ам я хьи, Дагъустандин чIаларин арада виридалайни четинди гьам я. Идалай гъейри, республикада кьадардал гьалтайла виридалайни чIехи халкь авар миллет я. Эгер чаз вири чIалар чирдай мумкинвални къуватар авайтIа, чна и кардикайни менфят къачудай.

▪ **Дагъустандин чIаларикай садал рахаз чирдай фикирдал куьн гьикI атана?**

- Зунни Карла кьведни лингвистар я. Мумкин я и карди чи кьисметарни сад авуна. ЧIалал чун гьеле хайи Ватанда амайла машгъул тир. Чаз неинки хайи, гьакIни маса чIаларни итижлу я. Вучиз ятIани, чаз Дагъустандин чIаларикай сад чирдай гьевес хьана. Дагъустан дуьньядин аламатдин пипIерикай сад я. Дагъларин уьлкве чIаларин хазина хьунилай гъейри, адахъ къадим тарих, девлетлу мединият, дувулар агъзур йисарин деринра авай адетар ава. Дагъустандин чIаларин хизан дуьньядин чIаларин дестейрин арада четинбурукай сад я. Чна четин рехъ хкяна. Гзаф зегьмет чIугуна арадал атай нетижа гьакьван багьани жеда, кIанни.

▪ **ЧIал чириз четинзавани?**

- Чун Дагъустандиз 2011-йисуз атана. Кьве йисан къене гьар юкъуз урус чIал чирунал машгъул хьана. Чун патал йикъа кьве тарс тешкилзавай. Тарифдай гьалда чизвачIани, чаз урус чIал чир хьанва. Авар чIалан тарсарни чаз Россиядин кьилин чIалалди гузва. Чаз авар чIалан алфавитдин саки вири гьарфар чизва. РикIелай алат тавун патал мукьвал-мукьвал алфавит тикрарзава. Хиве кьан, бязи гьарфар сивяй акъуддайла гзаф четин жезва. Са гьарф са шумуд жуьреда сивяй акъудзава. Ибур чIалан кьетIенвилер я. Чун абурал кьару я. Авар чIалан тарсар чаз тежрибалу муаллимри гузва. Абурун куьмекдалди чун чи макьсаддив агакьдайдак за еке умудар кутунва.

▪ **ЧIал дериндай чир хьун патал квез халкьдин адетар чир хьунилай хейлин шартIар аслу я...**

- И кар чнани кьатIана. Гьавиляй чун шегьерда мукьвал-мукьвал аваррин хизанриз мугьман жезва. Милли кухня иллаки бегенмиш я. Зи юлдашдиз дагъвийрин рикI алай хуьрек - хинкIар ийизни чир хьанва. ХинкIар, аш, афарар гила чи рикI алай хуьрекриз элкъвенва. Лугьун лазим я, дагъвияр зурба ватанпересар я. Гьар са хизанда, гьар са кIвале чун хайи Ватанда хьиз кьабулна. Абуру чаз гайи кьван савкьатар, авур кьван алхишар вуч я! Гзафбуру чаз дагълух районризни теклифзава. Гьелелиг анриз фенвачIани, Дербент шегьер чна къужахламишна. И шегьер чаз Дагъустанда чун фейи шегьеррикай виридалайни хуш хьана. Гатун вахтунда чаз дагъларизфидай ниятар ава. Гележегда, чIал чирайдалай кьулухъ, дагъларя яшайиш кутуна амукьайтIани жеда. Гьелелиг и месэла чна веревирдна акьалтIарнавач.

▪ **Квез рикIивайни Дагъустанда амукьиз кIанзавани?**

- Эхь, Дагъустан чаз хайи къул кьван багьа хьана. Ина авай инсанарни гьуьрмет-хатур чидайбур я. Чахъ курсуна гьакьван дустар ава. Зи фикирдалди, чун ина амукьда. Амма исятда чи вилик акъвазнавай кьилин макьсад чIал чирун я. Гуьгъуьнлай авар чIалан тарсар гуз кIвалахда.

Университетда Ричардаз Рич лугьузва. Адаз икI лугьуникай хушни къвезва, Америкадани адан тIвар Рич тир. Дагъустанвийрин тIварар сивяй акъудиз америкавийриз четин жезва. Са сеферда муаллимдин фамилиядин ван хьайила, абуруз ам тIвар, бубадин тIвар, фамилия вири санал хьиз хьана. Абдулгьамидова тек са фамилия тирди кьатIай абур гьейран хьана амукьнай. Къейд ийин хьи, америкавийрин жегьил хизанда Оливер тIвар алай аялни чIехи жезва. Дербентда абурун ватанэгьли-америкави яшамиш жезва. Абур мукьвал-мукьвал адаз мугьман жезва. Сифтедай абур вуздин общежитида яшамиш жезвай, алай вахтунда кIвал кирида кьунва. Къецепатан уьлкведай атанвай студентриз авар чIал чирзавай муаллимрикай сад тир **Мадина Мегьамедосмановнади** абурукай хуш келимаяр лугьузва: "*Ричардахъни Карладихъ чIал чирдай чIехи къаст ава. Аламат жедай кар ам я хьи, Ричарда гьич са тарсни ахъайзавач. Карладин хиве исятда гъвечIи бала гьатнава. Адахъ галаз чна кьилди кIвале кIвалахзава. Эгер абурухъ авай гьевес квахь тавуртIа, са шакни алачиз, абурувай михьидаказ авар чIалал рахаз жеда. Дагъустанвийри ингилис чIалар тIимил чирзавани кьван...*"

Чи мурадни Ричардни Карла чпин мураддив агакьун я. Хайи чIалариз артух фикир тагузвай къенин йикъан жегьилри авар чIал чирзавай америкавийрилай чешне къачунайтIа хъсан жедай.

Дамахда за

ЧИ МЕКТЕБРА

Маяханум АБАСОВА,
РД-дин лайихлу муаллим

Дамахда за, дамахда,
Зи зегьметдин бегьердал.
Кхьида за, кхьида
Зи гъиле авай къелемдал.

Эхь, бес дамахдачни, кхьидачни? Жува тербия гайи аялди къе захъ галаз, къуьн-къуьне туна, чешнелудаказ кIвалахайла, гьелбетда, кхьида...

Зи ихтилат Мегьарамдхуьруьн райондин чи Хважа-Къазмайрин М.Къазиеван тIварцIихъ галай, **ЭСЕДОВА Рафината** регьбервал гузвай школада кIвалахзавай лезги чIалании литературадин муаллим **РАМАЗАНОВА Марият Къухмазовнадикай** физва. Гьар са кIелунин йис ам пажезва. М.Рамазановади вичин намуслу зегьметдалди чи школадин тIвар виниз акъудзава.

Марият Къухмазовнади гьар са кIвалах пландик квез, тешкиллувилелди кьиле тухуда. Месела, "Эхиримжи зенг" мярекатдиз атанвай мугьманар, школадин руководителар, диде-бубаяр, муаллимар аялар адалай рази яз амукьна ва 11-класс куьтягьзавай аялриз шад межлис гурлу капаралди тебрикна.

М.Рамазанова профсоюздин организациядин руководителни я. Ада муаллимар паталдини еке зегьмет чIугвазва. Гьар йисуз абуруз ял ягъун, сиягьатар тешкилзава. КьетIен фикир яшлу муаллимриз гузва, абурун руьгь инжиклу ийизвач, абур адалай гзаф рази я.

Марият Къухмазовна хьтин бажарагълу муаллимар чи мектал метлеблуди жеда. Марият, галатун тийижиз, вичин чирвилерин булахда яд артухарзавай, гьакъисагъвилелди зегьмет чIугвазвай муаллимрикай сад я. Ада тарсар гузвай аялрихъ дерин чирвилер жезва, абуру школада, районда, республикада кьиле тухузвай олимпиадайра лезги чIалайни литературадай 1,2,3-чкаяр кьазва, абур, кIелунин йис акьалтIардайла, гьуьрметдин грамотайриз лайихлу тебда мадни ава. Урус чIалан тарсар гузвай муаллимризни гаф авач: Маллаева А.А., Шихрегьимова С.А., Наруллаева Ф.Г., тарихдин муаллим Улуханова Н.К., биологиядин муаллим Рустамова М.М. Абуру тарсар гузвай аяларни олимпиадайра гъалиб жезва.

Гьуьрметлу выпускникар, квез уьмуьрдиз сифте кам къачун мубаракрай. Къуй куь гележег экуьди, бахтлуди хьурай!

11-класс куьтягьнавай аялар

Абитурентар патал

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

И йикъара образованидин ва илимдин хилел гуьзчивал тухузвай федеральный къуллугъди (Рособрнадзор) урус чIалай ва математикадай вузра кIелиз кIанзавайбур кьабулунин агъа кIанин кьадардин баллар тайинарна, - хабар гузва пресс-къуллугъди. "Вузра бакалавриатдин ва пешекардин программайра баллрин агъа кIанин кьадардин дережа урус чIалай виликдай авайвал - 36 балл ама, математикадай - 24 балл -тестикьарна Рособрнадзордин пресс-къуллугъди. Конкурс тухун патал вузриз общеобразовательный предметрай агъа кIанин кьадар эцигдай ихтияр ава, амма ам Рособрнадзорди тайинарнавайдалай агъузди хьана виже къведач.

Жуьреба-жуьре категорийрин абитуриентривай вузрик ЕГЭ-дин нетижайралди, гьакIни вузди кьилди тухудай гьахьунин экзаменрин нетижайралди экечIиз жеда. Гьар са имтигьандин нетижадиз, ЕГЭ-дин нетижайриз хьиз, 100 баллдин шкаладай къимет гуда.

Амай предметрай агъа кIанин кьадардин баллар дегиш хьанвач - физикадай - 36 балл; химиядай - 36; информатикадайни ИКТ-дай-40; биологиядай -36; тарихдай - 32; географиядай - 37; обществознанидай - 39; литературадай - 32; къецепатан уьлквейрин чIаларай - 20.

Виликдай Рособрнадзорди сад тир госэкзамендин кIанин кьадар математикадай 24-лай 20 баллдив, урус чIалай 36-лай 24 баллдив агакьна тIимиларна.

Рособрнадзорди гъавурдик кутурвал, ам предметрай агъа кIанин кьадардин баллар къачуз гзаф выпускникрин тIем агакьзавачирвилихъ галаз алакъалу яз авур кар я.

КIанин кьадар агъузарунин, экзаменар михьивилелди ва дуьзгуьндаказ тухунин нетижада цIи школьникривай чпин аттестатар са ахьтин еке гуж акьалт тавуна вахчуз жеда.

ЧИ ГАЗЕТ КХЬИЗВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

Беневша МЕГЬТИЕВА

Дуьнья

Уьмуьр физва, гуьгьуьл я дар,
Вилерай физ туькьуьл накъвар,
Агудиз зав йифер залан,
Секин туш зун кІвалин къулав.

Фана дуьнья, фана дуьнья,
ГьикІ ийин ваз ислягь дуьа?
Кузва на зун, кузва, валлагь,
Илан гвай хьиз я заз къвалахъ.

Дуьнья, къе вахъ чІугваз гьайиф,
Зи чан михьиз жезва зайиф.
Дуьз хъфизмач инсанрин кам,
Зурбади я на гузвай гъам.

Тарай шаддиз билбил рахаз,
Кхьизва за яргъи кагъаз.
Гзаф авур къе зи дердер
Вакай я зи веревирдер.

Инсанар куьз ийиз дили,
Рахурда на цавар вили.
Ягъун, кьиникь - са мусибат,
Амач чилихъ ягь, муьгьуьббат.

Эх хъжезмач

Бахтуни чин къалур тийиз,
Фена гьикьван йисар, чІавар!
Са низ ятІа девлет пайиз,
Будала тир экуь цавар.

Уьмуьрдин са юкь атІана,
Чилерал гатфар хтана.
Хиялри зун лап гатана,
Вуч патал я дуьнья ихьтин?

Цаварай за затІ гуьзетнач,
Аси тахьуй, за гьуьжетдач.
Гьабурузни за минетдач,
Инсанрикай я зи фикир.

И дуьньяди гьахъ квадарна,
Табни керчек какадарна,
Са вад стІал бахт кІвадарна.
Мадарадин амал яни?

Беневшадин квахьна кфун,
Нез хъжезмач я фу, къафун.
Бахтуниз зун гьа икІ акун
Завай гила эх хъжезмач.

Афгъанистандин цІа

Лезгистанда хайибур,
Дяведин цІа кайибур,
РикІелай гьикІ алудда,
Хиялдай гьикІ акъудда?!

Афгъанистан лугьудай
Чара чилел вуч алай,
Аниз аскер тухудай,
ЧІехидал вуч гуж алай?

Ихьтин власть жедани,
ЦІуз вегьедай балаяр,
И гьал виже къведани,
Хуьдай яргъал чкаяр?

Къе чилерал къекъвезва,
Сад гъил, сад кІвач галачиз.
Мадни са вуж хквезва,
Инсандин гьал алачиз.

Яран сувар

Яран сувар къе ни кьиле
ТухузватІа, заз лагь куьне?
Хъвазва ички - чехир, эрекь,
Амач адахъ къайда герек.

Гьа са лезги чилер ама,
Жемятарни хуьрер ама.
Садакни дуьз шадвал кумач,
АкІ аквада, сувар кІамач!

Сада гьисаба кьазва ам,
Садаз кирсдиз аквазва ам.
Сад-вад цІамни кІарас кана,
Ихьтинди сувар хьана!

Аялрин кІеретІар хуьре
Къекъуьн рикІел хкваш куьне.
Яру гъалар гъилихъ жедай,
Яран суфра вилик жедай.

Гуьзетдай вун кІвале-кІвале,
Къекъвез цІун чІикь аваз гъиле,
Яшдиз чІехид, куьлуь, ири...
Вилик кума къе зи вири.
Сувариз хас гафар лугьуз,
Жедай халкь ам кьиле тухуз.

* * *

Гьар жуьмядиз къвез ви сурал,
Вилин накъвар вегьез хурал,
Дарман тежер гана ваз тІал,
На вуч зурба дерт гана чаз,
Инсафнач хьи ажалди ваз.

Вун тир, диде, чи кьилел къав,
На хиялрин пар гана чав,
Чил кІеви я, кьакьан я цав,
На вуч зурба дерт гана чаз,
Инсафнач хьи ажалди ваз.

Аяларни хьанва сефил,
Дуьньядикай ханва гуьгьуьл,
Вун тир диде чи эрчІи гъил,
На вуч зурба дерт гана чаз,
Инсафнач хьи ажалди ваз.

Дерт къати яз кузвай рикІин,
Акъалтна ви хурал ирин,
Чан малаик диде ширин,
На вуч зурба дерт гана чаз,
Инсафнач хьи ажалди ваз.

Беневшади кхьиз гафар,
Вилерай физ къайи накъвар,
Кьуьд хьиз къвезва чаз и гатфар,
На вуч зурба дерт гана чаз,
Инсафнач хьи ажалди ваз.

САИРАТ

* * *

Суфатдал фурс мийир, кьиле гар аваз,
Гьар са кардин кІалубда ви кьар аваз,
Къимет хьуй вал барабар тир алтундихъ,
Уьтквембурун арада ви тІвар аваз!

* * *

Туькьуьлвилер авачиртІа рикІерихъ,
Гекъигдай за, инсанар, куьн цуькверихъ...
Вучиз квелай са чипІинин артух кас
КІанзава квез кутаз, ялна чилерик?

* * *

Гьуьлуьн чиркер михьда кьакьан лепеди,
Руквар, кьалар цІурурда, къваз, живеди...,
Намусдал ви мукъаятвал тахьайтІа,
КьацІурда вун кткай стІал лекеди!

* * *

Вахт ракъурна на, чарпайдал ярх хьана,
Багъманчидиз берекатлу багъ хьана.
Кагьулвал чи уьзуьррин бине я,
ЧІиж хьиз хьухь вун, кІан ятІа чан сагъ хьана!

* * *

Пис гаф лугьуз, на кьулухъди элкъуьриз,
Япун перде жедач цІийиз туькІуьриз…
Уьмуьр кІватІ я краринни чІаларин -
Яшамиш хьухь, рикІерик экв куькІуьриз.

* * *

Гъилер ама куьн захъ, кьве цІар кхьизвай,
Вилер ама, явашдаказ туьхуьзвай.
Рекьидалди хуьда за руьгь къуватда,
Чефте гьализ жезмач рикІел чкІизвай...

* * *

Акурла вун, хундуз хьтин,
Я са бубат тан авачиз,
Крар кацин, хесет кицІин,
Жедач югъ ви ван алачиз.

Ава ви кІвач чиркин геле,
ЧІур хъхьанва михьиз келле,
Ашнаяр тваз есирвиле,
ГьисабайтІа, сан авачиз.

На чукІурна шумуд хизан,
Къал квахьзамач кІваляй шазан,
ГанайтІа ваз пая хъсан,
Квахьдай хьи вун кам амачиз.

Намуссуздахъ фидач кьиле,
Са кІус фикир ая куьне!
Рекьида фад адан гьилле,
Илигнавай къван авачиз…

* * *

Гьа вун хьтин бязибуруз
Лап рикІин са нур хьанва вун,
Четин гьалда авайбуруз,
Чан зурзуриз, фул хьанва вун.

Я амач вахъ гьуьрмет, хатур,
Дуьз гафункай къвез ваз хъутур,
Инсан, ви нефс тежез ацІур,
Вучиз акьван чІур хьанва вун?

Гайи яшда и са куьруь
КуьцІуьриз на вакай вири,
Хизандизни тийиз чими,
Хкахьнавай къул хьанва вун.

Саиратахъ амач аман,
Эхиз тежез крар яман,
Эхир кьил гъваш рикІел жуван!
Вучиз зигьин-кур хьанва вун?

* * *

ЧІехи пулар хьуналд гъиле,
Дуьнья квевай кьаз жедани?
Къаткурдайла сурун къене,
Мулкар гьана тваз жедани?

Гьатна кьама, къат хьана, пи,
Челег-руфун дамах я куь,
Халкьдин жибин ийиз ичІи,
Ихьтин гужа таз жедани?

Рахазва жал зун гьакІ яраб,
АматІа кас гудай заз яб?
Ни авурай куь гьахъ-гьисаб,
Къанун са квев гваз жедани?

* * *

Эй, бендерар, малкамутар,
Гьа чанариз цІай атуй куь!
КуьцІенва хьи квекай халкьар,
Уьмуьрдиз пис къай атуй куь!

Сталина хвенай уьлкве,
НитІер хьиз, куьн чуькьвез кике...,
Акьалтнавай ветІер хьиз къе,
Гьа эверни гьай атІуй куь!

Ша, Аллагьдин мециз килиг,
ЛукІар я куь Адан гъилик!
Акъуднавай чилел чуьруьк,
Дуьньядикай пай атІуй куь!

АтІауллагь ШАМХАЛОВ,

Кьурагь райондин КІирийрин хуьр

Чубанриз шад хьана

Къе гуьлуьшан гатфар яраз,
Сабир Алиев кьиле аваз,
Чубанриз концертар гваз,
Атана куьн сагъ коллектив.

Тар язавай Тимучина,
Шадвилин хъвер аваз чина,
На лугьуди, къе чаз ина,
Мехъер хьиз я, чан коллектив.

Замидина яна чІагъан,
РикІизни хуш хьана жуван,
Гуьгьуьлар шад авур икьван,
Квез чухсагъул, чан коллектив.

Багьадин я далдамд устІар,
Шад хьунухь тир вичин къастар,
Куьн бахтлу хьуй, рикІин дустар,
Гзаф кІани, чан коллектив.

Наргуьл хала аваз кьиле,
“Чубанд мани” яна куьне,
Шадвилин сес гьатна кІвале,
Яшамишрай, чан коллектив.

Яваш-яваш къачуз нефес,
Мислимата хкажна сес,
РикІериз хуш жедачни бес?!
Шад авурла, чан коллектив.

АтІауллагь хьана лап шад,
Садра кьванни хъша куьн мад,
ХъуьтІуькайни жеда чаз гад,
Куьн акурла, чан коллектив.

Низами

Багълар юкьва кьакьан кІвалер
ТуькІуьрнава гьакьван иер,
Пехил жемир, я чан эллер,
Ваз аферин, чан Низами.

Кьакьан къавал акуна заз,
Варз къекъвезва гъедни галаз,
Мубаракрай и кІвалер ваз,
Гьакьван кІани, чан Низами.

Элкъуьрнава хандин пару,
Пехилвалда бязибуру,
Лугьузвайбур гафар кьуру
Кваз кьамира, чан Низами.

Хкажнава кьакьан цлар,
Кутунава хъсан варар,
Вири язва гьа ви гьунар,
Баркалла ваз, чан Низами.

Гьаятдава хъсан гьамам,
Вири крар хьанва тамам,
И кардални я вун хуррам,
Яшамишрай, чан Низами.

Акъудайла къуюдин яд,
Гуьгьуьлар ви хьана лап шад,
Мадни гьатда хуьре ви ад,
Вафалу дуст, чан Низами.

Низами я лап викІегь кас,
И кІвалахар вири ваз хас,
Гила кІама хъсан са свас,
Шад жедайвал чаз, Низами.

Мегьбуба ДЕГУЬШЕВА

Диде, зи гъил вав агакьзавач

Бул я рикІе лугьур гафар,
Зи гьалдикай гайтІа хабар,
КхьейтІа са саламдин чар,
Лагь, за гьикІа агакьарин?

Алукьайла дидед сувар,
Авахьда зи виляй накъвар,
КъачуртІа за савкьат паяр,
Лагь, за гьикІа агакьарин?

ГалатІа ви балайрихъ вил,
Хтулрин за яда шикил,
Яргъи ая ви чими гъил,
Лагь, за гьикІа агакьарин?

Къарихвиляй кІан хьайтІа яд,
Земзем булахдал вун алад,
Гудай ваз ам гъиляй балад,
Лагь, за гьикІа агакьарин?

Гатфар хьана, билбил рахаз,
Гьар жуьредин рангар чІугваз,
За хъчаркай афар чраз –
Лагь, за гьикІа агакьарин?

Ракъин кІаник гатун юкъуз,
Чими хьана, вун жез ажуз,
Къведай зун ваз къайи яд гуз,
Лагь, за гьикІа агакьарин?

Вун суравай чка - чІуру,
Дуьньяда зи уьмуьр - агъу,
Къацу багъдин цуьквер яру,
Лагь, за гьикІа агакьарин?

Югъ гуьлуьшан, цав я вили,
ХъуьтІуьн юкъуз хьайтІа мекьи,
Храда ваз перем чими,
Лагь, за гьикІа агакьарин?

Зул атана, бегьер я бул,
Ични чуьхвер, жумни думбул,
Хурма, анар, ципицІдин кул,
Лагь, за гьикІа агакьарин?

Майор АГЪАЕВ,

Хасавюрт райондин ЦІийи Къурушрин хуьр

А зазни ваз чидайдаз

Гатун чими назик шавгьар, ша гумир на акьван наз,
Минет я ваз , саламар твах а зазни ваз чидайдаз.
КІанивилин вилаятда вил алазва зи адал,
Ахвар амач, ашукь хьанва а зазни ваз чидайдал.
А патахъай атир гъваша, кьезил шавгьар, на бирдан,
На чир ая фикир адан - а зазни ваз чидайдан.

Ихтилата вуна адаз, чир хьуй за ваз сирайди,
Ашкъи аваз акун кІан тир а зазни ваз чидайди.
Багъда гзаф цуьквер ава, са цуьк кІан я заз анай,
Атир къвезва ам авайнай а зазни ваз чидайнай.
Цуьквер юкьва ава къе зун муьгьуьббатдикай рахаз,
РикІяй мани авахьзава а зазни ваз чидайдаз.

Зи ахваррин пачагьлугъда мукьуз жезва зун адав,
Гуьзел, назик, юкь шуькІуь тир а зазни ваз чидайдав.
ПІузар кьелечІ язва вичин, на лугьуди, я рейгьан,
Мез ширин я шербет хьтин а зазни ваз чидайдан.

Седеф сарар, чІулав чІарар, вилер язва кьве мержан,
Хуш хесият, буйни кьакьан а зазни ваз чидайдан.

Фикиррай за темен гузва пІузарриз назик адан,
Аферин хьуй иесийриз а зазни ваз чидайдан.
Гуьрчегвилив цуьквери нур туьхуьр ийизва ада,
Къекъведайла нур чукІурда а зазни ваз чидайда.
Чан кьезил гар, сир хуьз жезмач, кузва лагь на зун адаз,
Муьгьуьббатдин ялав алаз, а зазни ваз чидайдаз.

* * *

На арадал гъанва дуьнья, къуват ава вахъ,
Вун виридан иеси я, чун я ви чІалахъ.
Гьар са шейин эвел я вун, вун я гьардан руьгь,
Эхир я вун гьар са куьнин, инай - аниз муьгъ.
И бушлухрин устІар яз на, куькІуьрнава рагъ,
Чилни гъетер къурмишарна, дуьзмишнава багъ.

Я Аллагь, чун ви жумартдал хьанава мягьтел,
Гьар са куьнай вун аквада, вун ала кІвенкІвел.
КІвенкІни эхир ви гъилева гьар са затІунин,
Кьил акъудун ви крарай я гзаф четин.
И Алемдин аламатрин я вун гьакъикъат,
Вал къвазнава дуьнья вири, вахъ ава къуват.

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Хизандин бизнес

Гьикая

Экуьнахъ къарагъна гьаятдиз экъечIай Зарлишан тIебиатдин секинвили, гуьзелвили гьейранарна. Вили-вили цавун тагъда инлай-анлай гъетер кузмай. Кьуд пата лал кьенвай. Гьатта кIекерни ахвара амай хьтинди тир ва я абуру чпин хци сесерикай хуьр фадлай хабардарнавай. Гьавадин миливили, хъуьтуьлвили руьгьдиз теселли гузвай.

- Ой, Аллагь, гьикьван гуьзел, мегьрибан, лезетлу я дуьнья ихьтин берейра, са къайгъуни дерди бейнида авачирла, - лагьана Зарлишана цавуз килигиз. - Амма чна, инсанри, вучиз ятIани, сада-садан кефи хазва, рикIер тIарзава. Бязибуру нефсинин дарвазар ачухна тарашзава, къакъудзава, инсандин чандиз къастни ийизва.

Яргъай хьиз кицI элуькьна. "Туьквенчидин кицI я",- хиялна дишегьлиди, - "са вуж ятIани куьчедиз экъечIнава". КицIин ав-ав гуьзлемишай хьиз, са шумуд кIекрени секинвал чIурна. Къаншар магьледай маса тулади вичикайни хабар гана. Абурун сесерик хиперин, маларинбурни ахкатна. Хуьрел чан къвез эгечIна. Зарлишанни кал ацаз фена.

Икьван тIарамдиз, руьгь гьейранардайвал атай югь, нисинилай алатайла, суьгьуьрчиди тIвал хкуьрна, пехъивал акьалтай гьуьл хьиз, михьиз чIур хьана. Цавар чIулав булутри кьуна ва экуь югь, на лугьуди, шуьтруь шалдик акатна. Хабарсуз акъатай гару куьчейра, гьаятра гу-у-в-в-дин ван туна, хура гьатай чар-мар, руг-муг, пеш-леш цавуз акъудна. Ахпа юргъни акатна, са арадилай ам куьлуь марфадиз элкъвена.

КIвалин гагь са, гагь маса дерди тамамарзавай Зарлишана итимдикайни фикирзавай. Экуьнахъ къунши хуьруьз фенвай ам хтана ахкъатнавачир. TIилиб къванцин, харат устIар тир. И патара адан "къизилдин" гъилери хкажнавай кIвалер гзаф авай. Девлетлу са москваэгьлиди, жуванда TIилибаз вичин кIвалер эцигунни теклифнай. Касди пуд мертебадин, гьар сада дамахдай хьтин имарат арадал гъанай. Иесидин мирес лугьудай ламра кумай пул вахкун тийиз чан акъудзавай. Москвадиз зенг авурлани, "вири пул миресдив вуганвайди я, адавай вахчу" лугьуз жаваб гузвай. Ингье къени вичин гьалалдин пулунин гуьгъуьниз фенвай итим геж хьанва. Пул гьат хъувунвайтIа, ам са энгелвани тавуна хкведайди тир. Алчахди фенд кьуначтIа гьа итимдиз? Пул паталди тежезвай инсафсузвилер авани? Стхади стхадин кьилиз яд чимзавай вахтунда.

Вахт фирдавай дишегьлидик квай къалабулух артух жезвай. Эхир итим хтана. Зарлишана регьятдиз ухьт аладарна. Марфадикни акатнавай итимдиз кудай ва истивут квай икьи чай гана.

- Вахканач кицIин хци пул,- са кьве истикIан чай хъвайидалай гуьгъуьниз хъел кваз рахана TIилиб.- Банкдай пул вахчуда лагьана фейи алчах хтанач хьи, хтанач. За адан папан туьтер кьуна лагьана, эгер гьа за эцигай пуд миллиондик квай кIвалер хъиткьинна кIанзавачтIа, пака зи пул хкурай.

- Я итим, я итим, вун кими хьанваз тахьуй гьа! Чара папан туьтерни кьурла, гьелегьарни кьуна. Вуна чакай кьванни фикирзавачни? Чи эхирдикай.

- Ам за кичIе кутун патал авур амал я, ваз за гила кIвалер хъиткьинардай хьиз яни? Акван, белки, таъсир ийин ламран хциз.

- Итим, бес я а ви эцигунрин кIвалахар. Эхиримжи вахтара садани ваз дуьз пул гузвач, алдатмишзава вун, рикI тIарзава. Чаз хизандин бизнесдал машгъул хьайитIа, хъсан я.

- Вуч? - TIилиб, истикIанни къапуна эхцигна, вилер атIумна папаз килигна.

- Вуч, вуч, хизандин бизнес я ман. Чи цIийи президентди виридаз хизандин бизнесдик экечI лугьуз гьарайзава. Пуларни, куьмекарни вичи гудалда.

- Ма акI ятIа, туькIвена чи крар, къари. Зун устIар, куьнни зи фялеяр, эцигда имаратар…

- Зарафатармир, итим, за рикIивай лугьузвайди я, ийидай карни за хкянава.

- Жеч гьа? - TIилиб гьатта шад хьана.

- Эхь, эхь, за гзаф фикирна, эхир жагъана, цIегьер хуьда чна жинсинин, нек гзаф гудай. Ваз чидани, цIегьрен нек шумуд азардин дарман ятIа? Инсанар адахъ суьгьуьрдин чан хкидай цихъ хьиз къекъвезва.

- Ваъ, я кье къари, заз гьинай чир жеда, датIана къванерихъни кIарасрихъ галаз дяведа авай.

- Хъуьруьхъ, хъуьруьхъ зал, - кIамаз хьана папаз. - Фикир це садра, цIегьер лап къиметлу гьайванар я. Сад лагьайди, абуру датIана кьветхверар хазвай. Кьвед лагьайди, абурун нек таза аялриз, начагъбуруз лап менфятлу я. Пуд лагьайди, цIегьерин чIарарихъни еке игьтияж авайди я. Кьуд лагьайди, чаз ара-ара недай якни жеда. Месэла гьялнавайдай яхъ, итим. Пака фена ви дуст кавхадивай са вад гектар чил арендадиз къачу.

- Вад гектар?

- Бес ваз гьикI? ЦIегьер хуьдай уьруьшар кIанзавайди я.

Папан кьетIивал акур итимди, кьил юзуриз, хьуй лагьана.

Зарлишан пакамаз гъвечIи бизнесдин рекьяй райондин идарадиз фена, цIегьер маса къачудай, бизнес ачухдай пул къачуз.

- Я чан вах, - лагьана идарадин чIехида,- чна атай низ хьайитIани акI пулар гузвайди туш. Хизандин бизнес хъсан кар я, амма квехъ гьазуран вуч ава? ЦIегьер хуьдай тевле, чил, куьмекчияр...

- Цурни ава, куьмекчиярни, итим, зун, хва, свас, чилни арендада кьазва…

- Пара хъсан я, чан вах, гьа вуна лагьай вири шейэриз талукь вири чарар-цIарар, яни документар, куьне вири налогар ганвайвилин гьакъиндай, куьмекчийрин гьакъикъивал тестикьарзавай справкаярни акал хъувуна иниз гъваш. Ахпа чун килигда.

Зарлишанан гуьгъуьл чIур хьанатIани, гзаф справкаяр тIалабнатIани, адаз вичихъ галаз пара хъуьтуьлдиз рахай итимдик кутадай тахсир жагъанач. Куьчедилай атай низ хьайитIани абуру пул гудач кьван. Документарни герек ятIа, гьазурда ман, гваз хъфида.

Итим хтана кIвале авай, дивандал яргъи хьана, телевизордиз тамашзавай. Адан чин акурла, паб гъавурда гьатна.

- ТуькIуьрначни кар дустуни?

- Чилер вичин ваъ, спукIдин ихтиярда авайди ялда.

- СпукI вуж я эхир?

- Эгь вунни, и чи виликан совхоз, гила ам СПК я кьван.

- Фена кIандай ман а кьве чене квайдан патав.

- Лагьана гьа вунани? Ам чкадилай гьатзавай кефчибег яни? Баку - Ростовни Москов язавай, меркездиз фин-хтун регъуьн рехъ хьанвай къанмаз.

- Бес вучда чна?

- Фида ман нянихъ кIвализ. Ви мукьва-кьили я кьван, яргъал мирес.

- АкI ятIа, са уьндуьшни тухвана кIанда.

- Э, э, вири майишат тIуьна куьтягьзавай адаз кимиди чи уьндуьш тир. ГьакI фида чун. ГъвечIидаз гудай са плитка хъуьчIуьк кутур.

- Хьуй ман,- лагьана папа,- тахьайтIа адал пуд лагьай ченени хкведа.

Гена Аллагьдиз шукур, директор кIвале авай. Гуьгъуьларни ачухзавай касдин. Ичкидин ялни гелязавай. Мугьманар акурла, ам мадни шад хьана.

- Я къари, - гьарайна ада, - хех вегь, хех вегь кIвачерик, чи аваданрин устIар, миресдин рушни фадлай чинрихъ ахкъатнавачир.

- Хехер амайди яни чаз, я ширинди,- жаваб гана папа.- Маса ракьар вегьеда ман азиз мугьманрин кIвачерик.

Зарлишанан миресди вичин папаз "им гъваш, ам гъваш" лугьуз буйругъар гана. Хваш-беш, жузун-кучузун хьайидалай гуьгъуьниз Султана мугьманриз суфрадихъ теклифна. Вичизни TIилибаз коньякни цана. "Жуван кIвале жув тамада я" лугьуз, виридан сагьлугьдай хъвана, мукьвайриз алхишарна. Итимдин хесет чизвай папа эхир ам акъвазарна, мугьманрихъни яб акалун теклифна.

- Башуьсте, башуьсте, я чан ширин. Куьн гьакI акъат тийидайди чизва заз, лагь устадлу устIар, куь дерди. - Месэладин гъавурда акьурла ада гьасятда разивал къалурна. - Вижевай кар я, валлагьи, вижевай, амма мукьваяр, квез чизвани, са гектар чил арендада кьун къад агъзур манатдай акъваззавайди. Вад гектар - им виш агъзур. Акъакьдани квез?

- Я Султан тха, чахъ гьакьван пулар авайди яни? Вун гьинай рахазвайди я?

- Бес ваз гьикI авай, миресдин руш? Чна гьар чIиб алай чилелай гьукуматдиз налугар гузвайди я гьа.

- Я тха, а къад, яхцIур гектарар гвайбурувайни на гьакI къачузвайди яни? Вуч ятIани, абурун амалрай акI тирди аквазвач.

- Миресдин руш, - Султанан рахунрик виликан шадвал кумукьнач, - масадбурукай рахун инал лазим къвезвач. Вуч бурж-лу ятIа, абуруни гузвайди я. Жуванбур хьуниз килигна квез завай са тIимил кьезилвал гуз жеда.

- Сагьрай тха, бес пирзидентди чун хьтинбурувай "пуд йисуз налогар къачумир" лугьудай ихтилат гьикI хьурай?

- А уламдал атайла, квевайни къачудач за. Алай макъамда квев чил вугунин месэла талукь идарайра гьялун патал къад агъзур манат герек къведа. Пака гъваш ва са гьафтедилай квев за документни вахкуда.

Директордин гафарин ван хьайи TIилибни Зарлишан садсадаз килигна. - Пара сагьрай, Султан стха, - лагьана TIилиба, - са фикир-хиял хъийида чна. Хъша, кьинтурди, аялар чал вил алаз акъвазнавайди я.- Къарагъна ракIарихъ гьерекатай итимдин гуьгъуьниз пабни фена. Куьчедин са паюниз кьван кисай TIилиб эхир хъиткьинна: - Агь ламран хва, лам! Ягь-намус кумачир чакъал! Къабахдин чин алай ягьсуз! Заз ришвет це лагьана, регъуьни тахьана. Заз, вичин кIвалер зур къиметдай эцигай устIардиз. Агь вун гьабур амаз пуч хьурай, тIалабчи!

- Кис, кис яда, чун куьчеда ава эхир, ван къведа.

- Атурай! Ахьтин алчахар хуьряйни кваз чукурна кIанзавайди я. Вилик вахтара хьиз, ламрал ацукьарна. Чна ихьтин къекъверагрикай чи бубайри арадал гъайи девлетрин, и чилерин иесияр авунва. Гьа ихьтин гьарамзадаяр авайвиляй чавай я коммунизмни туькIуьриз, я социализмни хуьз хьанач. Я и угъраширвай дуьзгуьн капитализмни яратмишиз жедайди туш. Алчахар! Фукъиранар!

КIвализ хъфейлани устIар секин жезвачир.

- Вуна вун гьелекмир, - къайгъударвилелди рахана паб, - аквада ваз, давленини хкаж жеда. Абурун крар за чурурда. Пака пиркурордин патав фида.

- Вач, - гьасятда разивал къалурна итимди.

Прокурордин патав райцентрадиз фейи Зарлишан нянихъ ахкъатна, михьиз гьалдай фена, ажугъди кьуна. Адал чан хкиз кIанз TIилиба шаддиз малумарна:

- КичIевал яман затI я, паб. КIвалер хъиткьинарда лагьайла, хкана пул алчахди.

- Пул? Хкана? - дивандал ацукьай дишегьли гьасятда кIвачел ахкьалтна.

- Эхь, кьинтурди, хкана.

- Аллагьдиз шукур, са кар кьванни къе туькIвейди.

- Гьун, гила лагь, нин патал ала пуркурур?

- Нин патал жеда кьван, патапатар хьайибур, гьабурун. Даллаяр кIелна заз, шагьидар кIанда лагьана, зи гафар тестикьарзавай, эхир чеб зи арзадиз килигдайди хиве кьуна.

- Эхь, эхь, килигда ам Султанан жибиндай акъатдай "яру" чарариз.

- Абуру чпиз вуч кIандатIани авурай, амма и крар за гьакI тадач, абуру зи ажугъдик мадни цIамар кутуна. Гила за пирзидентдиз кхьида. Атана, я ви итимар ракъурна, хизандин бизнесдал машгъул жез кIанзавайбуруз куьмек це, я инра авай чакъалрин, нефсбегрин, руфунбегрин тум хкуда, лагьана кхьида за.

- Пирзидентдиз? Де акъваз кван, къари, вуна лап тади къачузва. Ви чар гьаниз агакьдайди яни? АгакьайтIани, пирзидентдиз иниз къведай мажал авайди яни? Вахкуда вичин итимрив, абуруни рекье хутада ви чар райондин чIехидал. Куьтягь ман, вассалам, шут тамам. Жаваб вахкуда меркездизни, вири чIемеда ава лагьана.

- Ваъ, ваъ итим, акI зун абурулай алатдач хьи, алатдач. Чи якни кваз нез кIанзавай и чакъалар, пехъер тар-марна кIанда. ТахьайтIа, абуру чи веледрин уьмуьрни истисмарда.

- Кхьихь, кьинтурди, кхьихь, - эхир разивал гана TIилиба. - Белки, ви чар пирзидентдин ва я са инсанвал квай гьакимдин гъиле гьатин, вак акатна масабурузни хийир хкатдай серенжемар кьабулин.

Вири зун хьтинбур…

Худа-Вердиди хцин мехъериз гьазурвилер аквазвай. Ада вичин мехъерал анжах "Цавар" тIвар алай дестедин кьавалар гъун истемишзавай.

Вучда кьван, фена Худа-Верди и дестедин кьил, ашукь Къайибшагьан патав.

- Чна яда куь мехъер, Худа-Верди дайи,- лагьана гьевесдивди Къайибшагьа,- анжах чи къимет къанни цIувад агъзур я.

- Я чан бала, акьван пулар жедайди яни, им лап рагъ алай юкъуз тарашун я хьи.

- Я халу, ваз ви мехъер гурлуди хьана кIанзавани?

- Эхь, гьелбетда.

- Вири мугьманриз хуш жедайди?

- Эхь мун.

- Чна акъваз тавуна кIвалахзавайди я, гьавиляй къиметни чи устадвилиз, алахъунриз килигайди я.

Худа-Верди гьикьван алахънатIани, Къайибшагь чIалал гъиз хьанач, ада вад манатни ажузарнач. Чара хьанач касдиз, теклифна "Цавар" ансамблдиз. Къурмишна мехъерни. Гурлудаказ кьилени фена. Кьавалчийриз пул гудай вахтни алукьна. Худа-Вердиди Къайибшагьав пул вугана. Ам гьисабайла, ашукьдай гьарай акъатна.

- Я халу, ина авайди къанни вад агъзур я.

- Дуьз я, бубадин, ваз неинки кларнет ягъиз, гьисабизни чизва.

- Акъвазра жуван зарафтар, эциг инал амай цIуд агъзур, чун меслят хьайивал.

- Гьахъ я вун, устадлу ашукь, меслят хьанай, амма вуна са кар рикIелай алудна.

- Вучтин кар эхир?!

- Куьн вад кас авани?

- Ава, вуч хьана кьван?

- Куьне пуд сеферда, ресторанда истемишзавайди хьиз, хуьрекар тIуьна. Гьа и месэладин патахъай чун меслят хьаначир, бубадин. Куьн кIвалахиз атанвайбур тир, хъсан тIуьнар нез ваъ. Абуруз санлай къачурла къад агъзур манат акъатна, амма зун регьимлу я, за квевай хуьрекрин цIуд агъзур хкьуна.

- Агь, вун вуч итим я ихьтин? Садрани гьалтайди туш.

- Эгер вири гьа и зун хьтинбур хьанайтIа, бубадин, куьне тум а саягъда кьацIал эцигдачир.

Рушни хутах

Авайни авачир са руш гъуьлуьз шегьердиз тухвана, хъсан хизанрал ацалтна лугьуз, Худа-Вердиди рикIивай разивалзавай, шадвалазвай. Эхир са юкъуз ада язнадал, рушал кьил чIугун кьетIна. Акьахна улакьда, гьатна рекье.

Хуьруьн партал, кIвачел калушар алаз атай дах акурла, рушан бензе элкъвена.

- Я дах, им вуч я, ваз хуьруьн ким, ферма яни, кIвачел калушар алаз къвез?..

Дугъри кас сифтедай рушан гафарин гъавурдани акьунач, ахпа кьили ван авурла, ам гьайифдивди вичин рикI алай баладиз тамашна.

- Пара сагьрай, чан руш, гила зун хъфида. Куьн акуна, куь гьаларни хъсанзава, зун рази я.

- Чан гиран буба, захъ са тIалабун ава, жувахъ галаз и ви рушни хутах, - лагьана язнади.

- Вучиз эхир? - мягьтел хьана Худа-Верди.

- Буба яз вун бегенмиш авачирда, пака, къуллугьдилай алатайла, зунни саймиш хъийидач.

(Эвел чи газетдин 26-нумрада)

Казим КАЗИМОВ

Кеферпатан нур

(Повестдай чIукар)

Вич гуьгъуьнлай Ленинан премиядин лауреатвилин чIехи тIварцIиз лайихлу хьайи Салат Михайловичанни Азизан дуствал мадни эбедиди тир. Чидач, кьведни кавказвияр тирвиляй икI жезвайни, тахьайтIа, абурун къилихар сад-садаз мукьвавиляй тирни, осетинвидинни лезгидин алакъайриз михьи са гафуналди жаваб гуз жеда: СТХАВАЛ.

Кьакьан шумал буйдин, чIарар рехи хьанвай, тIарамдиз алукIдай кавказви. Адан хурудал Къизилдин еке гъетрен патавай къизилдикай раснавай гъвечIи значокни алкIурнавай. И значок Чукоткада къизил хкудзавай кас тестикьарзавай лишан я. Белки, гьавиляй Салат агъайнадаказ аквазва жеди. Белки, гьавиляй ада вичин уьмуьрдин виридалайни маналу аямдикай - Азизахъ галаз санал кIвалахай йисарикай яргъалди суьгьбетарни ийизва жеди.

"Нексикандиз Азиз Гьажиевич атайдалай гуьгъуьниз Дальстройдин тарихда "Берелехдин геологрин школа" лугьудай цIийи манадин гафар гьатна, - суьгьбетзава Салат Михайловича. - Азиз Гьажиевичаз инсандин руьгьдин деринриз гьахьдай сирлу рекьер чидай... Кеферпатаз ам къведалди къизил регьятдиз жагъуриз жедай мяденар ахтармишзавай. ИкI, чилин винелай ахтармишуналди къизилдин запасар тайинариз женни гьич?! Чилин дерин къатар ахтармишун лазим я. Азиз Гьажиевича, анжах гьада, кеферпатахъ кIвалахзавай вири геологрин гъиле чилин дерин къатара чуьнуьх хьанвай къизилдин мяденрин куьлегар вугана. Ада вичин куьмекчийрихъ галаз санал чилин къатара булдиз къизил авай чIехи райондихъ хъсан, девлетлу гележег авайди илимдин рекьелди бинеламишна, тестикьарна. И кIвалах Москвада, талукь министерстводин заседанидални успат хьана. "Берелехдин геологрин школади" вичел виридан фикир желбна. ГьикI ийидач кьван, "Кьит металлар квай мяденар жагъурунин карда террасайрин ва дегьзаманрин чилин къатарин роль" темадай Азиза авур доклад геологиядин илимда цIийи гаф тир..."

Яргъал Кеферпата Азиз Алискеров хьайи сифте йикъарилай адахъ галаз санал къуьнкъуьневаз гзаф миллетрин векилри кIвалахна. Абурун жергеда Азизан халис куьмекчияр хьайи Г.А.Кечикан, Г.М.Шумилован, Б.И.-Вронскийдин, И.Н.Скаринадин тIварар сифте нубатда кьуна кIанда. Гьелбетда, Азизавай - начальникдивай, геологрин коллектив анжах абурун куьмек галаз тупламишиз хьана.

Колымадин куьгьне геологрикай сад тир, са шумуд йисуз Азиз Гьажиевичан руководстводик кваз кIвалахай В.Г.Былычева лагьана: "Азиз Алискеровахъ галаз санал кIвалахун гьикьван хуш тир. Ада и ва я маса месэла къарагъарна вилик эцигайла, рикI адал гьейранвилин гьиссерив ацIудай. Ам важиблу месэлаяр майдандиз акъуддай бажарагъ, хци кьатIунар, куьтягь тежедай жуьрэтлувал авай кас тир. Разведкадиз фидайла адахъ галаз чарасуз са шумуд кас кьилин пешекарарни фидай. Са касдивай Азизан хурук дурум гуз хьунухь мумкин тушир. Чун вири юргъун хьана, гъиляй-кIвачяй аватна вилер чебчпелай агал жезвайлани, Азиз Гьажиевича, кIусни юргъунвал гьисс тавуна, кIвалахун давамардай. Гьа икI суткайралди..."

...Февралдин саврухди чукIулди хьиз атIузва. "Сенная" тIвар алай разведучастокдин прораб Довицкийди райГРУ-диз шад хабар гана: "Соцсоревнованидин нетижайрай чун сад лагьай чкадал ала".

Прорабди гьасятда жаваб вахчуна: "Гуьзлемиша, зун агакьда!" Нянихъ геж хьиз участокдиз агакьай начальникди геологриз гьалибвал мубаракна, соцсоревнованидин нетижайрай тайинарнавай гъвечIи Яру пайдах вугана. Ахпа гьар садахъ галаз суьгьбет башламишна...

Азиз Алискероваз ганвай цIудралди характеристикайрин чарара ихьтин гафарни ава: "Активный пропагандист тир. Инсанперес. Ватанперес. Хъсан юлдаш. Тешкилатчи..."

Гафар чIагайбур кхьин асант кар я. Амма уьмуьрда? Чал уьмуьрда чеб маса чин алаз тухузвай ксар тIимил гьалтзавани?!

И няниз къизил жагъурзавайбурухъ галаз тухузвай ширин суьгьбет садлагьана кьатI хьана. Участокдин работникрикай садан уьмуьрдин юлдашдиз аял жезвай – цIийи инсан дуньядиз къвезва! Геологри кIвалахзавай чкадивай больница яхцIур километрдин яргъа авай. Ина авай-авачир улакьни сад я - начальникдин газик. Азиза диде жезвай дишегьли тадиз больницадиз агакьарун эмирна. Вич йифди тади гьалда тахтайрикай авунвай столдихъ ацукьна, конторада инсанрин юкьва хьана. Суьгьбетралди, уьмуьрдай къачунвай виридан рикIера чирагъ куькIуьрдай камаллу келимайралди вахт кечирмишна. Яшлу геологрихъ галаз санал жегьилрини, йифди Азиз гьалкъада туна, адан гьар са гафунихъ рикIивай яб акалзавай.

Мартни алукьна. И агьвалатди участокда вири мягьтеларна: са вацран муддатда кьве жегьил шуфровщикди 136 метр шурф эгъуьнна. Им икьван гагьда садалайни алакьай кар тушир! Жегьилри хиве кьурвал, абуруз Азиз Гьажиевичан руьгьдин уьтквемвили еке таъсирна…

1951-йисан октябрь. Азиз Гьажиевич Алискерова Москвадай цIийи приказ вахчуна. Ам РагъэкъечIдай патан къизилдин мяденрин управленидин начальниквиле тайинарна. Нексиканлуйри, гъвечIи-чIехи вирида Азиз еке гьуьрметдив Сусумандиз рекье хтуна...

ЧIехи рикI

Чи йикъара Сусумандикай шегьер хьанва. Ам географиядин картайрални атанва. КIарасдикай раснавай кIвалер авай поселокдикай чи йикъарин зурба дараматар хкаж хьанвай шегьер арадал атуник Дагъларин уьлкведин къагьриман хва Азиз Алискероваллни лайихлу пай ква. Магаданский областдин лап яргъа къерехрани кваз управленидин начальникдин - викIегь дагъвидин тIвар сейли хьанвай. И чкаяр аваданламишуниз ада вичин алакьунар, бажарагъ, рикIин чим тIимил ганач эхир.

"МуркIарин зулуматди кьунвай Чукоткадай яраб къизил жагъида жал?! Ам авачир чкада адахъ къекъвез яраб вахтарни государстводин пулар вучиз пучзавайди ятIа?! - и гафар гвай, игьтятлувал хуьзвай геологарни кими тушир.

Геологвилин пеше къастунал кIеви, жуьрэтлу ксари хкядайди я. Гьавиляй жумарт рикI хуруда авай геологри тестикьариз хьанай: "Чукотка гьеле бегьемдиз вичин сирер ахъа тавунвай къизилдин еке сандух я".

Гьа и жуьредин сад-садаз къарши акъвазнавай фикирар майдандиз аватнавай четин гьалара ЧIехи Анюй вацIун къерехра ахтармишунрин кIвалахар башламиш хьанай. Чукоткадин гележегдихъ лезги велед Азиз хьиз инанмиш тир осетинви Салат Абаевни иниз акъатнай.

Лугьуз жедач хьи, Сусумандилай, Нексикандилай, Оротукандилай ина регьят я. Ваъ. И кьил а кьил авачир мензилар. Инлайанлай тундрадин тамун зулар аквазва. Кеферпатан мишекъат гьаваяр. Транспорт, тадаракар бес жезвач. Недай суьрсетни кьит я. Яшайишдин къулай шартIар ина туькIуьриз хьунухь гзаф четин я.

Амма Чукоткадиз яхцIурни цIуд лагьай йисара атанвай инсанриз и вири четинвилерикай хабар авай. Абурун, Чукоткадиз чпин хушуналди атанвай сифте чархачи чубаруккрин, рикIер зурба ва экуь инанмишвилив ацIанвай: ина чилин къатара багьа ва кьит металлар чуьнуьх хьанва. Абур жагъурна кIанда, экуь мурадарни кьилиз акъатда.

Ингье сифте ГъвечIи Анюй вацIун къерехар ахтармишунилай башламишна. Азиз Гьажиевича Дальстройдин геологоразведкадин вири кIвалахриз руководство гузвай. Анюй вацIун къерехрив ахтармишунрин кIвалахар тамамриз и жавабдар сефердиз сифте кам къачуна фейибуруз хийирлу рехъ хьуй лагьайди Азиз я. Адаз и сеферчийрин вилик акъвазнавай вири четинвилерикай хабар авай. Ихьтин дуьшуьшра инсанрин руьгь хкажун адаз адет хьанвай.

Са сеферда Чукоткадай Магадандиз цIайни гум хьана Салат Абаев самолетда аваз атана акъатна. Ада аэропортунай таъминардай отделдиз еримишна.

- Заз чарасуз вад тракторни са радиостанция герек я! - лагьана ада.

- Огьо! Иштягьар пис туш "чукчидин?!" - мягьтел хьана отделдин начальник. - И кIвалах ви дуст Алискеровалайни алакьдайди туш. Вун шад хьухь, эгер ада ваз са турбадин кIус ахъа авуртIа.

Ажугъламиш хьайи "чукчи" Азизан патав фена.

- Пакамахъ фад ша, - лагьана управленидин начальникди. - За чи фондунай ваз са трактор ахъайда. Ахпа чна Дальстройдин начальникдивайни са вуч ятIани истемишда.

Эхь, Дальстройдин начальникди, геологри ахтармишунар тухузвай Анюй вацIун къерехдиз вад трактор ахъа ая лагьана приказдал къул чIугунай. Трестда авай вирибурай, са чкадиз вад трактор санал ахъайзава лагьана хабар хьайила, гьарай акъатна. Гьелбетда, и дуьшуьшди кIвалахдихъ вичин нетижани хьун таъминарна. Анюй вацIун районда кIвалахар къизгьин ва гегьенш хьана.

Азиз иниз, Яргъал Кеферпатаз, са шумудра самолетда аваз фена. И райондихъ уьлкве патал гележег авайди ада шумудни садра тестикьарна. Са йисни арадай тефенмаз, экспедицияди къизил жагъурна. Заполярьеда сад-садан гуьгъуьналлаз къизил хкуддай мяденар кардик акатна. Чукоткади багьа ва кьит металлар хкудунин карда Магаданский областдин кьиблепатан райондиз акъажуниз зверна. Чукчияр гьалиб хьана. ЦIудралди рабочийрин, геологрин хуруйрал Ватандин чIехи наградайри нур гана. Азиз Гьажиевич им кьвед лагьай сеферда Зегьметдин Яру Пайдахдин ордендиз лайихлу хьана. Гила ам Дальстройдин геологоразведочный управленидин начальниквиле, гьакI Дальстройдин начальникдин заместителвилени тестикьарна…

Луораветлан

1955-йисан гатфар. Гуьзел Самур дере, багълари цуьк акъудна, атирдин низривни билбилрин сесерив ацIанва. Пакамахъ фад ничхирри югъ алукьун чпин авазралди къаршиламишна. Самурдинни КьулаН вацIун баядри рикIиз туьмерзава. Абурув гвай гьайбат акур касди лугьуда: эхь, йис берекатлуди жеда...

Азиз Ахцегьиз, багъри ватандиз, диде Халисатан ва мукьва-кьилийрин патав хтанвай. Вичиз авай вири муьгьлетдин йикъара ада мукьва-кьилийрал виридал нубат-нубатда кьил чIугуна. Езне Мухтараз школада дагъвийрин аялриз урус чIал чирунин карда къазанмишнавай агалкьунар мубаракна. Вах Мариядихъ галаз музейдиз килигна. Партиядин райкомдиз фена, райондин гележегдикай самбар суьгьбетар авуна.

Амай вири вахт дидедин къвалав акъудна. Гьар сеферда къецелай хтайла Азиза диде къужахламишдай ва лугьудай:

- Яшар артух жердавай заз вун кьадарсуз истеклу ва мегьрибанлу жезва, диде! Инсандиз дидедилайни Ватандилай багьа затI бажагьат ава!

- Азиз, чан хва, мад вун а кеферпатаз хъфимир-тIу, - лагьана, диде ялвармишдай тегьерда ва яргъалди жаваб гуьзлемишиз Азизан вилериз килигиз амукьна.

- ГьикI я, тахьайтIа, икьван яшар хьанвай, са шумудра къаярайни муркIарай сагъ-саламатдиз акъатнавай зун гила ваз кеферпатан севери нез кичIе яни?!

- Ваъ, заз…

Им Азиз Ахцегьиз хтай эхиримжи сефер хьана…

1956-йисан февралдиз, кефияр хъсанзавачиртIани, жигерар къазундай хьтин мекьеризни таб гана, Азиз Москвадиз командировкадиз фена. Ина, СССР-дин геологиядин министерствода, ада гегьенш доклад авуна. Кьилди къачуртIа, а докладда Азиза Ватандин кеферпата геологиядин кьилдин къуллугъ чарасуз тирди субутарна. ИкI, Магадан шегьерда геологиядин территориальный управление тешкилнай. Алай вахтунда анаг вич Зегьметдин Яру Пайдахдин орден авай "Севвостокгеология" объединение я.

Азиз Гьажиевича сан-гьисаб авачир кьван общественный везифаярни тамамариз хьана. Ам партбюродин членвиле, са шумудра партконференциядин делегатвиле хкяна. Ам "СССР-дин Кеферпатан геологиядин ва мяденрин материалар" тIвар алай журналдин кьилин редактор тир.

Гьикьван общественный крарин яцIа авайтIани, Азиз вичихъ галаз санал кIвалахзавай юлдашрихъ галаз юмшагъвилелди, зарафат кваз рахадай. Ам хизанда, уьмуьрда куркурдин ван ацалтна авахьзавай булахдин чешме хьиз тир. "Лезгинкадал" кьуьлуьник экечIайла, чпин начальникдал вирида гьейранвалнай. Кеспидикай азад вахтунда ада еке устадвилелди Украинадин халкьдин манияр тамамардай. Адаз яб гузвайбур мягьтел хьана амукьдай.

Азизан теклифдалди и яргъал кеферпата интернат ачухнай. Интернатдиз, анин тербиячийриз, абурун къайгъуйриз серфдай вахт ада гьамиша жагъурдай.

КIвалахдал соцсоревнование тешкилдайвал, ам спортдин акъажунрин, художественный самодеятельностдин башчини тир...

1956-йисан 4-июль. Магадан шегьерда геологрин совещание эвернавай. Анал цIийи мяденар жагъурунин ва абур кардик кутунин месэла гьялзавай. Са геренда виридан вилер президиумдин членрин гъилера къекъвезвай чарчелай алатзавачир. Ана кхьенвай: "За писдаказ гьиссзава. Совещанидай хъфидай ихтияр це... Азиз Алискеров".

(КьатI ама)

“За жуван уьмуьр гьавайда куьчуьрмишнач”

ИНСАНАР ВА КЬИСМЕТАР

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

“ЖедатIа, зи баде Абдуллаева Килиматакай “Лезги газетда” са макъала кхьихь ман, къуй адаз хвеши хьурай. 88 йисан яшдавай ам пара зегьметар акьалтнавай лайихлу кас я. Ватандин ЧIехи дяведин далу патан ва зегьметдин ветеран тир ада вичин гъуьл, зи чIехи буба Мегьамедахъ (уьмуьрлух чубан тир ам рагьметдиз фена хейлин йисар я) галаз чпин 7 аялдиз, 20-лай пара хтулризни птулриз четин шартIара дуьз тербия гана. Баде гилани дири я: сун гуьлуьтар храз, садакьа пайзава (вичин уьмуьрда ада, мумкин я, агъзурралди сун гуьлуьтарни бегьлеяр храна), аялрихъ гелкъвезва, мад дяве таххьун, вичин кьилел атай кашар-мекьерни азиятар жегьилриз такун патал Аллагьдиз дуьа ийизва...”, - тавакъу авуна адан хтул Мирзеди.

Ингье чун адан кIвале ава. Къари-бадеди, птулни вичин патав дивандал ацукьарна, вилерал айнаярни алачиз гуьлуьтар хразва.

- ...Я дидедин, жуван уьмуьрдикай за квез итижлу жедай хьтин вуч ахъайин, рикIел бадейрин куьгьне манияр аламайтIа лугьудай,- мукьувай гуьруьш хьайидалай кьулухъ чи тавакъу кьилиз акъудзава ада. - Зун 1926-йисуз Ахцегь райондин Калукрин хуьре кIвал ацIай аялар авай кесиб хизанда дидедиз хьана. Буба Шихвели регъуьхбан, диде Гуьлагъа кIвалин дишегьли тир. Вак хьайи Гитлеран фашистрихъ галаз залум дяве башламиш хьайила, зун хизанда чIехи аял -15 йиса авай руш - Ахцегьрин мектебдиз физвай, нисинлай кьулухъ за кIвалин крара дидедиз куьмекарзавай. РикIе кIелна са пеше къачудай ниятар аваз тарсарни чирзавай. Гьайиф, дяведи уьмуьрдин чарх кьулухъ элкъуьрна. 1942- йисан хъуьтIуьз дидени буба ва гъвечIи пуд аял гишилани мекьила, гьакI азаррикди кьена, етимдаказ амукьай зун, Шихрагьим ва Пирмурад (ам исятда Дербентда яшамиш жезва) стхаяр идан-адан гьилерал аватна, са жуьре къутармиш хьана. Эхь, чан балаяр, рикIел хтайла, давлени хкаж жезва, вилин накъвар хуьз жезвач. Пара азиятар-зегьметар акьалтна, экв такуна, кана кармаш хьайи яш я зиди. Пелел кхьенвай кьисмет я ман, эхир кьилихъ и мукьвара, рагурарай аватна, къалчахни хана, месе гьатна. Аллагьдиз шукур хьуй, са жуьре жувавай жув мадара жеривал кIвачел ахкьалтнава.

▪ **Килимат баде, дяведин йисарин куьчетин уьмуьрда иллаки рикIелай тефизвайди вуч я?** - япал агъур тирвиляй четиндиз гъавурда твазва чна ам.

- Вири хъсандаказ рикIел алама. Кар алакьдай кьван вири итимар фронтдиз тухвана, хуьруьн майишатдин къайгъуяр дишегьлийринни аялрин, гьакI кьуьзекрин хиве гьатна. Четиндаказ гьасилзавай кьван суьрсетни оборонадин фондуниз ягъиз, халкьдал каш акьалтна. Ара-ара пуд пипIен чарарин къара хабарар хквез, идан-адан кIвале ясдин шел-хвал жедай. Месела, Гьабибулаеврин кIваляй дяведиз тухвай муьжуьд хцикай анжах кьвед хтана. Зи кьве халудикай садни хтанач, телеф хьана. Хуьре гьатта сур эгъуьндай итимар авачиз, са сура санал кьве аял кучукдай дуьшуьшар жедай. Рушарин кIвенкIвечи бригададик кваз зи, Асиятан, Теллидин, Зелфиди ва таяр-туьшер тир маса рушарин пеше яргъи югъди, руфун тух тушиз, колхоздин никIера кIвалахун тир. Сезондиз техил вахтунда кIватI хъувун патал йифиз вацран экуьникни гвенар гуьдай. Пара вахтара дагъда менжер акъуддай, фронтдиз рекье тун патал келемар, зурар кьурурдай, жикIиярни мертер кIватIдай. Амма хътIуьз чи пеше фронтда авай аскерар патал сун чими гуьлуьтарни бегьлеяр храз вахкун тир. Суткада чарасуз яз са гуьлуьтар ва я бегьлеяр гьазурдай. Гьа макъамда акатанвай тIебии хесет я жеди, гилани гъиляй акьванарни гъалар ахъайиз жезвач.

Дяведилай гуьгъуьниз зун Къучагъиз гъуьлуьз тухвана, жуван хизан, недай фукъафун хьана. Итим Мегьамед “Искра” колхоздин чубан ва зунни ана доярка тир. Яшайишдин са жуьре регьятвал 1957-йисуз, гъиле са йисавай аял-Мукьминат аваз, чи хизан Ахцегьиз куьч хъхьайла гьиссна. Гьа инани чна Мукьтадиран тIварунихъ галай колхозда, ахпа “Заря” совхозда малдарар яз намуслудаказ кIвалахиз, халкьдин арада гьуьрмет къазанмишна. Аялар хана, кIвачел акьулдна, абуруз кIвал-югъна...

▪ **Вун виуьмуьрдилай рази яни?**

- Гьар садан кьадар-кьисмет хайи чIавалай пелел кхьенвайди я кьван, рази тежедай ихтияр чаз авач, гунагь я, бала. Муькьуь патахъай, Аллагьди гайи йикъаз шукур хьуй, гьакьван пара рази я: дяведин йисарин гьа цIаярай, азиятрай сагъ-саламатдиз акъатна, кIвал-югъ, чандин сагъвал, яргъи уьмуьр хьана. Зи таяр-туьшер садни амач, зун кIвачел ала. Мад вучда кьван, гъавурда акьазва, чи несилдал гьалтай девир вич эхна, Ватан патал чан къурбандна кIанзавай акьалтIай четинди тир. Лайихлудаказ эхиз хьаначиртIа, пехъи душмандихъ галаз яргъал чIугур деведа, якъин, Ватан хуьзни жедачир. Гьавиляй за жуван уьмуьр гьавайда, манасуздаказ куьчуьрмишайди яз гьисабзавач. Гьич тахьайтIа хтулар-птулар ва абурал кьарувалдай, кеф хкуддай мумкинвал - бахт ава.

Зун зи хва Загьидиналай ва адаз Белиждай хканвай свас Маркизаталайни пара рази я. Сифте свас кьуд аял аваз рагьметдиз фена. Гила Маркизата хайи дидедилайни артух абурун къайгъударвал ийизва, зи гуьгъуьлни къачузва, инсандин къадир авай халис инсан я, сагърай!

Зал кьил чIугуна, дерди-гьалдикай хабар кьазвай куьнни пара кьадар сагърай. И дуьньяда зи вил галамай мад са шейни авач. Аллагьдивай гьамиша ийизвай тIалабун, хийир - дуьа сад я: я Аллагь, мад садрани дяве таххьурай! Чи балайриз адан цIаяр, азиятар чир тахьурай! Уьлкведа секинвал, мублагьвал ва гьар са кIвале гьуьрмет, берекат, аялрин хъуьруьн, ван артух хьурай! Амин лагь куьнени.

Гьадисар

Гьазурайди - Жамиля ГЬАСАНОВА

Пайгъамбардин ﷺ Гьадисда лугьузва: ***“Гьакъикъатдани, Аллагь куь винел патан акунризни девлетриз килигзавач. Ам куь руьгьеризни рикIериз килигзава”*** (Муслима гьанва)

* * *

Аллагьдин Пайгъамбарди ﷺ лагьана: ***“Низ вичиз ганвай пай екеди ва уьмуьр яргъиди хьана кIанзаватIа, къуй мукьвавилин алакъаяр хуьрай”*** Бухари (5986) ва Муслим (2557)

* * *

Абу Хурайради лагьана: “Аллагьдин Пайгъамбарди ﷺ лагьана: “Аллагьди алем халкьна ва Ада (алем халкьна) акьалтIарайла, мукьва-кьиливал (рахм) къарагъна ва лагьана: ***“Вич атIуникай Ви куьмек кIанзавайди къарагънава”*** Аллагьди лагьана (мана): ***“Вун ни хуьзватIа, За гьадан гьакъиндай къайгъударвал чIугуртIа ва ни вакай атIайтIа, гьадахъай Зани атIайтIа, вун рази жедани?”*** Ада лагьана: **“Эхь”**. Аллагьди лагьана (мана): ***“ЯтIа ви тIалабун кьабулнава”***. Пайгъамбарди ﷺ лагьана***: “КIандатIа кIела: Мумкин я куьне регьбервал гуз хьайитIа (я туш диндикай чин элкъуьрайтIа , я туш хьи, муьтIуьгъ тахьайтIа) чилел нагьакьанвилер чкIида ва мукьва-кьиливилин алакъаяр атIуда. Ахьтинбур Аллагьди негьнава ва абур бишини буьркьуь авунва”*** (47:22:23) /Сахих Муслим/ би шарх Ан-Нababи, 16:112.

* * *

“Ибн Умаралай агакьайвал, Пайгъамбарди ﷺ лагьана: ***“Мусурман мусурмандин стха я, мусурманди вичин стхадин хатур хадач, ам кIеве тадач. Нагагь са ни ятIани вичин стхадин гьакъиндай къайгъударвал чIугвазватIа, ахьтиндан гьакъиндай Аллагьди Вичи къайгъударвал чIугвада, нагагь са ни ятIани муслимдал алай хажалат алудайтIа, ахьтиндал алай хажалат Суд-дувандин юкъуз гудай хажалатрикай сад яз Аллагьди Вичи алудда, нагагь са ни ятIани муслимди авур кар чуьнуьхайтIа (яни нагагь ахьтинда са гунагь авунваз, адакай амайбуруз лугьун тавуна тагькимарайтIа, гунагьдивай ахьтинди яргъа авуртIа, иллаки ихьтин гунагь аквадайвал ва чинебадаказ ийизвайди яз хьайитIа, нагагь муслимди яб акал тийиз, мад гьа и жуьредин гунагьриз рехъ гуз хьайитIа, анжах гьа ихьтин чIавуз инсанриз ва регьбердиз адан гунагьрикай лагьана, абур хабардар авуна кIанда. Идаз вичел къадагъа эцигнавай фитне авун, маса гун лугьуз жедач.), ахьтинди Аллагьди Суд-дувандин юкъуз кIевирда”.***

Камаллу кьисаяр

Итимдилай нарази паб

(“Иман мягькемардай кьисаяр” ктабдай)

Гьазурайди - Муса АГЬМЕДОВ

Са сеферда имам Абу Гьанифадин кьилив са дишегьли атана ва ада лагьана: “Кьве йисан вилик вуна зини зи итимдин арада некягь эцигна. Исятда заз адахъ галаз мад яшамиш жез кIанзамач. Зун адахъ галаз чара ая”. “Вучиз ваз адахъ галаз чара жез кIанзава?” - хабар кьуна имамди. Дишегьлиди ихьтин жаваб гана: “Виридан итимар кIвализ вахтунда хквезва, зи итим лагьайтIа, геж жезва. Гьавиляй чи кIвале гьар юкъуз къал ава”.

Дишегьлиди лагьай гафарин ван хьайила, Абу Гьанифа мягьтел хьана ва ада мад хабар кьуна: “Анжах гьа и себеб яни авайди?” “Эхь, заз ихьтин нукьсан квай итимдихъ галаз яшамиш жез кIанзавач”, - жаваб гана дишегьлиди. “Куьн чара ийиз завай жеда, амма вуна са шартI кьиле хуьн лазим я. Исятда вун кIвализ ахлад, са еке, тIямлу фу чрана, ам гваз зи кьилив хъша. Анжах фу чрадайла жуван кIваляй гьич са шейни къачумир, кьел, яд, гъуьрни къунши дишегьлийривай тIалаба ва и шейэр вучиз вуна абурувай тIалабзаватIа абуруз лагь”, - лагьана имамди. Дишегьли вичин кIвализ хъфена ва, яргъал вегьин тавуна, имамдин тIалабун кьилиз акъудиз эгечIна. Къунши дишегьлидин кьилив фена, ада лагьана: “Я Марьям, заз са къапуна авай яд герекзава, вавай гуз жедачни?” “Куь яд куьтягь хьанвани кьван? Бес куь гьаятда къуй авачни?” - мягьтел хьана къунши дишегьли. “Яд ава, амма зун имамдин кьилив фена, итимдилай шикаятар авуна ва чун чара авун тIалабна”, - гъавурда туна ада Марьям. Ам вичин ихтилат куьтягьиз агакьнач, гьасятда Марьяма ял акъадарна: “Эгь, зи итим гьихьтинди ятIа ваз чизвайтIа!” ва вичин итимдилай шикаятар ийиз эгечIна. Ахпа дишегьли маса къуншидин - Асиятан кьилив кьел тIалабиз фена. “Ви кIвале кьел амачни? Вуна тIалабзавай са тIуруна авай кьел гьикьван вахтунда ваз бес жеда?” - Асият мягьтел хьана. “Кьел ава, амма за имамдиз итимдилай шикаятар авуна, чун чара авун тIалабна”, - гъавурда туна ада Асият. Ихтилат куьтягьиз агакьнач, садлагьана къунши дишегьлидай гьарай акъатна: “Эгь, зи итим гьихьтинди ятIа ваз чизвайтIа!” ва вичин итимдилай шикаятар ийиз эгечIна. Гьа икI, нин кьилив фейитIани, и дишегьлидиз анжах итимрилай ийизвай шикаятрин ванер тир къвезвайди. Эхирни ада еке, тIямлу фу чрана, ам гваз имам Абу Гьанифадин кьилив атана. Фу имамдиз гудайла, ада лагьана: “Чухсагъул ваз, жуван хизандихъ галаз санал зи зегьметдикай дадмиш ая. Амма зун зи итимдихъ галаз чара ийиз гьич фикирни ийимир!” “Вучиз, зи руш, гила вуч хьана?” - суал гана имамди. “Зи итим, дугъриданни, виридалайни хъсанди я”, - жаваб гана ада имамдиз.

Наркомания, ичкибазвал негь ийин!

Вилик пад гьикI къада?

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Наркомания алай аямдин лап пис ва обществодик акьалтIай еке къурхулувал кутазвай завал, тIегъуьн я. Гъавурдик квачирвилинни саймазвилин лишан яз, гьайиф хьи, ам атана чав, дагъвийривни, агакьнава. Обществодин сагълам вири къуватар тупламишуналди, адахъ галаз женг чIугуна кIанзава. "Чи шартIара наркомания вучиз икI йигиндиз гегьенш жезва ва гьикI къада адан вилик пад?" - суалди къе ватанперес гьич са касни къайгъусуз тазвач.

Малум тирвал, наркотикрин набататар тир канаб, хвешхвеш ва бейгьуш квай маса шейэр чи халкьдиз дегьзаманайрилай малум тир. Абур майишатда, халкьдин медицинада ва милли кулинарияда гегьеншдаказ ишлмишзавай. Месела, канабрин тандикай кIеви еб-цIил, чилик вегьедай рухар храдай, финерикай фин квай калар, гьалва ийидай ва, хвешхвешдин финер какадик какадарна, тIанурдин, хьран фарин чиниз ядай. Амма кефчидаказ, инсандин бейни элкъуьрдай, кьил гижи ийидай хаталу бейгьуш патал кьабулун ва абурун хаталу сортар цун, ишлемишун, маса гун чидачир, адет тушир. Садаз-кьведаз чизвайтIани, месэла дагъви ягь-намусдинни шариатдин къанунрин, бубайрин дуьз тербиядинни марифатдин кIеви къадагъадик квай. Гила а къуватар зайиф жез, бубайрин хъсан адетар къакъатурдавай, гьайиф хьи, наркоманияди цуьк акъудзава. Хуьруьн майишатдин адетдин культура тир канабризни хвешхвешриз гила анжах наркотикриз хьиз килигуналди халкьдин милли культурадин адетарни къакъатзава.

Эхь, и чIуру кардин себебрикай сад РагъакIидай патан уьлквейри чун патал кьасухдай чукIурзавай пис таблигъат тирди ва адан чладани руьгьдин жигьетдай зайиф, тербиясуз, авам, явакьан жегьилар гьатзавайди, и хаталу азар чи арада йигиндиз чкIизвайди аннамишна кIанда.

Пешекарри тестикьарзавайвал, наркомания, яни анаша, гашиш, героин, синтетикадин гьар жуьре бейгьушар а кардалди кьадарсуз хаталу я хьи, инсандин беден патал халис зегьер тир абуру мефт ва къенепатан органар къайдадай акъудиз, гьич сагъариз техжер азарар арадал гъизва: мефт кьурурзава, жигеррин ракдин, нервийрин азарар арадал гъизва, эхиз тежедай азабар гузва... Вахтунда вилик пад кьун тавуртIа, сагъариз тахьайтIа, азарлу кас рекьизва.

Наркоман обществодин тамам член яз гьисабизни жедач, гьикI хьи, акьул-бейни къакъатна, кIвал-хизандин патахъайни къайгъусуз адан уьмуьрдин вири мана-метлеб наркотик жагъурна ишлемишунин фикирди кьунва.

Наркотикар арадал гъун, хуьн, ишлемишун, маса гун-къачун къанундалди къадагъа тирди аннамишайтIа, им инсан дуьм-дуьз тахсиркарвилиз физвай, пуч жезвай рехъ я. Наркоман общества мад а кардалди хаталу я хьи, ам тек жедач. Вичин члада гьамиша масабурни тваз, вич хьтин-бурун чIуру кIеретI тешкилиз алахъда. Къадагъа алай емиш ширин жеда лугьурвал, са фикирдал алай "дустарни" абуруз жагъида. Адет яз, ихьтин "дустарин" кIеретIни мягькемди я. Дуьз рекьел хквез кIан хьайидазни абуру кIевиз манийвалда. Нетижада вич-вичиз муьтIуьгъ яз амачир (бедендикай наркотикдин таъсир хкатнамазди, чанда фул-тIал гьатна, са затIни ахвадач эхир) азарлу са доза наркотикдихъ (фендигарвилелди желб авун патал сифте кьвед-пуд сеферда пулсуздаказ, ужуздаказ гайитIани, вичив вердиш хьайила, жагъурун асант туш гьа!) гьар гьихьтин хьайитIани залан тахсиркарвилиз физ, хсуси чандиз къаст авунилай эгечIна, гьатта диде-буба, вах-стха, ватанни маса гуз гьазур я. Гьавиляй гьар са диде-бубади чпин веледар шаклу, чпел ихтибариз тежер "дустарикай" жезмай кьван хвена кIанда. Дуьшуьшдай гьахьтин ксарин арада гьатайди, вичин руьгьдин мягькемвални къастунал кIевивал къалуруналди, вахтунда кьил баштан хъийиз алахъун важиблу я.

акьул-ахлакьдин, сагъламвилин жигьетдай усаларзавай, вири общество къурхулувилик кутазвай ва вичихъ галаз виридан умуми къуватралди женг чIугуна кIанзавай пис азар я. Аллагьдиз шукур, бязи чкайрив гекъигайла, чи районда наркоманринни пиянискайрин (ихтилат кватай чкадал наркоманрихъ галаз санал пиянискайрикайни рахан) кьадар акьван пара туш. Официальный рекъемралди, шаз учётда хронический, яни сагъариз тежер тегьердин 15 кас наркоманарни вишелай виниз ичкибазар авайтIа, цIи 13 кас наркоманарни (кьвед кьена) вишехъ галаз пиянискаяр ама. Абур асул гьисабдай тайин тир са кардик квачир, кесиб, тербиясуз хизанрай тир "залан" жегьилар я. Абур дуьздал акъудунин кIвалах зайиф тирвиляй, гьакъикъатда гьахьтин азарлуйрин кьадар иллаки Ахцегьа, Цуругъа, Луткуна пара я. Чаз абур я чкадал сагъардай мумкинвал, я мажбуридаказ Махачкъаладин больнийцайриз рекье твадай ихтияр авач.

Месэладин гьакъиндай, гьелбетда, чна Ахцегь РОВД-да ОУУП ва ПДН-дин начальник, полициядин майор **Эльдар КЪАНТЕМИРОВАХЪ** галазни суьгьбетна.

- Эхиримжи йисара активламишнавай профилактикадин серенжемрин нетижада, ичкибазвилелай тафаватлу яз, наркоманиядин вилик пад кьаз чалай (ихьтин тахсиркарвилерихъ галаз женг чIугвадай махсус пешекар РОВД-да авачтIани) хъсандаказ алакьзава, - лагьана ада. - Эхиримжи йисан рекъемри шагьидвалзава: 2011-йисуз - 6, 2012-йисуз - 3, 2013 -йисуз -2 ва гьилевай йисан сифте паюнани наркотикрихъ галаз алакъалу анжах 2 тахсиркарвал дуьздал акъудна, уголовный делояр къарагъарнава. 8-10 йис вилик абурун кьадар чна цIудралди гьисабзавай. Амма пиянискайрин вилик пад гьар жуьре себебрикди гьелелиг кьаз жезвач. 2014-йисан 5 вацра пияндаказ общественный къайда чIурзавай, ихтибардай аватнавай 50-лай виниз тахсиркаррилай протоколор кхьена, абур жерме авунва, 13 кас административный жавабдарвилиз чIугунва, яни 10-15 суткадин дустагъ атIана. Гьукуматди 2012-йисан 1-декабрдиз кьабулнавай 1166-нумрадин Къарардин бинедаллаз, наркоманринни ичкибазрин вилик пад кьунин кIвалах духтуррихъ галаз санал чна мадни артухарнава: мукьвал-мукьвал махсус рейдар тешкилзава, мектебра зегьметчи коллективра махсус лекцияр кIелзава, суьгьбетар тухузва.

Анжах са духтурривайни къайдаяр хуьдай органрин къуллугъчийривай и хаталу азаррин вилик пад бажагьат кьаз жеда. Абуруз куьмек яз, женгиник диде-бубаяр, муаллимар, общественный тешкилатар, са гафуналди, обществодин сагълам вири къуватар экечIунин чарасузвал ава.

> Районда, официальный рекъемралди, шаз учётда хронический, яни сагъариз тежер тегьердин 15 кас наркоманарни вишелай виниз ичкибазар авайтIа, цIи 13 кас наркоманарни (кьвед кьена) вишехъ галаз пиянискаяр ама

Хуьруьнвийрин сагъламвилин къаравулда

Ферид ВАГЬАБОВ

Советский хуьр Мегьарамдхуьруьн районда чIехибурукай сад я. Ина агъзурдав агакьна яшайишдин кIвалер, 800-далай виниз аялри кIелзавай юкьван школа, спортшкола, аялрин 2 бахча ва маса идараяр ава. Сагъламвал хуьнин рекьяй и чIехи жемятдин (вад агъзурдав агакьна) къуллугъда чпин кардин гъавурда авай тежрибалу пешекаррин 18 касдикай ибарат коллектив (4 кас кьилин образование, 13-юкьван медобразование, 1 санитарка) акъвазнава. И гьуьрметлу коллективдин кьиле вичихъ кьилин образование авай виниз тир категориядин терапевт **Гьажиева Жамият МЕГЬАМЕДОВНА** ава.

Хуьруьн жемят артух хьурдавай, духтуррин кIвалах къалин ва абурувай ийизвай истемишунарни гзаф жезва. Эгер виликдай хуьре авайди фельдшервилинни акушервилин пункт тиртIа, гила духтурвилин амбулатория ава. Адан гуьзчивилик къунши ЦIелегуьнрин ва Хъартас-Къазмайрин хуьрерни ква. И карди духтуррин кIвалах ва жавабдарвал мадни артухарзава. Абуру, югъйиф талгьана, кIвалахзава. Базардин йикъарани амбулаторияда са духтурди дежурство тухузва. Икьван гагьди амбулаториядин ихтиярда куьгьне машин авай. Машиндин кар хъсандиз чидай шофер Алиев Икрама тади куьмекдин а машин гьамиша гьалдай къайдада аваз хуьзвай. Амма гила а машин амач, списатна. Улакь авачиз, духтурриз четин жезва.

Дарвилер, татугайвилер, наразивилер аватIани, духтуррин коллективдин кIвалахдилай пуд хуьруьн жемятни рази я. Абур вири хъсан тежриба авайбур, азарлуйрихъ галаз хушдаказ рафтарвалзавайбур я.

Кьиле амбулаториядин заведующий Ж.Гьажиева аваз, педиатрар тир Н.Къазанфаровади ва А.Пашаева, сарарин духтур А.Гьасанова, жегьил работникар тир участковый медсестра Г.Исмихановади, акушерка Э.Къиличхановади гьакъисагъвилелди зегьмет чIугвазва ва азарлуйрин патай гьуьрмет къазанмишзава.

Хуьруьн духтурри школада кIелзавай аялриз профилактикадин рапар язава, аялрин сагъламвал ахтармишзава ва классрин сятера аялриз пIапIрус, ички, анаша ишлемишуникай, абурун жегьил бедендиз авай зарардикай суьгьбетар ийизва. Ж.Гьажиевади школада кьиле физвай диде-бубайрин собранийрал, кIвалера, гьаятра, гьакI аялри михьивал хуьнин къайдайрикай суьгьбетар ийизва. Чи духтурри кIвачел залан дишегьлияр учетдиз къачузва, абурухъ хъсандиз гелкъуьн тешкилзава, таза аялрин сагъламвал хуьз алахъзава,- давамарзава вичин ихтилат Жамият духтурди. - ЦIинин йисуз школадиз 61 аял физва. Исятда хуьре са йис яш хьанвай 66 аял ава. Абуруз профилактикадин, аялрик акатдай бязи азарриз акси рапар язава, дарманар гузва. Гьар са сусакай жегьил диде хьун чи мурад я. Гьавиляй чна абурухъ галаз вахт-вахтунда консультацияр, суьгьбетар тухузва.

- **Хронический азарлуяр авани ва абур гьикI чирзава?** - хабар кьуна за Жамият духтурдивай.

- Чна гьар йисуз вахт-вахтунда, чахъ авачир пешекарар райондайни гъана, хуьруьн агьалийрин сагъламвал ахтармишзава. Йиса садра эквериз вегьедай аппарат (рентген) алай машин гъизва ва УЗИ-дин аппарат гвай духтур къвезва. Алай вахтунда духтуррин учетда 500-дав агакьна азарлуяр ва III, II, I-дережадин инвалидар ава. Абур вири талукь пешекаррин учетда жезва. Чи везифа азардив кьил хкажиз тун тавун, вилик пад кьун, сагъар хъувунин рекьер жагъурун я, - лугьузва Жамият духтурди.

- **Куьне духтурвилин пеше гьикI хьана хкяна. Куь работникрихъ гьихьтин наградаяр ава?** - лагьай суалдиз Жамият Мегьамедовнади ихьтин жаваб гана.

- Зи халу Белиж поселокдин больницадин кьилин духтур тир. Зи рагьметлу диде мукьвал-мукьвал азарлу жедай. Диде вичин стха, духтур Межидов Насруллагьал кьил чIугваз Белиждиз фидай. Дидеди зунни тухудай. Халудив гвай инструментар акурла, абуру гузвай нур вилера акьурла, зун гьейран хьана амукьдай. Заз нур гузвай а алатриз килигиз кIандай. Школа акьалтIарайла, за са фикирни тавуна, документар мединститутдиз вугана. Гьа икI закай Дагъустандин мединститутдин студентка хьана. Заз кIвалахдайлани рагьметлу халуди дуьз насигьатар гудай, азарлуйрихъ галаз хуш рафтарвал ийиз чирна. Рагьмет хьуй вичиз.

За ва зи коллективдин духтурри чIехи тIварар, я наградаяр патал кIвалахзавач. Чна чи пешекарвилин буржи кьилиз акъудзава. Агьалийрин патай гьуьрмет хьун, жува сагъар хъувур азарлудан кефи кIубан яз акун, шаддиз вичин кIвалахдик эгечI хъувун, гьалтайла салам гун - им я чаз награда.

И жавабрай чаз Жамият духтурдин ва коллективдин инсанвилин къилих, пешедал ашукьвал, дамах гвачирвал аквазва. Гьавиляй заз вири хуьруьнвийрин патай лугьуз кIанзава: Жамият духтур, ваз агакьзавай баркаллу юбилей мубаракрай, акьалтзавай несилдин сагъламвилин къаравулда акъвазнавай ви коллективдихъ сагъвал ва агалкьунар хьурай!

Адалатлу тІварар квахьдач

Гъуьрмет авунин лишан

ФИКРЕТ ГЬАЖИЕВ,
Мегьарамдхуьр

АЖАЙИБ затІ я инсандин зигьин. Бязи вахтара накь тІуьр фу рикІел хкведач, аялзамаз шагьид хьайи бязи вакъиаяр лагьайтІа, фикирдай акъатдач. Чахъ галаз алакъада хьайи инсанарни гьакІ я. Кечмиш хьайи бязибурун тІварни кьан хъийидай кас жедач, на лугьуди, ам дуьньядал къекъвейди, чи арада яшамиш хьайиди туш. Са бязибур, абурун крар, авур ихтилатар, са къат йисар алатайлани, инсанрин рикІера амукьда, абур чІехи гьуьрмет авунин лишан яз рикІел хкида. Халкьдин арадай акъатай камалэгьлийрикай сад Мегьарамдхуьре чи къуншидал яшамиш хьайи, кечмиш хьана яргъал йисар алатнаватІани, инсанри гьуьрметдалди рикІел хкизвай гиливи **Омар** халу я. Чи хизанар арада хатур-гьуьрмет аваз яшамиш хьана. Омар халудин чІехи хва Разаханахъ галаз авай чи дуствал я йисаривай, я мензилривай чІуриз хьанач.

Мукьвара, салам атана, зун Белиждиз рекье гьатна. Рехъди за фикирзава: кІвачик квачир патан чка, таниш тушир жемят ва адетар... Амма чи секинсузвал гьаваянди хьана. Чкадал агакьайла, дуьадал ацукьнавай, за чІехи стхадай гьисабзавай, вич лап жегьил йисарилай Белиждa бинеламиш хьанвай Разахан акурла, зи рикІикай гар кІвахьна. (Авайвал лагьайтІа, адалай чи патара жезвай хийир-шийирдин межлисра иштирак ийиз алакьунал за гьамиша пехилвални ийизвай). Эгер Белиждин консервиярдай заводда пенсиядиз экъечІдалди кІвалахай, игьтияж авайдахъ гьамиша вичин заха гьил агакьарай, яр -дустуниз, мукьва-кьилидиз гьуьрмет ийиз алакьай Разахан Кьиблепатан Дагъустандин районра гзафбуруз таниш ва гьуьрметлу кас туширтІа, и цІарар бажагьат кхьиз жедай. Адан гуьгъуьниз лагьай чІуру ихтилат заз гьелелиг ван хьанвач, инанмиш я - идалай кьулухъни жедач.

Вичин рухваяр лавгъавал гвачир, жемятдин арада жемятдин дердийралди яшамиш жедай инсанар хьун буба Омаран кьилин мурад хьана.

Бубади хциз гузвай виидалайни багьа шей, чІехи девлет хъсан тербия я; - лугьузва пак гьадисда. Рагьметлу Омар халудилай вичин веледриз гьа ихьтин девлет таз алакьна. Рагьметлудан рухваярни гьа вич хьтин къенибур, гьуьрметлубур, патав гвайдаз куьмекдин гьил яргъи ийиз гьамиша гьазурбур хьана. Чеб Белиждa яшамиш жезватІани, абурун рикІелай хуьруьн рехъни алатнавач.

...ЦІийи йисан няних Разахана зенг авуна, сувар мубаракна. Заз са кьадар регъуь хьана. И сефердани ам залай вилик акатна. (Дустар ятІани, гъвечІичІехид хьун герек я эхир).

“Дуьньядин вири савкьатрикай анжах хъсан тІвар амукьда”, - лагьана Саадиди. Омар халудилай и карни алакьна. Кечмиш хьайидалай инихъ яхцІур йис кьван алатнаватІани, ам къени чи арада амай хьиз я.

Омар халу темягь фидай буй-бухах ва ачух чин авай итим, вичикай икрагь тийидай суьгьбетчи тир. А касдиз мецин ширинвили, рикІин михьивили ва ачухвили, акьулдин деринвили неинки хуьруьнвийрин ва районэгьлийрин арада, гьакІ райондин сергьятрилай яргъарани гьуьрметни хатур ва машгьурвал гьана.

Зегьметдин рехъ алатай асирдин 30-йисара Дагъустандин Огнидин шуьшедин заводда рабочийвилелай башламишай адалай чІехи тешкилатрин руководителвилин дережайриз кьван хкаж жез алакьна.

Университетра лекцийрихъ яб акал тавур, амма “уьмуьрдин школа” лап хъсан чирвилералди акьалтІарай а кас вири патарихъай савадлуди, гьар са кардиз гъавурда аваз, дериндай къимет гуз алакьдайди, хъсан тешкилатчи хьана. Гьавиляй Омар халудилай гьа девирдин хуьре Советдин секретарвиле, дяведин четин йисара Гилийрин хуьруьн колхоздин председателвиле, райондин пищепромдин директорвиле, сельподин председателвиле... кІвалахдайла вич кар алакьдай, инсанрихъ галаз дуьз рафтарвал ийиз ва гъиле кьур кардал кІукІ гъиз жедай кас тирди субутиз алакьна. Гьавиляй ам “Ватандин ЧІехи дяведин 1941-1942-йисарин девирда баркаллувилелди зегьмет чІугунай” ва “Зегьметда тафаватлувиляй” медалриз лайихлу хьана.

Омар халу ичкидихъ галаз алакъа авачир кас тир. Гьа са вахтунда ам вичин таяри, ярар-дустари, къуншийри тешкилдай шад межлисрикай хкечІдачир, ам ихьтин чкайриз чуьнгуьрни гваз къведай.

Хизанни галаз Белиждиз куьч хьайила, Омар халуди пенсиядиз экъечІдалди Кьсумхуьруьн консервиярдай заводдин Белиждин базадин заведующийвиле кІвалахна. Виликдай кІвалахай чкайра хьиз, инани ада руьгьдин чІехивал, ниятрин михьивал, кІвалахда бажарагьлувал къалурна.

Омар халудиз инсанрин патай авай гьуьрмет неинки адал чан аламаз, гьакІ ам кечмиш хьайилани хъсандиз малум хьанай. Ам эхиримжи рекье тваз атай кьван инсанар Белиждин куьчейриз мад садрани акуначир жеди.

Намуслу, карчи, хайи чилин ва жуван халкьдин къадир авай ва абуруз гьакъисагъвилелди къуллугъ авур гьа ихьтин инсанрин михьи зегьмет себеб яз чи халкьди вири татугайвилериз таб гана, чун залан имтигьанрай акъудна ва кутугай уьмуьрдин иесияр авуна.

Омар халу хайидалай инихъ 110 йис тамам жезва. Рагьметлудаз гьуьрмет авунин лишан яз, хуьруьн советди ва активди юбилейдин межлис къурмишун ва Гилийрин хуьруьн куьчейрикай садаз адан тІвар гун къарардиз къачунва.

Ахвар текъвезвайбур

Азедин ЭСЕТОВ

АХВАР! Ам инсандиз тІебиатди багьишнавай къимет авачир хьтин пишкеш я. Дидедин бедендикай кватай бицІекди суткада 21-22 сят ахвара акъудзава. ЧІехи хьайила ахвар тавуна пуд суткадани эхиз жедач.

Амма уьмуьрда инсанрихъ ахвар текъведай дуьшуьшарни жедайди вирибуруз малум я. Себебарни гьар жуьрединбур я.

Зун са шумуд йисан вилик мукьва касдин хцин мехъерал хъфенвай. Октябрдин варз тир. А йикъара алахьай ракъар алай гьаваяр авай. Йиферни ацІай варз алай экуьбур тир. Урусри ихьтин йикъариз “бабье лето” лугьуда.

Геждалди давам хьайи мярекатдин иштиракчияр чкІиз башламишайла, зунни жуван эмед хцин кІвализ рекье гьатна. Ана заз кьилдин чка гьазурнавай. Хъфена, рак ахъайна килигайла, къарши кроватдал заз са вуж ятІани ксанваз акуна.

Завай хьайитІа, ам ахварикай кват тавурай лагьана, гзаф мукъаятлудаказ парталар хтІунна, жуваз гьазурнавай чкадал ярх хьана. Жуван пад-кьил агудизни агакьнач, ксанвай хванахвади вичин “чІагъандик” ван кутуна. Хухдай инсанар заз акурди я, амма абур, и зи патав гвайдав гекъигайла, женнетэгьлияр я.

Ахвар квахьна зи. Амукьай чара сад хьана: экъечІна йифен таза гьавадал. “Урун тІул - ГАИ” маршрут кІвачелай ийизвай за. “ГАИ” паталай атай машинар акъвазардай чка тирвиляй лагьанвай аниз. Гьавадив гвайди са лезет тир.

Гагь-гагь зал йифен къаралтуярни дуьшуьш жезвай. За фикирзавай: яраб и фугъарайри вучиз ахварзавайди тушТІа? Гуьгъуьнлай чир хьайивал, абурук Текийрин хуьр галай пата чпин усадьбайрал атІана гьамбарра тунвай келемар хуьз физ-хквезвайбурни квай.

Йифен сятдин пуд-кьуд жезвай арада “ГАИ”-дал, винидихъай атана, са “Нива” маркадин жигули акъвазна. Адай кьве жегьил эвичІна, капот хкажна, мотордиз килигдай амалар ийиз, абуру вахт алудзавайди заз якъин хьана. “Йифен и геж вахтунда Мискискарин нугъатдал рахазвай жегьилрихъ ина, патал хуьре, вуч дерди авайди хьуй?” Зи кьиле ихьтин суал гьатнавай. Гьавиляй инихъ-анихъ къекъвезвай амалар ийиз, зи вил абурал алай.

Са арадилай хуьруьн агъа кьиле, рекьин къерехдал куз-хкахьзавай экуьнин лишан пайда хьана. Ам акур гадайрай “Атана кьийди!” гафар акъатна. Тадиз чпин ябудиз худ хгана. Экв малум хьайи чкадал са бицІи геренда эглеш хьана, рехъ давамарна…

Эхь, гьуьрметлубур! Инсанри ахвар тавунихъ себебар гзаф ава…

Зав зун хьтин маса бендеди, вичиз хабарни авачиз, хухдай хесет квайвиляй ахвариз тунач. Ихьтинбуруз рагьметлу шаир ва ашукь Жамисеб Саларова “хухашвилияр” лугьудай.

Йифди рехъ кІвачелай ийизвай кесиб хуьруьнвийриз чпин зегьметдин бегьер чуьнуьхуникай игьтиятвал авай.

Йифен эвер тавур мугьманрални хуьруьн рушал йифен ахвар къакъуддай жегьилвилин ажайиб гьисс илифнавайди садазни сир тушир.

Квез ахварар ширинбур хьурай, маса жуьредин ахвар къакъуддай хабарар квевай яргъариз акъатрай…

Дуьньядин халкьарин хуьрекар

Некьийрин мураба

Герек продуктар:
2 кг некьияр;
1 кг шекердин песок;
0,5 стакан яд.

Гьазурун

1. Некьияр гзаф ири тушир, юкьван тегьердинбур хкяна кІанда. Абур михьна чуьхуьда. Яд хкатдайвал тада.
2. Некьияр кьилдин са къапуниз вегьеда.
3. Маса къапуна сироп ргада: 1 кг шекердиз 0,5 стакан яд цана, юкьван цІал ргаз эцигда. Миже икьи жедалди 5-7 декьикьада кьван ргада.
4. Кузвай миже некьийрин винелай цана ва къав гьалдна, рекъидалди тада. Некьийрикайни чпин миже хкатна кьери жеда. Къанвай некьияр мижедикай хкудна, кьилдин къапуна эцигда. Миже лагьайтІа, мад 5-7 декьикьада кьван цІийи кьилелай рган хъийида.
5. Некьийрин винелай мад кузвай миже хцана, рекъидалди тада. Гьа и тегьер мад са сеферда тикрарда.
6. Пуд сеферда гьа и тегьер миже ргурдалай кьулухъ некьиярни кваз куз-куз банкайра (стерильный) цана, абур кІевирна одеялдик кутуна, рекъидалди тада.

И тегьер гьазурай некьийрин мурабадихъ кьетІен атир жеда ва вичин бинедин рангар амукьда.

Вечрен чІулав лекь миланрин жуьреда

Лазим продуктар:
- 600 гр вечрен чІулав лекь;
- 150 гр кІеви ниси;
- 200 гр помидорар;
- 1 кьил чичІек;
- серкин пуд-кьуд силих;
- кьел, регъвенвай чІулав истивут.

Гьазурун

Куьлуь авунвай чичІекни пайи-паярнавай чІулав лекь ирид декьикьада кьван цІал къавурмишда. Духовкада твазвай къапуна кьел ва истивут, куьткуьннавай серкин силихарни акадарна къавурмишнавай чІулав лекь эцигда. Абурун винелай кьуд пипІендиз атІанвай помидорар эцигна, винелай теркадай янавай ниси кІвахда.

Духовкада винел алай ниси цІрадалди чрада.

УькІуь тушир афнияр

Герек продуктар:
- 1кг афнияр;
- хуьрек недай са тІуруна авай кьел;
- серкин пуд-кьуд силих,
- къацу хъчар;
- полиэтилендин пакет.

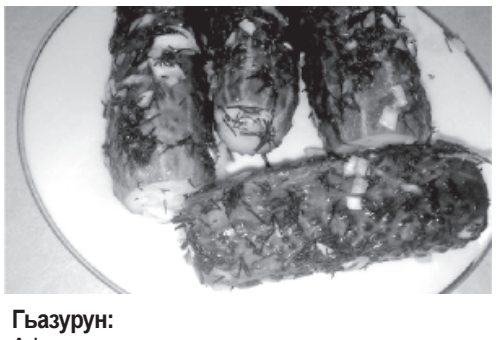

Гьазурун:

Афнияр хъсандаказ чуьхвена, михьна, кьилер атІана, куьткуьннавай хъчарни, сергни кутуна, кьелни кІвахна, полиэтилендин пакетда твада. Пакет хъсандаказ юзурда ва 6-8 сятдин къене холодильникда тада.

Гьазурайди - Жамиля ГЬАСАНОВА.

Физкультура ва спорт - вири патал

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

И йикъара “Дагъустан” РИА-дин конференц-залда кьиле тухвай мярекатдал Махачкъалада физкультурадални спортдал гьакъисуз машгъул жедай майданар ачухнавайди къейдна. Ана Махачкъаладин физкультурадинни спортдин “Старт” клубдин директор **Тимур МЕЖИДОВА**, авиациядин ва цин спортдин жуьрейрай аялринни жаванрин спортдин школайрин руководителар тир **Руслан АБДУЛАТИПОВА** ва **Мухтар ОМАРОВА** иштиракна.

Т.Межидован гафаралди, спортдин ачух са жерге майданар кардик кутунин асул метлеб республикадин агьалийрин арада сагьлам уьмуьр тухун раиж авун ва массовый спорт вилик тухун я. Алай йисан мартдин вацра уьлкведин Президент В.В.Путина ГТОдай (“Готов к труду и обороне”) Советрин девирдин нормаяр кардик кухтунин гьакъиндай Указдал къул чIугунай. 2013-йисан 13-июндиз терроризмдиз акси комиссиядин заседанидал Дагъустандин Кьил Р.Абдулатипова агьалияр яшамиш жезвай чкайра физкультурадинни спортдин гьакъисуз клубар, гьакIни аялринни жаванрин цин ва авиаспортдин школаяр тешкилун тапшурмишнай. Вири и тапшуругъар чи вири категорийрин гражданар, сифте нубатда жегьилар, физкультурадални спортдал желб авун я.

- “Старт” клубдин тешкилатчияр, -давамарна Т.Межидова, - Махачкъаладин администрация, спортдин, туризмдин ва жегьилрин крарин рекьяй шегьердин комитет я. И майдандал ГТО-дин нормаяр вахкудайбур гьазурда. Чна ял ядай вахт спортдиз бахш ийиз кIанзавайбуруз чеб яшамиш жезвай чкайра майданрал атун теклифзава, Дагъустандин меркездин 42 микрорайонда спортдин гьакъисуз майданар кардик ква. Мартдилай абур шегьердин умуми образованидин школайрин базадал кIвалахдив эгечIнава. Физкультурадин ва спортдин тарсар гьар са майдандал кьве пешекарди - инструкторди тухузва. Спортдиз лазим вири жуьрейрин тадаракар гьар са майдандихъ ава.

Мухтар Омароган гафаралди, церин жуьрейрай тешкилнавай спортдин “Каспий” школа республикада а рекьяй кьилин чка жеда. Школада аялриз парусный спортдай, рафтингдай, академический греблядай, кайтсерфингдай, виндсерфингдай, сирнав авунай, водномоторный спортдай чирвилер гуда. Чи республикада церихъ галаз алакъалу спортдин жуьреяр вилик тухудай тIебиатдинни гьавадин вири шартIар ава. Аялар и школадиз кьабулунин кIвалах алай йисан сентябрдилай пулунин месэла гьялайвалди башламишда.

Руслан Абдулатипова хабар гайивал, Рамазан Абдулатипова кьил кутуналди тешкилнавай авиаспортдин “Полет” ДЮСШ Россиядин ДОССФ-дин Дагъустанда авай отделенидин патав кардик ква. Спортдин техника хъсан гьалда ава. Авиаспортдин школа тешкилунай Рамазан Гьажимурадовичаз чухсагъул! Ихьтин школаяр уьлкведа 5-6 хьайитIа, мад авач. Россиядин маса регионра яшамиш жезвай зи гзаф дустари, пешедин рекьяй юлдашри Дагъустанда ихьтин школа пайда хьунал гьейранвалзава. Гьеле 2006-йисуз Президент Путина уьлкведа и жуьрейрин спортдин школаяр тешкилун тапшурмишнай. Вучиз?.. Виликрай Россиядин авиашкола дуьньяда виридалайни хъсанди яз гьисабзавай. Малум тир себебралди авиациядин училище агалунин нетижада чи машгьурвал агъуз аватна. Квез чизва жеди, СССР-дин ва Россиядин хкянавай командадин кьилин тренер дагъустанви Кьасум Нажмудинов тир.

Чи Муслим Гьасанов цавай фидай аппаратрин устIарвилин рекьяй СССР-дин, Россиядин ва Европадин абсолютный чемпион тир. “Чун, дагъустанвияр, -”лекьер” я, чна кьакьан цавара лув гун лазим я ва и баркаллу адет давамарна кIанда”, - къейдна Руслан Абдулатипова.

Ада гьакIни авиациядихъ галаз алакъалу спортдин жуьреяр техникадин жигьетдай лап багьабур, муракаббур тирдакайни лагьана. Амма аялриз школада чирвилер гунин вири кIвалахар гьакъисузбур я.

(Къейд. Пак Рамазандин вацра спортдин майданри кIвалахдач).

Россия чемпионатдикай хкатна

ЧИ КОРР.

Россиядин хкянавай команда Бразилияда футболдай кьиле физвай дуьньядин чемпионатдикай, гьайиф хьи, хкатна. Имни, 27-июндиз Алжирдин команададихъ галаз кьиле фейи къугъун садан хийирдизни тахьунихъ, яни 1:1 гьисабдалди акьалтIунихъ галаз алакъалу я. И къугъун чи командади лап хъсандиз башламишна, гьатта 6-декьикьада Кокорина Алжирдин командадин варариз тупни яна. Амма чи командадин футболистривай варар эхирдалди хуьз алакьнач: кьвед лагьай таймда гьисаб 1:1 хъхьана. Къейд тавуна жедач, туп ядалди вилик чи командадин варар хуьдайди тир Игорь Акинфееван вилериз лазердин указкадалди гужлу экв яна.

Гьа икI, Фабио Капеллодин регьбервилик квай Россиядин хкянавай командадивай са акьван устадвал къалуриз хьанач - сифте сефер яз тренердивай вилик эцигнавай везифа кьилиз акъудиз алакьнач.

Стхайрин мягькем камар

Шикип ягьайди - Гь. ИСАЕВА

Саид ва Рашид Шихведедовар

ДЗЮДО ВА БОКС

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Спортди, инсандин беден хьиз, руьгьни лигимарзавайди мад ва мад субут жезва. Садбуру чпин уьмуьр спортдихъ галаз чпин хушуналди, муькуьбуру диде-бубадин меслятдалди алакъалу ийизва. Амма кар алайди, нетижа сад я: спортдикай анжах хийир ава.

Чи редакциядиз нубатдин сеферда атай мугьманрихъ галаз танишарин: яргъал тир Тюменский областдин Урай шегьерда кIелзавай ва спортдал машгъул жезвай стхаяр тир **Саид** ва **Рашид ШИХВЕЛЕДОВАР**.

Чпин ери-бине Сулейман-Стальский райондин Сайтархуьряй тир абур кьведни Махачкъалада хана, амма кьадаркьисметди жаванар чпин диде-бубадихъ галаз Урай шегьердиз акъудна. Ватандивай, хайи ерийривай яргъа яшамиш жезватIани, чпин чIехи буба Мингьажидинан ва чIехи диде Динадин патав абур гьар гатуз каникулрин вахтунда хквезва. ГъвечIи-чIехидаз гьуьрмет ийиз чизва. Кьилинди, чIал рикIелай алуднавач - Рашидани Саида михьи лезги чIалалди зи суалриз жавабар гузва. Аферин ихьтин балаяр вердишарзавай диде-бубадиз!

Чна гележегдин чемпионрихъ галаз таниш хьунин мураддалди редакциядиз эверун абуру спортдин рекьяй къазанмишнавай агалкьунрихъ галаз алакъалу тир. Гьасятда виле акьадай зиреквални акахьдай къилих хас тир, рикIиз чими жаван кьве кьегьалди спортдин рекьяй къачунвай камар, дугъриданни, дамах авуниз лайихлубур я. Гила галай-галайвал...

ЧIехи стха **Саид** (адан 14 йис я) боксдал, **Рашид** лагьайтIа дзюдодал машгъул жезва. Школадани абуру “4” ва “5” къиметралди кIелзава. Пуд йис идалай вилик сифте сефер яз абуру кьведани спортдал рикIивай машгъул хьун кьетIна. ИкI, малум хьайивал, Саида сифте вичин алакьунар дзюдодай, акробатикадай ахтармишна. Жавандихъ агалкьунарни жезвайтIани, рикIиз боксдин сирер чируни секинвал гузвачир. Гъилиз тIарвал хьун себеб яз, са тIимил вахтунда дзюдодивай чара хьанмазди, Саид боксдин секциядиз физ башламишна. Сифтегьан агалкьунар хьайила, Саидаз бокс мадни бегенмиш хьана.

-Телевизордай боксдал машгъул жезвайбур, абурун бягьсер акурла, зун гьейран жедай, абурухъ хьтин алакьунар хьун зи мурад тир. Иллаки американви Рой Джонсан, Мугьаммад Алидин, чи ватанэгьли Гьабиб Аллагьвердиеван бягьсери чи фикир гьамиша желбдай, - суьгьбетзава чаз жаван боксёрди.

Боксдин сирер алай вахтунда Саид Шихведедова “Звёзды Югры” тIвар алай Спортдин дворецда тренер Максим Огуречникован гъилик чирзава. Жавандик ада еке умудар кутунвайди ганвай грамотайрай аквазва. ИкI, къейд авун лазим я хьи, алатай йисуз чи жаван спортсмендихъ иллаки гзаф агалкьунар хьана. Йис алукьайвалди, ада боксдай федерациядин призар патал акъажунра 1-чка кьазва. Ахпа Саида вичин гъутарин къуватар чеб яшамиш жезвай Советский райондин ачух кIвенкIвечивал патал акъажунра 47 кг-дин заланвал авайбурун арада 1-чка кьуналди къалурзава. Гьа икI адакай шегьердин, райондин, областдин кIвенкIвечи жезва. 1-чкаяр Саида 9-майдиз, наркотикриз акси яз, “Звёзды Югры” Спортдин дворецдин 10 йис тамам хьуниз талукьарна тешкилай ва кьиле тухвай акъажунрани кьуна. Къейд тавуна жедач, гьа сифте классрилай башламишна Саидахъ гьар са йис хъсан къиметар аваз акьалтIарнавайвилин гьакъиндай шагьидвалзавай грамотаярни ава.

Гъвечи стха Рашида лагьайтIа, дзюдо хкяна.

- Авайвал хиве кьуртIа, зун спортдал машгъул хьунин, заз кIандай жуьредай спортдин секция хкягъунин теклиф гайиди зи диде Залина тир, - суьгьбетдик экечIзава Рашид. - Яргъалди фикир тавуна, за дзюдо хкяна. Ахпа, заз чи уьлкведин Президент Владимир Путинни дзюдоист тирди чир хьайила, зак мадни ашкъи-гьевес акатна.

Малум хьайивал, Рашида “Старт” тIвар алай еке спорткомплексда тренер Олег Борисован гъилик вердишвилер къачузва. Грамотайрини дипломри къалурзавайвал, сифтегьан агалкьун Рашида тренировкайриз фейи зур йисалай къазанмишна. Им цIийи йисан вилик Аяз Бубадин призар патал ДЮСШ-ра чирвилерни вердишвилер къачузвай жаванрин арада кIвенкIвечивал къазанмишун патал акъажунар тир. 28 кг-дин заланвал авайбурун арада ада 1-чка кьуна. Ахпа Рашид райондин, и мукьварани областдин кIвенкIвечивал патал акъажунра къизилдин медалриз лайихлу хьана. Спортдин рекьяй къазанмишнавай грамотаярни дипломар авай альбомда Рашида школада кIелунин йисарни еке агалкьунар аваз куьтягьнавайдан гьакъиндай грамотаяр ава.

Чпин вафалу кьегьал рухвайрал абурун дах **Ризвана** ва диде **Залинадини** дамахзава. Къуй чи жаванрикай гележегда еке дережайриз акъатнавай спортсменар хьурай!

Иракдиз ракъурнава

США-ди Багъдаддин международный аэропорт ва маса идараяр хуьн патал мад 300 военный рекье тунва, хабар гузва Рейтерди. Идалайни гъейри, америкавийри меркез хуьн патал са шумуд вертолет ва летчик авачир самолетарни ракъурнава.

Пентагонда тестикьарзавайвал, и серенжемар Америкадин гражданар ва ислягь агъалияр хуьнин мурадралди кьабулнавайди я.

"Им гьавадай гьужумуниз гьазур хьунихъ галаз алакъалу туш", - хабар гана США-дин оборонадин ведомствода.

Хабар гузвайвал, военныйри США-дин посольство, Америкадин маса идараяр ва Багъдаддин международный аэропорт хуьда. США-дин президент Барак Обамади Иракдиз 300 военный советник ракъурун ва саналди тир кьве оперативный центр тешкилунин буйругъни гана. Абуру США-ди Иракдиз гележегда гудай куьмекдин кьадаррин патахъай меслятар гун лазим я. 180 советник гьеле чкадал атанва.

США-дин гьукуматда авай чешмеди вичин тІвар раиж тавунин шартІ эцигуналди малумарайвал, Вашингтонди Иракдин Курдистандин кефердинни рагъакІидай пата саналди тир военно-оперативный центр тешкилунин мумкинвал веревирдда. И месэладай америкавийри и региондал гьэчивалзавай куьрдерин пешмергрин дестейрихъ галаз ва я Багъдаддиз табий кьушунрихъ галаз кІвалахдани, кІвалахдачни гьелелиг малум туш.

Иракдин парламент цІийи составда аваз сифте яз 1-июлдиз кІватІ хьана. Алай вахтунда кардик квай шиитрикай тир премьер-министр тир Нури Маликаз аксибурухъ ам отставкадиз ракъурдай месэла куддай нят ава. Абуру "Иракдин ва Левантадин исламдин государство" тІвар алай (ИГИЛ) радикальный тешкилатдин боевикри са куьруь вахтунда уьлкведин суьннитрин агьалияр яшамиш жезвай саки вири районар кьунай тахсир кутазва.

Иракдин ва Сириядин са пай кьунвай ИГИЛди 29-июндиз и территорийрал халифат тешкилдайдан гьакъиндай малумарна. Адан кьиле дестедин регьбер Абу Бакар аль-Багъдади тайинарнава.

ИГИЛ-дин боевикри июндин сифте кьилерай Иракдал гьужумна, абуру мукьвал тир рагъэкъечІдай патан государствадин кефердинни рагъэкъечІдай пад чпин гуьзчивилик кутуна ва уьлкведин меркез Багъдаддал гьужум ийидайдакай малумарна. Исламистри Сирияда Башар Асадан армиядиз акси яз женгер чІугвазни са шумуд йис я.

Мугьманханаяр кана

Антальяда таму цІай кьунин нетижада ресторан, туьквен ва вад мугьманхана кана. Идалайни гъейри, 125 гектардин майданра тамуни цІай кьунва. Идан гьакъиндай Туьркиядин Daily Sadah газетди хабар гана.

Гьа са вахтунда, Antalya Todaудин делилралди, кьуд мугьманханадиз еке зиянар хьанва. Абурун арада Mitah Hotel, Cici Baba Hotel, Erenler Hotel, On Hotel ава.

Киш юкъуз Антальядивай 50 километрдин яргъа авай Адрасан поселокдай гум акъатиз башламишна. ЦІун ялавар садлагьана патарив гвай чкайриз чкІана, гьикІ лагьайтІа а чІавуз къати гар авай, гьавани гзаф чимиди тир.

Чкадин агьалияр ва туристар маса чкайриз акъуднава. ЦІай анжах 16 сятинилай хкадариз алакьна. И кар патал яд авай 10 цистерна лазим атана. ЦІай хкадарунин карда 40 машинди, 7 вертолетди иштиракна. Санлай къачурла, цІай хкадарун патал 300 касди кІвалахна.

Чкадин властри фикирзавайвал, цІай кьунин себеб туристри тама хъийизвай цІаяр я. Абур и зонадиз - пляжар ва тарихдин метлебдин килигдай шейэр авай чкайриз - палаткаярни гваз мукьвал-мукьвал къвезва.

Телеф хьайибурун кьадар лагьана

20-июндиз Украинадин рагъэкъечІдай пата женгинин гьерекатар тІвар патал вахтуналди акъвазарунин патахъай малумарай йикъара чуьруьк авай зонада 27 аскер телеф, 69 аскердални хирер хьана. Республикадин оборонадин министерстводи вичин твиттерда ихьтин делилар чапнава. Ведомстводин малуматдал асаслу яз, гуьлле гун акъвазарун малумарайдалай гуьгъуьниз, санлай къачурла, 108 сеферда и къайда чІурна.

Са шумуд вацран къене военный гьерекатар кьиле физвай Донбассдин территорийдал гуьлле гун акъвазарун Украинадин президент Петр Порошенкоди 20-июндиз малумарнай. Гуьгъуьнлай и кардин тереф ополченидин векилрини хвенай. Амма, гьахъ рахайтІа, гуьлле гун акъвазарунин икьрар саки садлагьана чІурнай: и кардайни терефри сада-садак тахсир кутазва.

30-июндин йифиз ополченцийри Донецкда авай кьушунрин мад са частунал гьужумна. Ана аваз хьайи Украинадин Милли гвардиядин боецри женгинин суьрсетар авай складар хъиткьинарна, чеб анай катна.

Военныйри, чпин нубатдай яз, ополченидин командир Игорь Стрелкован делилрал асаслу яз, Славянскдиз ва адан патарив гвай чкайриз гуьлле гун давамарна. Ада тестикьарзавайвал, военныйри женгинин химический суьрсет ишлемишна.

"Иосиф Сталин" танк женгина

Константиновка шегьерда авай постаментдилай алуднавай Ватандин ЧІехи дяведин вахтарин танкуни Украинадин армиядин блокпостунал гьужумна, телеф хьайибурни ава. Идан гьакъиндай Славянск шегьердин ополченидай "ЦІийивилер" РИА-диз хабар гана.

"Констатиновкадай тир чи ротади, ИС-танк ишлемишуналди, Красноармейский райондин Уляновка хуьре авай блокпостунал гьужумна. Украинадин армиядин къуллугъчийрикай агъа кІан 3 кас телеф ва 3 касдални хирер хьана, чи патай пучвилер арадал атанач", - хабар гана ополченида.

Июндин сифте кьилерай Донецкдин ополченидин боецривай ИС-3 танк худда тваз алакьайдан гьакъиндай малумат пайда хьанай. Танк са шумуд цІуд йисуз Константиновка шегьердин "Юбилейный" паркуна постаментдал алайди тир. 122 миллиметрдин туп алай танк женгина ишлемишиз хьана.

Д-25Т маркадин туп дяведилай гуьгъуьниз ишлемишиз хьайи Д-30 гаубицадин снарядар ягъиз жедайди я. Ополченцийривай дяведин суьрсет авай складрикай менфят къачуз хьайиди гьисаба кьуналди, танк женгера ишлемиш жедайди яз гьисабна.

ИС-3 танк (и гьарфар "Иосиф Сталин" лагьай чІал я) 1944-1945-йисара туькІуьрна ва ам гзаф кьадарра анжах 1945-йисан майдиз акъудиз башламишна. И танкунивай Ватандин ЧІехи дяведа иштиракиз хьанач, Советрин Армиядин составда аваз ам анжах 1956-йисуз Будапештдин восстание эзмишун патал ишлемишна. Экспортдиз ракъурун патал гьазурзавай ИС-танкари 1950-1953-йисара Кореядин дяведа, гьакІни 1956, 1967 ва 1973-йисара арабринни Израилдин чуьруькра иштиракна.

ИС-3 залан танкар Советрин Армияда 50-йисарин эхирралди амай, идалай гуьгъуьниз абур резервдиз ракъурна ва складра хуьз хьана. 70-80-йисара и жуьредин гзаф танкар СССР-дин жуьреба-жуьре шегьерра памятникрин ерида аваз эцигна. Официальнидаказ абур анжах 1993-йисуз списатна.

Вад процентдин хкаж хьана

Россиядин премьер-министр Дмитрий Медведева яшамиш хьун патал лазим тир пулдин кІанин кьадар гзафарунин гьакъиндай къарардал къул чІугуна. И къарар РФ-дин Гьукуматдин сайтда чапнава.

"Яшамиш хьун патал лазим тир пулунин агъа кІанин кьадар санлай Россиядин Федерацияда 2014-йисан 1-кварталдиз гьар са

нефесдал 7688 манат гьалтдайвал тайинарнава. Зегьметдиз къабил агьалияр патал - 8283 манат, пенсионерар патал - 6308 манат, аялар патал - 7452 манат, лугьузва малуматда. Документда гьакІни къалурнавайвал, яшамиш хьун патал лазим тир пулдин кІанин кьадар 2014-йисан сад лагьай кварталдиз, 2013-йисан 4-кварталдив гекъигайла, 5,1 процентдин артух хьана.

Гьа са вахтунда винидихъ къалурнавай девирда гьар са нефесдал гьалтзавай недай-хъвадай шейэрин къиметар 5,4 процентдин хкаж хьана.

Йисан эхирдалди бес жеда

"Нафтогазди" гьисабзавайвал, Украинадин чилин кІаник квай газ хуьзвай чкайра авай газдин запасар ноябрдалди, эгер лап кьенятлувилелди ишлемишиз хьайитІа, йисан эхирдалди бес жеда. Идан гьакъиндай компаниядин правленидин председателдин заместитель Александр Тодийчука "Коммерсантъ" газетдиз интервью гудайла малумарна.

Адан гафаралди, алай вахтунда Украинадин чилин кІаник квай газ хуьзвай чкайра 14 миллиард кубометрдив агакьна газ ава.

"Къе чна газ ишлемишунин са шумуд жуьре веревирд ийизва - гьам адетдин жуьреда кІвалахдайла, гьамни Россияди газ гун акъвазарай дуьшуьшра. Гьелбетда, кьвед лагьай дуьшуьшда газ лап кьенятлудаказ ишлемишда", - къейдна ада. Тодийчука гьакІни суьгьбет авурвал, газ харж авунин асул рекьерикай сад промышленностдин карханайри кІвалах авунилай аслу жеда. Гьа са вахтунда Украинадин рагъэкъечІдай пата авай хейлин карханаяр агалнава, абурун са пай чкІанва. ГьакІ хьайила, "Нафтогаздивай" "промышленностдин карханаяр акъвазун себеб яз газ ишлемишун тІимил жедани, жедачни" лугьуз жедач.

16-июндиз Россиядин "Газпром" холдингди Украина патал, сифте пул къачуна, ахпа газ гунин къайда кардик кутуна. Киевдиз газдин гьакъи гуз кІанзавач, Украинадин гьукуматдин фикирдалди, кудай шейинин къимет дуьздаказ эцигнавач.

2014-йисан апрелдиз вири жуьредин кьезилвилер акъвазарайдалай гуьгъуьниз Украинадиз маса гузвай газдин са агъзур кубометрдин къиметди 485 доллар тешкилна. Рахунар кьиле фейи вахтунда Россия газдин къимет 385 доллардал кьван агъузарунал рази хьана, амма Киевди лагьайтІа, адан къимет мадни тІимиларун истемишна. Нетижада рахунрихъ са жуьрединни агалкьун хьанач ва Украинадиз Россиядин газ гун акъвазарна.

Евкурова суьгьбетзавайвал…

Ингушетиядин бязи агьалийри Украинада кьиле физвай чуьруькдин кьве патани женг чІугвазва. Идан гьакъиндай республикадин кьил Юнус - Бек Евкурова "Коммерсантъ" газетдиз интервью гудайла малумарна.

"Вучиз лагьайтІа, дяве физва. Вучиз лагьайтІа, вагьши къазари чпиз кІандай чкадиз лув гузва. Са вуж ятІани, рикІ аладриз ва чеб машгъулариз, хейлинбур аниз ватанпересвилин гьиссер себеб яз физва", суьгьбетна Ингушетиядин кьили.

Республикадин хейлин агьалияр, Евкурован гафаралди, Украинадин рагъэкъечІдай патаз чкадин агьалияр хуьн патал физва. Амма ""ЭрчІи патан сектордин" терефдаллаз женг чІугвазвайбурни" авачиз туш. "Инани са аламат жедай кар авач. Инсанар жуьреба-жуьре я. Сада икІ хъсан яз гьисабзава, муькуьда - масакІа", - къейдна Евкурова.

Ингушетиядин кьили Украинада вичин гьикьван ватанэгьлийри женг чІугвазватІа лагьанач, амма пуч хьайибур рикІел хкана, гьакІни аниз фенвайбуру "нетижайрикай фикир авуниз" эвер гана".

Гьа са вахтунда Евкурова Россия ва Украина меслят хъжедайдак умуд кутуна. "Зун политолог, тарихчи туш, амма заз Украина вичвичиз, кьилди садрани яшамиш тежедайди чида. Украинадиз баркалла - игитриз баркалла!" лугьуз гьарайзавай ксари Украина маса гана. Украинадин цІийи президентдик еке умудар кутазва, ада и кІвалахар акъвазарда лагьана", - къейдна республикадин кьили.

Майдиз Украинада кьиле физвай женгерин гьерекатра Чечнядин агьалийри иштиракзавайди Чечнядин кьил Рамзан Кадыровани хиве кьуна. Амма ада къейд авурвал, ихтилат аниз гуьгъуьллудаказ фидайбурукай я. "Восток" батальондин командирди чкадин ополченцийриз Чечнядай тирбуру куьмек гайиди тестикьарна.

Рекъем

• 2014-йисан 1-апрелдин делилралди, Россиядин уголовно-исполнительный идарайра **674 900 кас** ацукьнава, абурукай **55 300 дишегьлияр** я. Дишегьлийрин колонийра **665 аял** яшамиш жезвай аялрин **13 кІвал** ава.

ЦБ-дин курсуналди къенин юкъуз:

1 доллар - 34,33 манат,
1 евро - 42,35 манат,
къизил (1 гр) - 1458,91 манат,
гимиш (1 гр) - 22,97 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.
Гьазурайди - Шагьисмаил ГЬАЖИМИРЗОЕВ

ЛезГи газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкьдин Собрание,
РД-дин Гьукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЬИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ - ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЬИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
К. М. КАЗИМОВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЬАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЬАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
А. ГЬАМИДОВ

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 17.30
Газет "Лезги газетдин" компьютеррин базада гьазурна.
Газет **"Лотос"** ООО-дин типографияда чапна.
367000, Махачкъала, Пушкинан куьче, 6.

Тираж 7218

Макъалаяр редакцияди туькIуьр хьийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахьун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле законодательствадал амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекьяй РФ-дин Федеральный къуллугъдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управленидин регистрация хъувунва.
ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:
367018, Махачкъала, I Петрдин проспект, 61. 7-мертеба.

Гь - И лишандик квай материалар гьакъидихъ чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:
ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"
УФК по РД
БИК - 048209001
ИНН - 0562043725
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Гь

Мубаракрай!

Хейлин йисара Мегьарамдхуьруьн райондин Азадогъли хуьруьн юкьван школада урус чIаланни литературадин муаллим, ВЛКСМ-дин Мегьарамдхуьруьн райкомдин 2-секретарь, райондин культурадин отделдин начальник яз кIвалахай Темирхан Сражидинович АГЬМЕДХАНОВАЗ:

Тухумдин арха, вафалу юлдаш,
60 йисарив агакьзава яш.
Кьилеллай чIарар рехи жезва ви,
Хтулар вилик чIехи жезва ви.
Гьич садрани на агъузарнач кьил,
Я гъейри касдин ханач рикI, гуьгьуьл.
Гьавиляй къе вахъ гьуьрметар ава,
Лайихлу хьанвай къиметар ава.
Уьмуьрдин шегьре давам хьурай ви,
Са виш йисар кьван тамам хьурай ви!

Чандин сагъвал хьуй, руьгьдизни кIубан
Чаз гьакьван багьа, масан Темирхан.

ВАЗ 60 ЙИСАН ЮБИЛЕЙ МУБАРАКЗАВАЙ ИГИДИН ИМИ, РОЗА СВАС, ВАХАР - АЙЗАНАТНИ МАРМАЛАТ, СТХАЯР - АГЬМЕДХАН, ВЕЛИХАН, ЗИЯДХАН, ЖЕННЕТХАН, ЖАБРАИЛ, ГАДА САМУР, РУШАР - ТАИРА, РЕВМИРА, МАРИТА, ЯРАН СТХА РАЖИДИН, ЕЗНЕЯР, ХТУЛАР, ЯРАР-ДУСТАР ВА ВИРИ МУКЬВА-КЬИЛИЯР.

Сертификат вахкана

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

16-июндиз Докъузпара райондин администрациядин кьил Абдурагьим Алискерова ва райондин УСЗН-дин начальник **Эсед АРАБОВА** Чернобылдин АЭС-дин хасаратрин нетижада радиациядин таъсирдик акатай **Малик Саидагьмедович ГЬАЖИЕВАВ** шад гьалара кIвалин (жилищный) сертификат вахкана.

2011-2015-йисарин федеральный метлебдин "Жилище" программадал асаслу яз, къалажухви Малик Гьажиеваз Дагъустан Республикадин майданра яшамиш жедай кIвал къачун патал федеральный бюджетдай 1854900 (са миллионни муьжуьд вишни яхцIурни цIукьуд агъзурни кIуьд виш) манат ахъайзава.

Райадминистрацияда кьиле фейи мярекатдал сертификат вахкунин гьакъиндай тир къарар райадминистрациядин кьил Абдурагьим Алискерова кIелна. Ада Чернобылдин мусибатдин агьвалатрин иштиракчи Малик Гьажиев гьакъикъатда гьихьтин хаталувилерик акатнатIа ихтилатна.

Гуьгъуьнлай М.Гьажиева райондин руководствадиз, РД-дин Минтруддиз Чернобылдин ва маса ветеранриз кьетIен фикир гунай алхишдин гафар лагьана.

Конкурсда тафаватлу хьайи Д.Аллагъкъулиев, М.Мегьамедов ва Ц.Абдулаева

"Шарвилидиз" талукьарнавай конкурс

Хазран КЬАСУМОВ

Малум тирвал, алай йисуз "Лезгийрин игитвилин "Шарвили" эпосдин Югъ" сувар 15-сеферда кьиле тухуда. Адаз талукь яз мукьвара "Сулейман-Стальский район" муниципальный райондин Ибадуллагь Гьажимирзоевич Тагьирован тIварунихъ галай Культурадин дворецда шиирар хуралай кIелунай школьникрин арада конкурс кьиле тухвана. Ана райондин школайрай атанвай 10-классра кIелзавай 18 аялди иштиракна.

Вад касдикай ибарат тир жюриди Шарвилидикай халкьди теснифай, гьакIни шаирри и сувариз, къагьриманвилиз бахшна кхьенвай шиирар урус ва лезги чIаларал устадвилелди кIелуниз, ширрин мана-метлебдиз ва конкурсдин иштиракчийри чеб сегьнеда тухузвай тегьердиз къимет гана.

Нетижада конкурсда 149 балл къачур "Кьасумхуьруьн 2-нумрадин юкьван школа" МКОУ-дин ученик Давуд Аллагькъулиев (гьазурай муаллим П.Э.Нежведилова) гъалиб хьана.

2 ва 3-чкаяр "Герейханован 1-нумрадин Р.Османован тIварунихъ галай юкьван школа" МКОУ-дин ученик Марат Мегьамедова (146 балл) ва "Агъа СтIалрин-Къазмайрин юкьван школа" МКОУ-дин ученица Цуьквер Абдулаевади (144 балл) кьуна.

Приздин чкаяр кьурбуруз райондин образованидин управленидин Гьуьрметдин грамотаяр ва къиметлу пишкешар гана.

Къейд ийин хьи, Д.Аллагькъулиева Ахцегьа кьиле тухудай "Лезгийрин игитвилин "Шарвили" эпосдин Югъ" суварин конкурсдин финалдин паюна иштиракда.

Малумат

"Михьи сес" тIвар алай цIийи центр ачух хьанва. Инай квевай алай аямдин виниз тир технологийрин хъсан ван атун патал ишлемишдай аппаратар, абур ишлемишун патал лазим шейэр хкягъиз ва маса къачуз жеда. Ина гьакIни и аппаратар ремонтни ийизва. Къиметар тIем акакьдайбур я.

Чи адрес: **Махачкъала, Шихсаидован (Гоголан) куьче, 38, Поликлиника "Арника", 1-мертеба. Муьштерияр киш ва гьяд йикъар квачиз амай вири йикъара пакаман сятдин 9-далай нянин 5-далди кьабулзава. Тел: 8-988-444-77-22.**

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди играми стха
КЪУРБАН
кечмиш хьунихъ галаз алакъалу яз Сердер Мегьамедоваз, рагьметлудан хизандиз, вири мукьва-кьилийриз башсагълугъвал гузва.

Утерянный аттестат о среднем (полном) образовании серии 05 АА за №0010879, выданный в 2007 году Ново-Макинской СОШ Сулейман-Стальского района РД на имя **МАНСУРОВОЙ Замиры Низамовны**, считать недействительным.

Продаются пчелы 1 рама тыс. руб. **Тел.: 8-988-204-50-23.**

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди играми руш
ЗУЬГЪРЕ
залан азардикди рагьметдиз финихъ галаз алакъалу яз Ибрагьимов Вердидиз, мукьва-кьилийриз башсагълугъвал гузва.

Эсетов Азединан хизанди Омар, Ризван, Алинисеб Гьуьсейновриз ва вири багьрийризни мукьва-кьилийриз стха ва ими
АЛИСКЕР
рагьметдиз финихъ галаз алакъалу яз башсагълугъвал гузва.

Султанов Мегьемедагъадин хизанди Назидиназ, Къурбалидиз, мукьва-кьилийриз стха
САФИДИН
рагьметдиз финихъ галаз алакъалу яз башсагълугъвал гузва.

Уважаемые абитуриенты!
Для вас в очередной раз наступает самая горячая пора!
Поэтому спешим сообщить, что ИННОВАЦИОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ объявляет набор на дневную и заочную форму обучения по направлениям подготовки:
Экономика | Юриспруденция | Государственное и муниципальное управление | Социальная работа | Психология | Прикладная математика и информатика
Абитуриенты, получившие по результатам 3-х ЕГЭ более 200 баллов, принимаются на дневную бюджетную форму обучения. Занятия проводят кандидаты и доктора наук из ведущих вузов. Для иногородних студентов предоставляется комфортабельное общежитие на территории студенческого городка.
тел.: 8(8722) 56-27-68 | Адрес приемной комиссии: г. Махачкала, пр. Насрутдинова, 80; www.miuniver.ru; E-mail: miudag@mail.ru
Научно-образовательный центр Российской академии образования Инновационный Университет
Лицензия Серия ААА №000082 от 21.07.2010 г.